hic liber est petri de soria

SYNTAXIS BRECHTANA DE integro nuper recognita, atq; in compendium mira facili-tate coacta,

INTRODVCTORIVM IN artem verſificatoriam,

ANTVERPIAE
apud Guilielmũ Vorſterman
in vnicornu deaurato,
Anno, M. CCCCC
XXVIII

ſenobiarca senobiarcha
presses aliculus ordinis

Conſtructio eſt congrua partium connexio. Ea autem trifariam accipitur. Aut enim connectuntur partes nõ habita ratione determinati caſus. Aut cũ reſpectu determinati caſus. Aut facto partiũ inter ſe ordine, declarandæ conſtructiõis cauſa. Proinde tria impreſens diſtinguimus huius Syntaxeos capita.

¶ Primum caput.

Prima regula. Appoſitio

Duo nomina ſubſtantiua ad idem pertinẽtia: ſine cõiunctione media: ponuntur in eodem caſu. vt
Vrbs Roma, Vrbis Romæ &c. Flumẽ Rhenũ, Caſtaneæ nuces. (Etiã in diuerſo numero. Quãdo videlicet alterũ ſubſtantiuũ eſt pſe vnius rei tm̃, vt Vrbs Athenæ. Alexis deliciæ dñi. Vel collectiuũ. i. ſingulare pluriũ, vt Aborigenes genus hoim agreſte.

Collectiuum.

¶ Vtri ſubſtãtiuo tũc cõformabitur verbũ vel adiectiuũ illi cui aptiꝰ videbitur cohærere, vt captis Coriolis vrbe Volſcorum, nõ autẽ capta Coriolis vrbe. Sic contra. Capta Volſcorũ vrbe Coriolis, aptius ac ſuauiusq̃ Captis Volſcorũ vrbe Coriolis. Oui. Quid meruere boues animal ſine fraude doloq;. Id a ſenſu quoq; interdũ petit. Pli. 2. nat. hiſt. Vulciniũ oppidũ Thuſcorũ opulentiſſimũ totũ concrematũ eſt. Idẽ. Tungri ciuitas Galliæ fontẽ habet inſignẽ. Significatur *enim* vtrobiq; *vnitas* vrbis. Hierony. Tigrides horridũ animal ſitientes ſunt humanũ ſanguinẽ. Nã plura denotantur aialia, cũ animal hic collectiuũ ſit. ¶ Iter ter ſubſtãtiua ad eandẽ rẽ ſpectãtia, alterũ quoq; reperitur in gtõ poſitũ. Virg. Hic tamẽ ille vrbẽ Pataui ſedeſq; locauit Teucrorũ. Ci. In oppido Antiochiæ. Sed potius in eodem caſu per appoſitionem.

Secunda regula

Adiectiuũ et ſubſtantiuũ, et ſimiliter demõſtratiuũ et res demõſtrata: cõformantur gñe nũero et caſu.
(Adiectiuũ & ſubſtantiuũ) vt Vir bonus, mulier impudica, animal albũ. (Demõſtratiuũ & demõſtratũ) vt iſta fortuna, Illi mores, Hoc negociũ. ¶ Abſente nobis. pſente amicis, præſente legatis, quæ apud vetuſtiſſimos leguntur, huc nõ pertinẽt, quum ibi abſente & præſente teſte Donato præpoſitiones ſint ablatiuo ſeruientes, non adiectiua, vt abſente nobis. i. clã nobis, præſente amicis, i. coram amicis.

Exceptio.

Participiũ verbi ſubſtantiui, vocatiui, aut eius vim habẽtis: interpoſitum ſubſtantiuis diuerſorum generũ vel numerorum, conformatur priori.
vt Verbum factũ eſt caro, non facta. Aqua eſt facta vinum, nõ factũ. Nã præcedens ſubſtantiuum eſt propriũ eius participij ſubſtantiuum.

At ſi eiuſmodi participiũ ambobus ſubſtãtiuis ſitu poſtponatur: reperitur indifferenter vtrilibet conformari.
(Priori) Ludos megaleſia appellatos. Iuſtinus de Semiramide. Sexũ mẽtita puer credita eſt. Oui. Tũc procul abſenti cura futurꝰ eris. (Poſteriori) Liui. Gens vniuerſa Veneti appellati. Idem. Ludi fuerunt megaleſia appellata. Cice. Nõ omnis error ſtultitia eſt dicenda. Idẽ. Video amicitiã noſtram inimicitias modo factas. Terentiꝰ. in Phor. Nunq̃ æque ac modo paupertas mihi onus viſum eſt & miſerum & graue.

Tertia regula

Relatiuum et antecedens debent conuenire in genere, numero et perſona. vt Hic eſt quem diligo. Venite omnes qui

hbotatis. ¶ Hæ autẽ Benedicite aq̃ oẽs q̃ ſuper cœlos ſunt dño. In atrijs tuis hieruſalẽ
q̃ ædificatur vt ciuitas, nõ ſunt latinæ, eo q̄ relatiuũ nõ cõformatur anteced̃ẽti in pſo
na, imo Valla dicit in libris emẽdatis haberi verba ſecũdæ pſonę. Aug. quoq; in pſal
mos legit verba ſecũdæ pſonæ. ¶ Cur nõ oportet relatiuũ & anteced̃ẽs cõuenire in Relatiua diuer
caſu, q̃a nõ pendẽt ab eodẽ regẽte. Intelligatur hæc regula ſolũ de relatiuis identitatis ſitatis.
ſubſtãtiæ, nõ reciprocis, cuiuſmodi ſunt hæc ſex, qui ille, ipſe, iſte, hic, & is. Relatiua Accidentis
autẽ diuerſitatis, vt alius, alter. Et accidentis, vt talis, qualis, tantus, quantus, tot, quot
Et hoc reciprocũ ſuus, ſemp cohærent ſubſtantiuo ſequenti, vt aues ſunt bipedes, alia
vero pecora quadrupedia. Canis eſt manſuetus quale & hoc animal. Tanta eſt hæc
belua quantus & leo. Is alit parentes ſuos. ¶ Illud autẽ Hora. Sed incitat me pectus et Reciproca
mammæ putres, equina quales vbera, dictum eſt poetica licentia. ¶ Sui primitiuum Sui.
& ſuus deriuatiuũ dicuntur relatiua reciproca eo q̄ fere reciprocãt ſeu reflectũt actũ
verbi ad eandẽ perſonã a qua proceſſit & nõ niſi reciproce ponũtur. Referũtur autẽ
ad ſuppoſitũ tertiæ pſonæ, aut etiã ad obliquũ qui vim habeat ſuppoſiti tertię pſonę
(Ad ſuppoſitũ) vt is ſe læſit. Stulti ſibi placẽt. (Ad obliquũ) Pli. epi. lib. 4. Caluiſiũ
rogo ſemeſtri tribunatu ſplendidiorẽ ſibi & auũculo ſuo facias. i. facias vt Caluiſius
ſit ſplendidior ſibi & auunculo ſuo. Horat. Aut famã ſequere aut ſibi conuenientia
finge. i. finge ea q̃ ſibi ipſis conueniant et non aduerſentur. (Suus) vt Paulꝰ orat vt ſuo Suus.
faueas filio. Suus cuiq; mos eſt. i. quiſq; habet ſuũ morem, vel ſuus. i. proprius. Cice.
1. offi. In qua deliberatione ad ſuã cuiuſq; naturam, conſiliũ eſt omne reuocandum. i.
ad propriã cuiuſq; naturã. Suus enim ferme idem eſt q̄ proprius. Hoc tamẽ intereſt
inter ſuus & proprius, q̄ ſuus ad tertiã duntaxat perſonã refertur, proprius etiã ad
primã vel ſecundã. Quare apud Vergi. 3. æneid. Viuite fœlices quibus eſt fortuna p
acta iã ſua. Improprie accipitur ſua pro ꝓpria teſte Seruio, vel p veſtra vt inq̃t Val
la. ¶ At ſi eadẽ cõſtructio duo cõplectatur ſuppoſita tertiæ pſonæ, reciprocũ plerũ
q; refertur ad principalius ſeu prius interueniẽte præſertim, vt, ne vel an, vt Rogauit
Ieſum quidã pharizeus vt apud ſe maneret. i. vt Ieſus maneret apud ſe puta pharize
um. Salu. Catilina poſtulare a patribus cœpit ne quid de ſe temere crederẽt de ſe ſup.
Catilina. Quæſiuit dñs ex Petro an ſe diligeret, ſe puta dñm. Veruntamẽ a ſenſu ſub
inde petendũ, ad vtrũ fiat reciprocatio. ¶ Eſt qñ licet indifferenter vti aut reciproco.
aut non reciproco, vt Sathanæ nihil inuiſius eſt Chriſtianorũ inter ſe cõcordia vel in
ter ipſos. Philoſophis inter ſe vel inter ipſos, variæ ſunt ſententię. Inter ſe ſi obliquum
velis vim obtinere nñ ſuppoſiti, vt philoſophi varias inter ſe habent ſententias. Inter
ipſos vero nõ habita ratione nñ. Cice. epi. li. 14. Piſonẽ noſtrũ merito eius amo plu
rimum vel merito ſuo, Idẽ lib. 15. M. Fabius a me diligitur propter ſummã eius hu
manitatem, vel Fabius a me diligitur propter ſuam erga me humanitatem.

Ter modis contingit relatiuũ nõ conformari ſuo antece Exceptiones.
denti. Primo ſi ſubſtantiue accipiatur relatiuum.

Pli. Adurit lacteſcẽtes germinũ oculos, qđ in flore carbũculũ vocãt, qđ. i. quã rem.

Secundo ſi referatur ad verbum.

In tpe ad eã veni qđ oĩm rerũ eſt primũ, qđ ſup. venire in tpe. Terẽ. Qui haberet ſa
lẽ qđ in te eſt, qđ ſu. habere ſalẽ, vel ſubſtãtiue. qđ. i. q̃ res. Verbũ autẽ anteced̃ẽs nõ
eſt eius generis cuius & relatiuũ. Cur igitur relatiuũ eſt neutri generis? Eo q̄ eius ſub
ſtantiuũ intellectum, puta infinitiuus nominaliter acceptus eſt eius generis.

Tertio ſi referat nõ ad vocẽ ãtio. ſed ad rẽ ſignificatã. vt

Scelus qui me hodie perdidit. i. ſceleſtus. Nec mea verba legis qui ſum ſummotꝰ ad i
ſtrum, Verba mea. i. verba mis, qui ſup. ego. De quibus etiam infra.

Quarto ſi antecedens accipiatur pro re ſignificata/relatiuum vero pro voce antecedentis/vel contra. Ut
Inuenimus Meſſiã quod interpretatũ eſt Chriſtus. Tu vocaberis cephas quod eſt Petrus(Contra)Oui. Ex vero poſitũ permãſit equiria nomẽ. Quæ deus in capo præſtitit ipſe ſuo. In his autẽ ſtructuris relatiuũ petit genus & numerũ nõ ab antecedente, ſed a ſubſtantiuo quod in relatiuo ſubauditur. vt Inuenimus Meſſiã qđ interp. &c Quod ſup. Meſſias. i. qđ nomẽ Meſſias quũ antecedens Meſſiã ſit maſc. generis.

Quinto. Si relatiuo immediate addatur aliud ſubſtantiuũ diuerſi generis aut numeri. vt Celereſq; ſagittas corripuit fidus q̃ tela gerebat Achates. Cæſar. Interim Cæſari nũciatur Sulmonenſes, quod oppidum a Corfinio ſeptem milium interuallo abeſt, cupere ea facere quæ vellet.

Sexto. Si relatiuo aliud poſtponatur ſubſtantiuum/ſed non ita immediate. De quo regula.

Relatiuum poſitum inter ſubſtãtiua diuerſi generis aut numeri poteſt vtrilibet conformari.
(Priori)Ci. Tũ conuenticula hominũ q̃ poſtea ciuitates vocauerũt. Idẽ. Hoſes tuentur illũ globũ qui terra dicitur. Itẽ de natura deorũ Propius a terra Iouis ſtella ferĩ q̃ Phaeton dicitur. Plini. li. 30. Expugnato oppido qđ vocat̃ Arcadia. Vbi priori ſubſtantiuo cohæret relatiuũ, quũ poſterius ſit propriũ nomẽ, cõtra p̃ceptionẽ Seruij. Sæpius tamen & elegantius cõuenit cũ poſteriori. (Poſteriori) Salu. Eſt in carcere locus quod Tullianũ appellatur. Ci. Animal plenũ ratiõis & cõſilij quẽ vocam⁹ hominẽ. Idẽ. His animus datus eſt ex illis ſempiternis ignibus q̃ ſydera & ſtellas vocatis (Diuerſi numeri) Vergi. Nec patrẽ poſuere ſuis q̃ maxima turba eſt. Quint. Vbi vero maximas familias fames extinxit q̃ maxima pars eſt, inanes domus ſitum dicunt

Appendix

Conceptio generum

Qñ per coniunctionẽ copulatiuã iungunẽ ſubſtantiua diuerſorũ generũ ſerũ diſcernentia totũ obtinet vim maſculini/p̃ conceptionẽ generũ. Eſt autẽ Conceptio generũ qñ maſculinũ genus concipit femininũ aut neutrũ. Ut
Vlyſſes & Penelope ſunt laudati. Hic & vxor ſunt formoſi. Inſtituo fratrẽ & ſororẽ heredes quos diligo. Similiter reſpectu ſubſtãtiui, vt Dau⁹ & Miſis ſunt ſerui. Ptolomeus & Cleopatra reges fuere. (Et p̃ cũ) Ilia cũ Lauſo de Numitore ſati. i. Ilia & Lauſus ſati. ¶ Fit etiã implicite. Conceptio generũ, vt ſi demõſtrentur Paulus & ſoror. Vterq; iacet pronus. Neuter eſt literat⁹. Qui ſunt hi? Iſti ſunt eruditi. Andromache trahebat puerũ ad ſoceros, puta ad Priamũ ſocerũ & Hecubã ſocrum.

Regula indifferentiæ

Quãdo vero iũgũtur ſubſtãtiua diuerſorũ generũ ſerũ nõ diſcernẽtia/adiectiuũ vel relatiuũ ponitur in neutro gñe.
Liui. Multa caſtella viciq; ante deleta. Idẽ. Murus & porta de cœlo tacta erãt. Saluſt. Huic ab adoleſcẽtia bella inteſtina, cædes, rapinę, diſcordia ciuilis grata fuere. ¶ Illud autẽ Lucani. Hinc leges & plæbiſcita coactæ, mirabimur, non imitabimur.

Leges & plebiſcita coactæ

Sed ſi eiuſmodi ſubſtãtiua ſerũ nõ diſcernẽtia eiuſdẽ ſint generis/aut cõformatur eis adiectiuum vel relatiuum/

aut ponitur in neutro genere.

(Conformatu) Sal. Eorū ego mortē vitāq; iuxta exiſtimo, qm̄ de vtraq; ſiletur. Idem Fama atq; fortuna eorū qui in obſcuro *vitā agunt, pares ſunt.* *Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.* (In neutro) Sal. Ex ſumma lætitia atq; laſciuia q̄ diuturna quies pepererat repente omnis triſtitia inuaſit. Lunā & ſtellas q̄ tu fundaſti. Solinus. Polypus & cameleon glabra ſunt. Quāuis enim Polypus & cameleon res animatas ſignificent non tamen diſcernūt ſexū. ¶ Quid ſi alterū ſubſtantiuū ſexū diſcernat, alterū vero nō? Varie inuenitur ab authorib⁹ plurū adiectiuū vel relatiuū. *Sal. Ipſi atq; militaria ſigna* obſcurati, quaſi per conceptionē generū. Cice. de ſenectute, poſuit relatiuū in neutro genere. Delectabatur crebro funali & tibicine q̄ ſibi nullo exemplo priuatus ſumpſerat. ¶ Quomodo latine dictum eſt illud Plauti. Vtrūq; hæc & multiloqua & multibiba eſt anus? Dices, vtrūq; hic nō eſſe adiectiuū, ſed ſubſtātiue accipi pro eo q eſt vtraq; res. ¶ Subſtātiue enim accipitur adiectiuū, qñq; in maſculino gñe, vt *iuſtus* vt palma florebit in domo dñi ſup. homo. Torrēs ſup. fluuius. Oriēs, occidens puta Sol. Qñq; in fœminino. Aridā fundauerūt manus ei⁹, puta terrā. Serpēs, animās, conſonans. Sæpe in neutro. Quæ plerūq; exponūtur per nomē res. Velim oīa diligentiſſime ad me perſcribas. i. oēs res. Nonnunq̄ *etiā per abſtractū*, vt Seruatiſſimus æqui. i. æquitatis, Mens ſibi conſcia recti. Vel per aduerbiū, vt In æternū. i. æternaliter. Et pro nomen pars. Frigidiſſimū hominis eſt cerebrū. i. pars frigidiſſima.

Adiectiua *ſubſtantiua.*

Quarta regula

Verbum et ſuum ſuppoſitum conueniunt in numero in perſona et in rectitudine: vt

Ego laboro, Tu ludis, Ille ridet. ¶ Ad rectitudinem id requiritur, vt ſuppoſitum ſit caſus nominatiui, & verbum perſonale finiti modi.

Appendix

Verbū ſubſtantiuū interpoſitū rectis diuerſorū numerorū: conformatur modo præcedenti modo ſequenti vt

Mihi patria eſt Athenæ, vel ſunt Magnæ diuitiæ ſunt lege naturæ cōpoſita paupertas, vel eſt. Sāguis erāt lachrimæ vel erat, ¶ Vtri itō potius cōcordat? Aut vero ſuppoſito, aut præcedenti ad formā ſuppoſiti. Melius enim dixeris, Gaudia ſunt noſtri doloris principiū q̄ eſt, cū *ntūs principiū*, neq; ſit ſuppoſitū, neq; formā præbeat ſuppoſiti.

At verbū ſubſtantiuū ambobus nominatiuis ſitu poſtpoſitum ſepe et eleganter propinquiori iungitur.

vt Amantium iræ amoris redintegratio eſt. Omnia pontus erat. Veſtes quas geritis ſordida lana fuit.

Nonnunq̄ remotiori quoq; utpote vero ſuppoſito

Ouidi. Gaudia principium noſtri ſunt Phoce doloris. Apule. Qui canes & ipſi lapis erant. Liuius. Captiui militum præda fuerunt.

Appendix

Quoties iunguntur ſuppoſita diuerſarum perſonarum ad verbum/totum obtinet vim perſone prioris.

(Vel ſine coniunctione) vt Stultus ego credidi, tu recubans meditaris, nos pauidi trepidamus, vos timidi tacetis. (Etiā implicite) nō expreſſo videlicet pronoīe, ego, nos tu vel vos, vt Calliopius recenſui. *Ipſe dixiſti. Nō omnis poſſumus omnes.* Qui legitis flores. Id fit per Euocationem, eo q tertia perſona euocatur ad primā vel ſecundā per ego nos tu vel vos. (Vel intercedente coniunctione copulatiua) vt Ego & frater lugemus. Neq; ego neq; tu fecim⁹. Tu faterq; gaudetis. (Etiā per cū) vt Diuellimur

Euocatio

inde Iphitus & Pelias mecum .i. Iphitus & Pelias & ego diuellimur. Hoc autem fit
Conceptio perſonarum per conceptionem perſonarum, cum prior perſona concipiat poſteriorẽ.

Appendix **Conſtructio aliquando ſequitur ſenſum, non vocem.**

Primo per nomen collectiuũ: vt Pars in ſe olim validi turres et mœnia
ſcãdunt .i. quidã homines validi. Maxima pars in fugam acti .i. plurimi acti.

Secũdo per diſtributiuũ: vt Nudus vterq; iacent .i. ambo iacent nudi.
Vtraq; formoſæ Paridi potuere videri .i. ambæ potuere videri formoſæ.

Tertio ad oſtendendum ſexum: vt
Anſer fœta .i. anſer fœmella fœta. Elephãtũ aiunt grauidã perpetuos decẽ eſſe ãnos

Quarto quando magis cõe intelligitur in minus cõi, vt
Centauro inuehitur magna ſup. naui. Albula pota ſup. aqua. Vel contra. Minus cõe
in magis cõi, vt Hoc pecus omne meum multæ ſtabulantur in antris ſup. oues.

Quinto quando abſtractum ponitur pro concreto: vt
Scelus poſtq̃ ludificatus eſt virginem .i. maxime ſceleſtus.

Sexto plura per coniũctionẽ copulatiuã coniuncta: equi ualẽt vni plurali, vt Demoſthenes & Cicero fuerũt eloquẽtes. Qui. Nõ mi
hi veniſtis Semele Ledæ ve docẽdæ .i. nec Semele nec Lede veniſtis docendæ. (Aliquo
ties enim diſiunctiua vim obtinet copulatiuæ præſertim negatione præpoſita)

Niſi diuiſim intelligantur accipi: vt
Magna mihi tecũ familiaritas cõſuetudoq; ſp fuit .i. magna familiaritas fuit & cõſue
Syntheſis **Aut ſignificetur idẽtitas: vt** Aia rationalis & caro vnus (tudo fuit
eſt hõ. (His aũt ſex modis dicũt fieri ſyntheſim. Eſt aũt Syntheſis qñ adiectiuũ & ſub
ſtãtiuũ v̾bũ & ſuppoſitũ, ꝛ relatiuũ & ãtecedẽs cõiũgũt nõ gr̃a vocis ſed ſignificati.

Septimo quãdo eſt diuiſio totius in partes per ꝓlepſim.
Prolepſis **Eſt autẽ Prolepſis præacceptio totius grammatici: quod poſtea per partes grãmaticas grammatice diuiditur, vt**
Reges dimicant hic pro gloria, ille pro ſalute. Illi abierũt alius in villã, alius ad nego
ciationem. (Vel per obliquos) vt Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo, fuere
(Etiã implicite) vt Quiſq; ſuos patimur manes .i. nos patimur quiſq; ſup. patitur. q.
d. ego patior meos manes, tu pateris tuos. Curemus æquã vterq; partem.

Zeugma **Octauo ſi ſit facienda reductio p̃ zeugma. Eſt aũt zeugma reductio verbi vel adiectiui ad caſum extra captũ. ꝛ eſt tri plex. Protozeugma qñ ꝓponitur verbũ vel adiectiuum.**
vt Non eſt expetenda gloria neq; diuitiæ ſup. ſunt expetendæ. Silet omnis ager pecu
des, pictæq; volucres.

Meſozeugma ſi in medio ponatur: vt Caper eſt tibi ſalus & hedi.
Hypozeugma ſi in fine: vt Id viſo tu ne an illi inſaniant. Hic illius arma
hic currus fuit. Nihil hic niſi carmina deſunt, ſed hoc vltimum poeticæ ac metri ne
ceſſitate eſt dictũ. Alioqui ſi fiat cõparatio, aut denotetur ſimilitudo, verbũ vel adiec

Eiuſ priori conformabuntur, vt Talẽ filiũ nulla niſi tu pareret. Ego ſicut fœnũ arui. Montes ſicut cæra fluxerunt a facie dñi.

Nono per euim: vt

Remo cum fratre Quirinus iura dabunt. i. Remus & Quirinus fratres dabunt iura per conceptionem caſuum, vt præcipiunt nonnulli.

Decimo quando ſubauditur regens.

vt Venerat a Veſtæ ſup. templũ. *Tertio calendas decẽbres. i. tertio die ante calendas* Honeſta familia ortus. ſup. ex. Quæ ſummo ſolo ſparſa ſunt ſemina celerius ſe effundunt. i. ſummo ſolo ſeu terra. Ceſſerunt equore iuſſi. i. ab equore. Varro. Operarios parandos eſſe qui laborem ferre poſſunt, nec minores annorum viginti duorũ ſup. ætate, vel ſup. operarios annorũ viginti duorum.

Vndecimo qñ ꝓnomẽ deriuatiuũ ponit̃ vice gti primitiui

vt Nec mea verba legis qui ſum ſummotus ad Iſtrũ. i. verba mis. qui ſup. ego &c. Dico mea vnius opera rep. eſſe liberatã. i. opera mis vni⁹. Poſſent ne exprimi huiuſ modi gti primitiui loco poſſeſſiuorũ? Nõ poſſent, q̃a ꝓnoĩa deriuatiua actiue accipiuntur vel poſſeſſionẽ ſignificant. *vt Cura mea, amor meus. i. cura qua ego rẽ curo* & amor quo aliquẽ amo. Domus mea quam ego poſſideo. Terẽ. tamẽ in heaut. dixit deſiderio hoc fieri tuo, paſſiue pro tui. Genitiui autẽ primitiui mis, tis, ſis (quis olim actiue & poſſeſſiue accipiebãtur) nũc tamẽ abierũt in diſſuetudinẽ. Hi autẽ mei tui ſui, noſtri & veſtri, paſſiue tm̃ accipiũt. vt Cura mei, qua ego euror. Id feci amore tui. Noſtra tui *memoria quã nos de te facimus. Pars tui. i. manus vel pes, ſed pars tua* q̃ tibi debetur. Noſtrũ aũt & veſtrũ fere partitiue accipiũtur, vt vn⁹ nrm̃ aut veſtrũ Raro autẽ poſſeſſiue. Ci. In humeris omniũ noſtrũ coherebũt. Idẽ. Cõmunẽ oim noſtrũ conditionẽ. Liui. Alũnus omniũ veſtrũ. ¶ Licet ne addere ꝓnoĩa poſſeſſiua, quibuſlibet gtis hoc modo in diuerſo caſu? Minime, ſed gtis dũtaxat participiorũ & numerorũ cardinaliũ, vt duorũ, triũ &c. & his *vnius ſolius, ipſius*, amborũ, paucorũ, multorũ, omniũ, cuiuſq;. Aliis autẽ gtis raro. vt Refert mea de vita periclitãtis. Noſter duorũ euẽtus probabit vtra gens bello ſit melior. Tuo ipſius ſtudio id facile effeceris. Meũ ſolius pctm̃ corrigi non poteſt. Volũtati veſtræ omniũ parui. Noſter cuiuſq; animus. Cice. Qui veſtris paucorum reſpondeat laudibus. Boetiũ aũt ſic ſcribentem. i. conſo. Solantur mœſti nunc mea fata ſenis, taxat Valla.

Vnius, Meus, Tuus, Suus.

Mis, tis, ſis

Noſtrum & Veſtrum.

Interrogatiuum et reſpõſiuum conueniunt in caſu. Quinta regula.

vt Cuius eſt? Petri aut ſororũ. Quod eſt primũ ſignũ ingenii? Memoria

Niſi conſtruantur cũ parte quę diuerſos exigat caſus.

vt Cuius eſt liber? Meus. Quanti emptæ? paruo. Quanti ergo? octuſſibus.

Aut cum diuerſis partibus. vt

Qualitas nominum in quo eſt? Bipertita eſt.

Coniũctio copulatiua & diſiũctiua & q̃z niſi/ pręterq̃ ſicut/ quaſi/ velut/ et ſimiles cõiungunt pares caſus. Sexta regula.

vt Socrates & Plato philoſophãtur. Eſt Petri vel Pauli. Eſt fortior q̃ equus. Nemo eſt ſapiens niſi bonus. Omnes erũt ſalui præterq̃ mali, aut præter malos.

Niſi caſus cõſtruãtur cũ pte q̃ variã habeat cõſtructionẽ.

vt Prædiũ eſt meũ & fratris. Emptũ tribus ſolidis & pluris. Meo atq; hoſpitis præſidio. Boe. Mulier viuido colore atq; inexhauſti vigoris. Plau. Aio hoc fieret in Græcia & Cartagini. Cũ licuiſſet dicere, inexhauſto vigore & Cartagine.

Septima regula

Verba infinitiua iunguntur quibuſdam verbis. Ut Nititur præſtare. Studet metui. Amat videri diues. Pudet dicere. (Etiam interecedente acc̃o) vt Iubeo fratrẽ ſaluere. Intellexi parentes valere.

Et eorum participijs. vt Auſus prouocare hoſtem, pugnare cupientem.

Et q̃buſdã adiectiuis. vt dign⁹ amari, celer ſeq, cãtare p̃iti, & cãtare pares

Quibuſdam etiam ſubſtantiuis / ſed id rarius

Virg. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros. i. cognoſc̃e di. Idẽ. Et iã tẽpſequũ ſpumãtia ſoluere colla. Nonnũq̃ etiã noĩa aliter accipiunt.

vt Velle ſuũ cuiq̃ ẽ nec voto viuit vno. Propter noſtrũ affirmare t negare nihil mutat in re. Et p̃ p̃terito imp̃fecto modi indicatiui, vt Nos pauidi trepidare metu. i. trepidabamus. Ego flocci pendere. i. floccipendebã. Ponuntur quoq̃ verba infinita vt a nullo videantur pendere, vt Hæccine fieri flagitia?

Octaua regula

Aduerbium determinat verbum vel participium vt Fœliciter docet, non vulgariter eruditus.

vel nomen. vt Homo egregie impudens. Admodum puella.

aut etiã aliud aduerbiũ. vt Non admodum pulchre. Parũ laute.

Nota

Dictio equiualens duabus in ſignificãdo (ſi apponatur vna earum) accipitur tantum pro reliqua non appoſita. vt Quicũq̃. i. oĩs q. At ſi dicas. Omnis quicũq̃, qcũq̃ ſolũ valet q. Acceſſit p̃ceptorem. i. adijt, ſed acceſſit ad præceptorem, acceſſit tantum valet iuit.

¶ Secundũ Caput de cõſtructione partiũ cum ſingulis caſibus: et primo nominũ et pronominum.

Hic iubet ordo libri vocum regimen reſerari. [gloss: i. partiũ orationis; i. conſtructionem; i. manifeſtari]

Frum vult patrium ſi res diuerſa notetur [gloss: i. nomẽ t p̃nomẽ ſũm; i. regit; i. gtĩm; i. ſi talia ſubſtantiua ſignificent res diuerſas.]

Nomina ſubſtantiua & p̃nomina.

(Nomen ſubſtantiuũ) vt Arma Achillis. Vertex capitis. Comes Vlyſſis. Diota vini veteris. Tẽpus ſtudij. (Etiã propriũ) vt Deiphobe glauci ſup. filia. Euſebius Pamphili. ſ. amicus. Video huius Birria. ſ. ſeruũ. (Et elegãter noĩa menſuræ) vt Quãtum quiſq̃ ſua nũmorum ſeruat in arca Tantũ habet & fidei. Plus dapis, rixæ minus, inuidiæq̃. Multũ eloquentiæ, prudentiæ parum. Reliquo noctis. Multo iam noctis ſerum auxilium venit. (Pronomina) vt Id ætatis, Id temporis. Eo loci res ſuas agit. Fuerat eodem loci. Pronomina ſunt eo & eodem hoc modo cũ verbis quietis cõſtructa Sin addideris verba motus ad locũ, aduerbia erunt, vt Eo peruenit. Eodẽ regredere ¶ Loco gti ponimus ſubinde deriuatiuũ, & id quidẽ ſuo loco elegantius, vt Aula regia, regnũ ſaturniũ, caro bubula, pro aula regis, regnũ ſaturni, caro bouis. Apud vetuſtiſſimos verbalia in io ſuorũ verborũ cõſtructionẽ ſeq nõnũq̃ inueniũtur. Plaut. Quid me vobis tactio eſt. Idem. Quid tibi huc ventio eſt? quid tibi hanc aditio eſt?

.i. nomẽ vel pro- .i. nomen vel pro-
nomen totius .i. regit nomen ſubiecti

Totum dat partem, ſubiectum proprietatem

.i. in gtõ ꝑ vel .i. in ablˀtõ ſed

In patrio aut ſexto, aſt adiectiuo mediante.

(Totũ dat partẽ) vt Populus duræ ceruicis vel dura ceruice. Vir maximi naſi vel maximo naſo. Ille deformis faciei vel deformi facie. (Subiectũ pro.) Puer bonę indolis vel bona indole. Fœmina turpis ſtaturæ, fœmina turpi forma. Ille corruptis moribus illa vultu placido. Beati mundo corde. ſ. homines. (Quãdoqꝫ etiã ſine adiectiuo) vt Lupus magnitudine canis. Laurus altitudine quercus. ¶ Hic notabis oratores potius loqui per ablˀtiuũ q̃ per genitiuũ. ¶ Proprietas hoc loco dicitur accidens qđ inhæret ſubiecto, & extra ipſum ſubſiſtere non poteſt, vt albor, forma, bonitas. Subiectũ vero illud cui accidens ineſt, vt paries eſt ſubiectũ alboris, fœĩa formæ, homo bonitatis. ¶ Nomẽ ſubſtantiuũ quãdoqꝫ cõſtruitur cũ ablˀtõ modi, vt Magiſter noĩe, doctor titulo, re idiota. Sũ tibi natura pater, præceptor cõſilijs. Matthæus noĩe. Cæſar cognomine. ¶ Nomẽ eſt ipm̃ principale ſeu propriũ nomẽ. vt Paulus, Iulius, Tullius, Prænomẽ quod proprio nomini honoris cauſa ꝓponitur, vt Marcus cũ ſic dr̃ M. Tullius Ci. Itẽ C. ſi ita dixeris. C. Iulius Cæſar. Cognomẽ eſt familiæ nomẽ ſic dictum quaſi cognationis nomen, vt Cæſar, Cicero. Agnomen quod ab euentu ſeu accidẽte eſt impoſitũ, vt Aphricanꝰ ab Aphrica deuicta. Criſpus a criſpitudine capillorum. Hæc tamen differentia inter cognomẽ & agnomẽ interdum confunditur.

Nota
Proprietas,
Subiectum,
Regula
Nomen
Prænomen
Cognomen
Agnomen

ſ. a v̾bo tranſitiuo deſcen- ſup. poſitũ
dens & actiue expoſitũ .i. vice nois .i. participiũ &

Nomen verbale, pro nomine participanſqꝫ,

ſu. noĩa & participia

Hec genitiua regunt, vt amans, cupidus quoqꝫ vini.

Adiectiua verbalia

(Nomẽ v̾bale) vt Nũcius veri. i. qui nũciat verũ. Mens ſibi cõſcia recti. Memor noſtri. Particeps lucri. Timiduſqꝫ procellæ. Potio opilatiua alui. Laudis auarus. i. cupidus. ab aueo aues. Securus amorũ. i. nõ curãs amores. Militaris rei callidus. i. rem militarẽ callens. Tẽpus edax rerũ. Vtiliũ ſagax rerũ. Ager frumentiferax. Omniũ doctrinarũ ſtudioſus. Nemorũ ſtudioſus. Prodigus æris. Præſaga mali mens. Veteris non parcus aceti. (Itẽ verbalibus ſignificatiõe ſimilia) vt Cõpos voti. i. voto potitus. Vix ſum cõpos animi. Nõ adeo ætatũ imprudẽs. Armorũ & militiæ gnarꝰ. i. ſcius. Eius rei ignarus. i. neſcius. Iuriſqꝫ peritus Apollo, ab antiquo verbo peior, a quo et experior. Macrobius. Hippocrates experimenti certus. Vſitatius tñ ꝑ cõparatiuũ. Fac tuarũ me rerũ certiorẽ. (Participiũ vice no.) vt patiẽs laboris, fugitãs litiũ, metuẽs virgæ, alieni appetẽs, ſui ꝓfuſus, doctus pilæ. Iuriſcõſultus, expertus rei militaris. Horat. Nõ incauta futuri. ¶ Hæc verbalia in eadẽ ſignificatione admittũt nõnunq̃ etiã alios obliquos diuerſa tamẽ ratiõe (Dtĩ.) Ouid. Cõſcia delictis illa fuere meis. Plau. Nec cõſcij ſint maleficijs ſuis, pro delictorũ & maleficiorũ, ratione præpoſitionis con. Prouidens rebus ſuis. Im prouidus cõſilijs, ratione dãni aut vtilitatis. (Acc̃m) vt q̃ vim obtinẽt participiorũ, vt ignarus vel preſcius futura. i. ignorãs & pſciens. Nõ ſum id neſcius. Turpilius. At enim ſcieſq̃ fuiſti neſcius. Varro. Operarios agriculturã dociles. Apud Gelliũ. Populabũdus agros. Liuius. Vitabũdus caſtra hoſtiũ. Gel. Homo ſane pleraqꝫ alia non indoctus neqꝫ imprudens. Item. Peroſus opes. Exoſus bella id eſt odio habens. Nã accuſatiuo magis gaudent, quanq̃ Boetius Vitæ huius exoſa ſcripſit, & Liuius, Ridendi exoſus. Gel. Exoſus paſſiue cum datiuo, vt Dijs exoſus. (Ablatiuum) vt Iure peritus. Plautus. Vino non cupidæ eſtis. Liuius. Præda compotem.

Verbalibus ſignificatione ſimilia.
Conſcius
Prouidus
Ignarus
Præſcius
Neſcius
Docilis
Populabũdus
Vitabundus
Peroſus
Exoſus
Peritus
Cupidus
Compos

Propertius. Nō potuit cæcis im̄memor eſſe locis. Pli. Villa vſibus capax nō ſumptu-
Memor / Ferax
oſa. Virg. Illa ferax oleo. Oui. Terra ferax cereris multoq; feracior vuis. p regulam.
Mobile ſignificās ꝓpriū iūget ſibi ſextū. Aut inſtr. &c. Niſi dixeris eſſe Antiptoſim

.i. dictione p- .i. gt̄m p̄lem nominis non collectiui
titiue acceptæ vel gt̄m ſingularē nominis collectiui.

Partitiua

Partitiua regunt genitiuum plura notantem.

Primo
vt, Primo ſigna vniuerſalia & particularia (Vniuerſalia) vt Nullus vel nemo iſtorū.
Quiſq; huius nationis. Vterq; oculorū. Neutra manuū. Pli. Nō omnibus animaliū
ſunt oculi. (Particularia) vt Quidā amicorū. Pleriq; propinquorū. Aliquis, quilibet
Secundo / Vter
quiuis, quiſq̄ illorū. (Sec̄d'o interrogatiua) vt Quis digitorū eſt lōgiſſimus? Vter ocu-
lorū eſt dexter? Vtra manuū fortior? Vtrū horū mauis accipe. Nā vter ſemper q̄rit
inter duo tm̄, & cōparatiuo iūgitur. Quis vero frequētius inter plura cū ſuplatiuo
Dixi (frequentius) Nā Perſius de Ioue & Staio. Quis potior iudex? puerisve quis ap-
Tertio
tior orbis? Tertio numeralia, cardinalia & ordinalia. Cardinalia, vt Duo vel tres ſa-
cerdotū. Ordinalia, vt Quintus regū Romanorū. Sapientū ſextus. Quarto compa-
ratiuus & ſuperlatiuus partitiue accepti. vt Manuū mearum fortior eſt dextra. Ho-
rum duorū doctius ſcribit Petrus. Digitorū longiſſimus eſt medius. Peſſime omniū
Quarto
dixit qui omniū optime fecit. Habet autē cōparatiuus partitiue acceptus locū inter
duo tantū. Superlatiuus vero inter plura. Primus tamen etiā de duobus dictū legit.
Ci. Duo quidē te nōiatim rogo, primū vt ſi quid ſatiſdandū erit &c. Sueto. in Aug.
Admodū priſtinū redegit duabus lectionibus, prima ſuorū arbitratu, ſecūda, ſuo &
Agrippæ. Sicut & cōparatiuus nōnūq̄ de pluribus. Liui. Sextus filius eius qui minor
ex tribus erat, transfugit ex cōpoſito Gabios. Quinto quædam alia adiectiua. Plinius.
Hirundo ſola auiū non niſi volatu depaſcitur. Idem. Terreſtriū ſolus homo eſt bi-
pes. Idem. Vulturū præualent nigri. Idem. In capite paucis animaliū niſi volucribus
ſunt apices. Virg. Sequimur te ſancte deorū. i. ſanctiſſime. Ennius. Reſpondit Iuno
Quinto
ſaturnia magna dearū .i. maxima. Sexto ſubſtantiua. Boe. Quorum Baſilius olim re-
gio miniſterio depulſus. Pli. Quadrupedum talpis viſus non eſt. Septimo pronomi-
Poſitiuus / ſuplatiui vice. / Sexto. / Septimo / Octauo.
na. In ethicis Ariſt. Laudamus quidē iuuenū eos qui ſunt verecundi. Octauo quædā
aduerbia loci, quæ adſciſcunt præſertim hos gtōs, locorū, terrarū & gentiū, vt Vbi-
cūq; locorū viuitis. Vbi terrarū ſumus. Vbinā gentium. Nuſq̄ gentiū. Abeat multo
malo quouis gentium. Quoquo aſportabitur terrarū, certū eſt perſequi. Partitiua au-
tē dicuntur q̄ partitionē ſignificāt, ſeu diuiſionē vnꝰ, aut pluriū ex multitudine qua-
piā, & exponuntur per de vel ex, vt Pauci noſtrorū cecidere. i. pauci de noſtris vel ex
noſtris. ¶ Adiectiuū partitiuum cōformatur gtō multitudinis in genere, vt Vnꝰ fra-
trū, aliqua ſororū. Niſi ad aliud referatur ſubſtantiuū, vt Optimus plebis, opulentiſ-
ſimus ciuitatis. ſup. homo. Leo fortiſſimus beſtiarū. Tu pulcherrime rerū. Quid ais
dulciſſime rerum. ſ. tu. Pli. Villoſiſſimus animaliū lepus. ¶ Quod autem ſcripſit Te-
renti. Hunc oculis ſuis noſtrarū quiſq; nunq̄ vidit. Et rurſum. Quando neq; te quiſq̄
illarū nouit. Nihil obſtat, nam apud vetuſtiſſimos quis, quiſq̄, quiſq; &c. cōis erant
generis, vt apud Plau. quoq;. Quod neq; ego habeo, neq; quiſq̄ alia mulier. ¶ Porro
eo in his Quantitatis aliud continuum, aliud diſcretum. Calidiſſimū hominis eſt cor.
ſubſtantiua ſunt aliud & calidiſſimum.

.i. regit p & .i. cōparatiuꝰ gradus .i. ablt̄m p q̄n .i. tenetur cōparatiue

Datq; gradus medius ſextum dum comparat apte

¶ Dicitur autē cōparatiuus teneri cōparatiue, q̄n exponitur per q̄, vt Doctior Ariſto-
tele, id eſt quā Ariſtoteles. Ditior fratribus. Triſtior ſolito. Aſſecutus plura fide, ſpe,
opiniōe id eſt plura quā fides, ſpes, opinio eſt. Dicto citius. Loquacior impēdio. i. plꝰ

q̄ deceat.) Et aduerbia comparatiua) vt Acceſſit propius te. i. q̄ tu. Melius te dicit.
¶ Inuenitur quoq; comparatiuus cū dtō conſtructus loco ablatiui. Salu. 2. hiſt. Nul-
la arte cuiq̄ inferior, pro quoq̄. Plini. Nulli omnium claritate inferior.

.i. exigunt *.i. cōparatiuus*
quācunq; caſum ſup. gradus .i. regit ſup. eundē caſum i. etiā & ſuplatiuus

Quem caſum poſitiuus habet, poſcunt quoq; nati.

vt Diues, ditior, & ditiſſimus auri vel auro. Similis, ſimilior, & ſimillimus tui ł tibi.
Cupientior famæ q̄ auri. *Cupientiſſimus tui. (In aduerbiis quoq; & præpoſitionib⁹)*
vt Prope vrbem. propius vrbem & proxime vrbem. Similiter, ſimilius, & ſimilli-
me illius aut illi. ¶ Ex his colligitur comparatiuū & ſuperlatiuū (ſi partitiue accipiā-
tur) admittere nonnunq̄ duos gtōs, alterū virtute propria, alterū virtute poſitiui, vt
Omniū ditiſſimus auri. Comparatiuū itē acceptū cōparatiue, admittere duos abltōs
vt Nihil præclaro viro dignius placabilitate atq; clementia. *De conſtructiōe gradu-* *q̄ pro valde*
um cōparationis quatuor dātur præcepta. (Primū) q̄ pro valde frequentius & elegā-
tius iūgitur ſuperlatiuo, vt q̄ doctiſſimus. q̄ celerrimus. i. valde doctus, valde celer.
Vel etiā poſitiuo, ſed non niſi cū per, oppido, ſane, admodū, valde, vel nimis, vt per-
q̄ bonus, perq̄ *doctus*, oppidoq̄ libens, ſaneq̄ grauiter ac modeſte tuli, ſaneq̄ gauiſus
ſum. Voce admodum q̄ ſuaui. *Seruos valdeq̄ paucos habet. Nimiſq̄ impium. (Dixi*
frequentius & elegantius) quia q̄uis aliter locutos interdū legimus authores, frequen- q̄ pro quantū.
tius tamen & elegantius hoc modo ſunt locuti. Sed q̄ pro quantū poſitiuo iungitur,
& quandoq; etiā comparatiuo, nunq̄ vero ſuperlatiuo, niſi iungantur tā & q̄, & niſi
addātur hæc verba poſſum, queo, valeo, & ſimilia (Poſitiuo) vt O q̄ glorifica luce
coruſcas, q̄ bonus Iſrael deus. Teren. Tu ſcis q̄ intimū te habuerim. Vbi intimus vice
poſitiui ponitur. (Cōparatiuo) vt q̄ doctior eſt Ariſtotele Plato. i. quātū doctior. No-
ſti q̄ pluris facio quod honeſtū eſt q̄ quod vtile. Vergi. Tam magis illa tremens & tri-
ſtibus effera flammis, q̄ magis effuſo crudeſcunt ſanguine pugnæ. i. tanto magis &
quanto magis. *Sed id rarius per comparatiuum ſi iungantur tam & q̄.* Sæpius autē
tam & q̄ coniuncta cū ſuperlatiuo ponūtur teſte Valla. Varro de canibus q̄ paucиſſi-
mos relinques, tā optimi in alendo fient. Cato, q̄ acerbiſſima olea erit, tam oleū opti-
mum erit. Salu. q̄ quiſq; peſſime fecit tam maxime tutus eſt. Poſſes & hic ꝓ tam &
q̄ eleganter ponere vt & ita. Superlatiuo cū verbis poſſum, queo, valeo &c. vt Dicā
q̄ *breuiſſime potero, vel vt potero breuiſſime. Feci id q̄ maxima potui celeritate, vel*
vt maxima potui celeritate, vel etiam, quanta maxima potui celeritate. ¶ Secūdum
præceptū. Per pro valde iungitur poſitiuo nō ſuperlatiuo, vt perdoctus, ꝑpulcher. Per pro valde
Nō autē dicimus perdoctiſſim⁹, perpulcherrim⁹. Similiter præ per cōpoſitionē nō- Præ.
nūq̄ poſitiuo iūgitur vt præpotēs prædiues. ¶ Tertiū præceptū. Multo & longe tā
cōparatiuo q̄ ſuperlatiuo iungitur. vt Multo doctior, & longe doctior. Multo op- Multo
timus & longe optimus. ¶ Quartū præceptū. Quiſq; frequētius ſuperlatiuo poſtpo-
nitur, vel numero ordinali, vel poſitiuo carenti ſuperlatiuo, his itē noībus vn⁹, quot⁹ Longe
pius & ſtrenuus, vt optimus quiſq;, prudentiſſimus quiſq;. Etiam in diuerſo caſu, vt Quiſq;
maxima quiſq; virtute debet hoſtibus reſiſtere, maximo quiſq; animo calūniatores
deſpicit. Numero ordinali, vt tertius quiſq;, quartus quiſq;. Centeſimo quoq; anno
iubileū agimus. Poſitiuo carenti ſuperlatiuo, vt ſingularis quiſq;, nā ſingulariſſim⁹
quo plerīq; ſemidocti vtuntur nō reperitur, ſicut nec ab vnico reperitur vniciſſim⁹.
Vnus, vt Vnuſquiſq;. Quotus, vt Quotoſquiſq;. Ita piuſquiſq;, & ſtrenuuſquiſq;
¶ Illud quoq; notandū q; quiſq; gtm̄ pluralem non habet adiectiuo præſertim iun-
ctum, ideo vtimur gtō ſingulari pro pſi. vt Optimi cuiuſq; animus. i. bonoꝝ omniū.
Quod autē ſubinde authores inueniuntur cōtra hanc ꝑceptionē, quiſq; iunxiſſe etiā
aliis poſitiuis ꝑratū eſt, minuſq; habet elegātiæ. ¶ Cunctus vero poſitiuo iūgitur, vt Cunctus

Omnis

Cunctus bonus virtutem amore complectitur. Omnis poſitiuo vel comparatiuo vt Omnis bonus, & omnes boni. Quinti. Seruulos penates & omnia vtiliora.

.i.adiectiua
i.gtm̄ vel .i.abltm̄ plenitudinis, inopiæ, & carentiæ.

Plenitudinis Inopię Carētię

Dant patriuum aut ſextum tibi plenus/inopſq; carenſq;

Plenus Fœcundus Locuples Satur Fertilis Vber, Fœlix. Inops Egenus Indigus Sterilis Vacuus Vanus Irritus Inanis Orbus Liber Immunis Nudus Purus Rudis. Expers captus, Exul Extorris Opus

(Plenitudinis) vt Stultorū plena ſunt omnia, vel ſtultis. Plenū gratia & veritate. Inſula diues opum. Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis. Fœcūda culpæ ſecula. Vberibus fœcundus aquis. Pecuniæ latis locuples, vel pecunia. Omniū rerum ſatur. Ambroſiæ ſucco ſaturos. Fertilis frugū pecoriſq; tellus. Fertilis frumenti vel to. Riui vberes lactis vel lacte. Fœlix nemorū & nemoribus. Aula auri onuſta. Nauis onuſta fruméto. (Inopiæ) vt Aeris inops vel ære. Sæuit inops animi vel aīo. Oim ægenus vel omnibus. Terra ſuis contenta bonis nō indiga mercis. Virtutū ſterile ſeculū ¶ Sed hæc plenitudinis & inopiæ noīa ſæpius cū gtō conſtructa inueniūtur. (Carentiæ) vt Ager frugū vacuus. Vacuus cura vel anxietate vel a cura &c. Aut ego veri vana feror. Nunq̄ manus irrita voti. Sanguinis atq; animæ corpus inane fuit. Luminis orbus. Puerīq; parentibus orbi. Orbus.i. priuatus propter re chara. Libera fortunæ mors eſt. Liber habenis vel ab habenis. Huius mali immunis. Immunis militia.i. liber ſeu exemptus. Nudus opum. Nec nudus virtute Syphax. Integer vitæ ſceleriſq; purus. Græcarū literarū rudis. Expertes rationis ſunt equi & reliquæ pecudes. Captus mente.i. amens. Captus oculis.i. cæcus. Exul mentiſq; domuſq;. Exul patria. Extorris regni. Extorris patria.i. exul. Viduus pharetra riſit Apollo. Viduus teli.i. priuatus. Pluſcula ſupellectile opus eſt. Non minor eſt virtus q̄ quærere parta tueri. Caſus ineſt illic. hic erit artis opus. Iungitur ntō quoq;, vt Dux nobis & author opus eſt. Non eſt opus bene valentibus medicus, ſed male habentibus. Et accō. Cice. Dices nūmos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi. Idem. Video mihi opus eſſe viaticum Sed ntūs pendet ab eſt, accūs ab eſſe. Plau. tamen accm̄ poſuit ſine infinitiuo. Puero opus eſt cibum. Eſt autē opus in hac ſignificatione tantū caſus nti cum verbo eſt, vel acci cū verbo eſſe. Vix autē cū verbo habeo, vt Dicite q̄a dn̄s his opus habet. Ita quoq; eſt Eraſmus aliquando locutus. Opus habent ijs. (Similiter vſus pro opus) Plautus. Viginti iam vſus eſt filio argenti minis. Et apud eundem ſæpius. Et apud Gelliū. Pecuniā qua ſibi nihil eſſet vſus, ab ijs quibus eā ſciret vſui eſſe non accipere. Item cum accō. Plau. Ad eam rē vſus hominē aſtutū. ¶ Reus gtm̄ plærūq; adſciſcit, vt Catilina repetundarū reus. Reus ambitus. Reus capitis, ſicut Accerſitus capitis, Reus voti qui aliquid vouit. Quod autē legitur Legibus rei. Reus iudicio. Reus conſilio, videtur eſſe alia ratione, vt ſit ablatiuus modi. ¶ Adiectiua quandoq; figurate conſtruuntur cū gtō loco abltī more Græcorū, qui carentes ablatiuo vtuntur gtō, vbi Latini ablatiuo, vt Confuſus atq; incertus animi, pro animo. Integer vitæ pro vita. Feſſi rerū, pro feſſi rebus. Aeui maturus.i. æuo.

Vſus

Reus

ſup. nomē adiectiuum .i. vtilitatem tu .i. cū dtō

Damni Vtilitatis

Damnum ſignificans/aut vtile pone datiuo

(Damnū) vt Grauis hoſti. Quid moleſti eſtis huic mulieri? Aduerſus nemini. Rem tibi permoleſtā ſcio, mihi pernicioſam. (Vtile) vt Gratus omnibus. Vtilis mihi. Commodus ſocijs. Cunctis eſt benignus. Nemini blandus. Paucis familiaris. Omnibus æquus. Sis bonus o fœlixq; tuis. Rumpitur inuidia q̄ ſum iucundus amicis Adfers cōſilium admodum mihi ſalutare. Hæc adiectiua obuius, inuius, paruius, imparuius, præuius ſimiliter cum datiuo conſtruuntur, vt Obuius mihi. Inuia virtuti nulla eſt via. Domus eſt imis in vallibus antri. Abdita ſole carens non vlli peruia luci. Eſt ramis magnis impernia tethys. Oui. Præuius auroræ lucifer ortus erat.

Obuius Inuius &c

ſup. logicum & adiectiuum pro vel
.i. regit ꝑ & præſertim proximitatis & contrarietatis

Datq; relatiuum genitiuum ſiue datiuum.

vt Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patris. Quẽ metuis par huius erat. Illarũ rerum affines quas fert adoleſcentia. Ius humani generis propriũ vel humano generi. Superſtes morientiũ vel morientibus. Fluuĳ huius finitimi. Eſt finitimus oratori poeta. Id eſt cõe omniũ vel omnibus. Eſt mihi commune tecũ & cũ cæteris. *Conformes imaginis filĳ dei, & potius imagini.* Apu. Prædicti iugi conterminos locos. Ouidi. Gelido conterminâ fonti. Verg. Præterea regina tui fidiſſima, dextra Occidit ipſa ſua. Sed fidus potius cũ dtõ. ¶ Duplex eſt relatiuum, grammaticũ quod refert rẽ prius dictam, vt Qui, is, ſuus, ipſe, ſui, talis, qualis, tantus, quantus, tot, quot &c. Et logicũ quod refertur ad correlatiuũ, ſine quo eſſe non poteſt. Quod ſi eſt adiectiuũ admittit gtm̃ ꝟ datiuũ per hanc regulã. Sin ſubſtantiuũ, vt pater, filius, dñs, ſeruus gtm̃ tantũ ꝑ regulã, Fixũ dat patriũ ¶ Multa quoq; adiectiua cũ co vel con cõpoſita ſimiliter dtm̃ admittunt, cũ pleraq; eorũ ſint relatiua. vt Voces ſibi conſonæ. Concors tibi. Cõcolor coruo. Cognominis mihi. Vxorem duxit moribus ſuis conſentaneam.

Relatiuum logicum
Fidus
Cũ co vel con, compoſita.

ſup. deſinentia ſup. noĩa ſup. verbalia in oſus

In bilis/ aut in dus/ verbalia/ pauca per oſus/

.i. ſi paſſiue
.i. regũt .i. dtõs exponantur & ſi deſcendãt a verbis tranſitiuis

Dant ternos/ paſſiua/ a verbis tranſitionis

Bilis, Dus, Oſus

(Bilis) vt Abominabile dño cor prauũ. Suſurrones & detractores deo odibiles. Multis ille bonis flebilis. i. deflebilis. Hic tibi ſit potius q̃ tu miſerabilis illi. Superis habitabile ſaxum. (Dus) Ouid. Pauper amet caute, timeat maledicere pauper. Multaq; diuitibus non patienda ferat. Idem. *Sæpe tibi pater eſt ſæpe legendus auus.* Sta. Lugendus fratri iuuentus thebane iaceres. Sunt autẽ hæc in dus (ſi hoc modo dicant officiũ ſine tẽpore) nomina. Sin declarentur per verba paſſiua futuri tẽporis modi indicatiui, participia ſunt, vt amandus qui amabitur. (Oſus) vt Etiã proximo ſuo pauper eſt odioſus. Semper regibus aliena virtus eſt formidoloſa. ¶ Dicitur in litera (Paſſiua). i. paſſiue expoſita. Nã ſi actiue exponãtur, gtm̃ exigunt, nõ dtm̃, vt Subſtantia eſt ſuſceptibilis contrariorũ. i. apta ſuſcipere contraria. Cupidus ludi, qui cupit ludũ, per regu. Nomen verbale. ¶ Dicitur itẽ (a verbis tranſitionis) Nã ab abſolutis deſcẽdẽtia, nõ admittũt dtm̃ huius regulæ, vt Stabilis, calidus, frigidus &c. ¶ Huius regulæ dtũs ſemper eſt reſolubilis in abltm̃ mediante præpoſitione a vel ab, vt Amabilis mihi. i. aptus amari a me. Colendus nobis. i. a nobis. Alioqui hæc in bilis aut in dus verbalia etiam paſſiue expoſita cũ gtõ quandoq; conſtructa leguntur. Sillius. Vaniloquum Celtæ genus & mutabile mentis. i. quod facile mutatur mentem.

ſup. abſolutum
.i. adiectiuũ aut paſſiuum ſignificans ſup. quæ ineſt parti

Mobile vel verbum deſignans proprietatem/

Synecdoche

.i. dabit
.i. attributum .i. accm̃ .i. abltm̃ reget ſup. per ſynecdochẽ

Adiunctum toti quartum aut ſextum dato partis.

(Adiectiuũ) Verg. Nuda genu. Idem. Os humeroſq; deo ſimilis. Sal. C. Anthonius pedibus æger prælio adeſſe nequibat. Cor. Taci. Frigidus iam artus. Idẽ. Nudę brachia ac lacertos. Sueto. Hirſutus cætera. (Verbum abſolutum) vt Dolet caput vel ca

pite. Candet dentes vel dentibus. Aegrotat animo magis q̃ corpore. (Paſſiuum) Diſcruciatur animũ vel animo. Eruiturq; oculos. Faciẽ mutat & ora cupido. ¶ Eſt q̃n accũs aut abltũs ſignificat nõ partem, ſed aliquid parti adiacens, aut aliud quippiam. Verg. Perfuſus ſanie vittas atroq; veneno. Idẽ. Afra genus. Ouid. Graius vterq; genꝰ Rurſum Verg. Qui genus? vnde domo? ¶ Poetę fere per accm̃ loquũtur. Hiſtorici tã per accm̃ q̃ p ablm̃, vt licet videre ex authoribus iam citatis. Oratores vero rariſſime vtuntur ſynecdoche, nõ enim diceret orator. Doleo caput vel capite, ſed dolet mihi caput. Nec Anthonius pedibus æger, ſed pedibus ægris per reg. (Totũ dat partẽ) Eandẽ quippe ſententiã efferimus per ſynecdochẽ, & per regulã (Totũ dat partẽ) ſed hoc intereſt, q in ſynecdoche adiectiuũ eſt dictio regẽs & attribuitur toti. In regula autẽ totius, ſubſtantiuũ eſt regens, adiectiuũ vero parti iungitur in gtõ aut ablatiuo. ¶ Synecdoche eſt figura, cũ totũ pro parte, aut contra, pars pro toto accipitur. (Totũ pro parte) vt Aut Ararim parthꝰ bibet, aut Germania tygrim. Aethiops albet dẽtibus. i. dẽtes ęthiopis albent. (Pars pro toto) vt Vnũ pro multis dabitur caput. i. vnꝰ homo. Hoſtis habet muros. Porro ſynecdoche huius regulæ dicitur figura conſtructionis, eo q habet ſpecialem ſeu arte nouatam rationem conſtructionis. Reliquę vero locutionis tantum.

.i. accm̃ ſignificantem

Menſura .i. adiectiuũ. ſ. indeterminate. i. regit certã quantitatem .i. ablm̃

Mobile menſurę dat quartum/ rarius imum

vt Turris alta ducentos pedes. Liber craſſus tres digitos vel triũ digitorũ craſſitudine. Plini. Latũ pedes tres, longũ pedes quattuor. Idẽ. Caulis palmũ vnũ altus. Eſt autẽ palmus menſuræ nomen. Gelli. Longum pedes ducentos. (Rarius per ablatiuum) Iona. Niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum. ¶ Adiectiua autem menſurę determinatæ huc non pertinent, cum per ſe plena ſint & abſoluta, at regimen inuentum, ad tollendam confuſionem ſeu incertitudinem.

.i. nomen adiectiuum .i. ſignificantẽ certam vel incertam

Exceſſus ſignificans exceſſum .i. ablm̃ .i. regit quantitatem exceſſus

Exceſſus nomen ſextum dat certificantem

vt eſt maior te quattuor annis. Digito lato te procerior. (Incertæ quantitatis) vt Multo te inferior. Paulo me ſuperior. Quint. Erit obſcurior quo quiſq; deterior. Idem. Quo quiſq; ingenio minus valet, hoc ſe magis attollere ac dilatare conatur. Cicero. Quo quiſq; eſt ſolertior aut ingenioſior hoc docet iracundius & laborioſius. (Item per ſuperlatiuũ) Hora. Poſtea lux oritur multo gratiſſima nobis. Catul. Tanto peſſimus omniũ poeta quanto tu optimus omnium patronus. Quod autẽ ſcripſit Terẽtius. Aliquantulũ ad rem attentior, pro aliquãtulo, rarius eſt q̃ vt libenter imitemur Simile eſt hoc apud Iuuenalẽ. Quantum ſublimior Atlas. Et apud Quint. Negocia paulũ ad dicendũ tenuiora. ¶ Pro eodẽ fere dicimus. Vir multo præſtantiſſimus lõge, facile, & nimirũ præſtantiſſimus. Ita quoq; in obtinẽtibus vim ſuperlatiui, vt Nobilitate facile princeps. Nouẽ lyricorũ facile. Pindarus princeps. Ita Facile præcipuus Facile ſummus. Eſt facile a rege ſecundus. i. haud dubie poſt regem primus. Vbi primus & ſecundus dignitatem dicunt, non ordinem quemuis.

.i. adiectiuum .i. proprietatem .i. reget .i. ablm̃

Mobile ſignificans proprium iunget ſibi ſextum

.i. qui ſpecificat vel determinat proprietatem.

Aut inſtrumenti/ vel cauſę/ vel ſpeciei.

(Inſtrumenti) vt Ille celer penna progenuit celerem pedibus. (Cauſæ) vt Inuictus viꝰ

bus. Diutino languore pallidus. Tardus ætate. (vel ſpeciei) vt Curſu feſtinus anhelo.
Tardus inceſſu vel ſermone. Forma inſignis viridiq́ꝫ iuuenta. Præditus virtute, ſciē-
tia viribus, diuitijs, ingenio, bona indole. i. habēs virtutē, ſcientiā. &c. Dicitur eñ ꝑdi- Præditus
tus quaſi pre alijs datus ſeu donatus, etiā in malū. Ci. Senectute affectus, morbo ꝑdi-
tus. Idē. Niſi vnū me vis ſingulari immanitate & crudelitate ꝑditū. (Et ꝓ numerale
cardinale) vt Quinq́ꝫ milia nūero. (Et ordinale) vt Secundus aut tertius ordine.

Dignus et indignus dant ſextum / raro ſecundum Dignus

vt Dignus eſt operarius mercede ſua. Indignus ſacerdotio. (Cū gtō) Magnorū haud
vnq̄ indignus auorū. Etiā cum infinitiuo. Dignus amari. Et pro eodē. Dignus vt a-
metur, vel qui ametur. ¶ Aequus pro dignus ſiľr abltō iunctū legitur. Plau. in Bac- Aequus
chi. Plus vidiſſem q̄ deceret q̄ me atq́ꝫ illo æquū foret. Et in rudē. Iureiurando alligat
ſe leno, vt le æquū eſt, & vt lenonum officium eſſe conſueuit.

De conſtructione verborum. Primo cum ntō

ſup. finiti modi .i. ante ſe habere .i. ntm̄

Volt perſonale verbum preponere rectum. Verbum per-
ſonale
vt Ego doleo. Tu gaudes, Ille amat. Nos fallimur, Illi rident, Ita aiunt, ferunt Exceptæ actio-
ſup. homines. Item Fulminat, tonat, pluit, ningit. Liuius. Veijs de cœlo lapidauerat. onis verba.
Pluit lapidibus vel lapides, Pluit ſanguinē vel ſanguine ſu. cœlū vel nubes. &c. Cum
huiuſcemodi ntūs interim exprimatur, vt Cœlū tonat omne fragore. Nubes pluant
iuſtum. Vel dicas eſſe quaſi imperſonalia ſine ſuppoſitis. ¶ Prima & ſecūda ꝑſona,
fere nō explicantur, niſi diſcriminis aut emphaſis cauſa. vt Nos accuſauimus, vos dā-
naſtis. Tu audes iſta loqui? ¶ Dicitur in litera, Perſonale, propter verba imperſonalia
quæ non admittūt ante ſe ntm̄, vt Tædet aiam meā vitæ meæ. Dicitur itē, finiti mo-
di, Nā infinita ante ſe accm̄ habēt non ntm̄, vt Rumor eſt filiū amare. ¶ Aliquoties
aliquid nominatiui vice ponitur, Primo infinitiuus cū ſibi cohærentibus, vt Velle ſu-
um cuiq́ꝫ eſt. Scire tuū nihil eſt. Itē. Tyrannos viuere nō expedit reipublicæ. Seni ver-
ba dare eſt difficile. Secūdo verbū finitū cū ſuppoſito, ꝑcedēte ꝙ vel vt. vt ꝙ nō ſtu-
des efficit quo minus doctus euadas. Dolet mihi ꝙ res non ceſſerint tibi ex ſententia.
Et id quidē nō ineleganter, verūtamen elegantius loquimur ſuis locis per infinitū ver-
bū q̄ per finitū, vt Intelligo te eſſe philomuſum, elegantius q̄ intelligo ꝙ tu es philo-
muſus. Et Scio hunc literis dediſſe operā, q̄ Scio ꝙ hic dedit operā literis. Tertio ad-
uerbiū, vt Eſt mihi ſatis frumenti. Cū ſero factū eſſet. Iā clarū mane feneſtras intrat.
Partim virorū ſunt occiſi. Partim virginū ſtupratæ. Ponitur enim partim eleganter
cū gtō, requiritq́ꝫ verbū numeri pluralis. Nec dicimus partim homines, partim aia- Partim
lia, authore Gellio. Itē Plus decē hoīes perierunt. i. plures q̄ decē. Ita quoq́ꝫ Amplius Plus
decē deſiderati, vel minus decem interierunt. i. amplius vel minus q̄ decē. Sunt autem Amplius
plus, amplius, minus, hoc modo conſtructa, aduerbia nominū vice poſita, ſicut & ſe- Minus
ro. ſatis, mane. ¶ De dictionibus materialiter poſitis. vt Amo eſt verbū, magiſtri eſt
caſus gtī, dicito non ponicas pro ntīs, ſed eſſe caſus ntī. ¶ Eſt qñ loco ntī ſuppoſiti po-
nitur accūs per Antiptoſim, & id quidē, ſi ipſe accūs antecedens immediate præpo-
natur relatiuo in eodem caſu, vt Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt. Eunuchū quem de-
diſti nobis quas turbas fecit. Sermonem quem audiſtis non eſt meus. Dixi immedia-
te. Alioqui enim ſolœciſmus fuerit nulla ratione admittendus, vt Vrbem eſt veſtra
quam ſtatuo. At ſi relatiuum præponatur, non eſt Antiptoſis. Terentius. Vt place-
rent populo quas feciſſet fabulas. Ouidius. Cecidere manu quas legerat herbas. Quin-
tilianus. Timeo ne quos porrexerim cibos venena fiant. Eſt enim ſic faciendus ordo,
vt. ſ. fabulæ placerent populo quas fabulas feciſſet &c. Cum accuſatiuis relatiuo poſt
poſitus non ſit antecedens, ſed ipſius relatiui ſubſtantiuum.

Antiptoſis, Id genus, Omne genus, Id ætatis, Id locorum, Antitheſis, Figura

¶ Eſt autẽ Antiptoſis figura cũ caſus ponit pro caſu. Virg. Hæret pede pes, pro pedi. Idẽ. Ille ferax oleo, pro olei. Itẽ. At puer Aſcanius cui nũc cognomẽ Iulo pro Iulus. Liuius. Scipio cui Africano cognomine fuit. Idẽ. Fauſtulo fuiſſe nomen ferunt. In digeſtis. Lecticarios & cæteros id genus ſeruos, pro eius generis. Gell⁹. Ariſtotelis libri ſunt omne genus elegantiæ referti, pro oĩs gñis. Cic. Satis ſuperq; hominib⁹ id ætatis, hoc eſt eius ætatis. Boeti. ij. conſo. Parthis cæteriſq; id locorũ gentibus. i. eorum locorũ. Teren. Id ne eſtis authores mihi, pro eius rei. ¶ Antitheſis sũt media correpta, eſt figura cũ alterum pro altero ponitur. vt Olli pro illi. ¶ Hic iã repete memoria quot habueris figuras conſtructionis. Vnde aduertendũ ꝙ figura eſt arte aliqua nouata dicendi forma. Et eſt triplex. Dictionis, q̃ videlicet circa dictionẽ admittitur, vt Syncopa, Epentheſis, Apocope, Paragoge &c. Locutionis cum improprius eſt ſermo, vt hoſtis habet muros. Conſtructionis, quæ circa conſtructionem verſatur. Cuiuſmodi ſunt octo, Appoſitio, Euocatio, Conceptio, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Synecdoche, & Antiptoſis. quas (vt inciderũt) ſuis locis vt potuimus breuiſſime perſtrinxim⁹

.i. vtm̃ .i. poſt ſe habere .i. ntm̃

Sepe vocans verbum ſibi vult apponere rectum,

ſup. verbum ſup. verbum .i. habet ſ. verbi ſubſtãtiui & vel

Et ſubſtantiuum, vel quod vim ſeruat eorum.

Verbũ vtm̃, vt Quis vocaris? vel Qui vocare? Vocor Paulus, vel potius. Mihi nomen eſt Paulus vel Paulo. Rarius autẽ Eſt mihi nomen Pauli. Plaut. in Amphi. Nomen Mercurij eſt mihi. Perpuſilli vocantur nani. Tu diceris ſapiens. Subſtantiuum vt Sum miſer. Deus eſt ſummum bonum. Subſtantiui vim habens, vt Sedeo rectus .i. ſedendo ſum rectus, Studes pronus. Dormis ſupinus. Hic nummus videtur adulterinus. Ariſtoteles habetur doctiſſimus. Vocatiui vim obtinens, Hic liber inſcribit Syntaxis. Scribor heres, Salutatur poeta. ¶ Verbũ ſubſtantiuũ eſt qḋ ſubſtat oĩbus verbis in declinãdo vel in reſoluẽdo. Et ita vnicũ eſt verbũ ſubſtantiuũ Sũ. In declinãdo eñ ſubſtat vt amor amatus ſum, loquor locutus ſum. In reſoluẽdo vero, vt amo. i. ſum amãs. Sto. i. ſum ſtans. Stabã. i. erã ſtans. Hæc autẽ Fio, exiſto, exto, & forẽ ſecundũ hãc ſubſtantiui finitionẽ, nõ tã ſubſtantiua q̃ ſubſtãtiui vim obtinẽtia dicuntur. Boe. 3. conſo. Nullus degener extat Ni vitijs peiora fouens ꝓpriũ deſerat ortũ. Extat. i. eſt. Itẽ. Nullius rei natura ſuo principio melior poterit exiſtere, hoc eſt, eſſe. Cice. 1. offi. Exiſtunt plerũq; in rep. largitores & factioſi. Poſſent nihilominus alia ratione dici ſubſtantiua, eo ꝙ ſubſtantiam rei ſeu eſſe ſignificant. Exiſto tamẽ & exto, raro ſic apud authores inueniuntur. Proprie enim exiſtere eſt prodire ſeu exurgere, Oui. Exiſtunt montes quos ſummũ texerat æquor. Extare vero extra ſtare ſeu eminere, vt Extant turres. Vel etiam ſupereſſe. Cuius contrariũ in eo ſignificatu eſt intercido media correpta, vt Multa Saluſtij opera interciderunt, pauca extant adhuc. Dicuntur enim proprie extare inanimata.

Verbum ſubſtantiuum

Exto as, Exiſto is

ſup. verba ſubſtantiua, vocatiua,
& eorum vim habentia .i. copulare

Hec quoq; conſimiles debent coniungere caſus.

Macte

vt Socrates eſt Philoſophus. Hic dicitur Poeta. Tu incedis rectus. Poſſunt autẽ hæc verba modis finitis cõiungere tantũ ntõs, adeo vt etiã ſi præcedat vtũs, ſit poſtponendus ntũs, vt Petre eſto ſtudioſus. In verbo enim eſto ſubauditur ntũs tu. Macte tamẽ vtũs poſtponitur, modo nti vice, modo accuſatiui. Nominatiui, Liuius. Tu quidem Corneli macte virtute eſto. Accuſatiui. Idem. Iuberem macte virtute eſſe ſi pro mea patria iſta virtus ſtaret ſup. &c. In infinitiuo vero copulant etiã alios caſus, vt Puto eſſe amicus tuus ſup. ego. vel, puto me eſſe amicum tuum. Non licet Athenis eſſe, ꝓbos

ſup. homines, &, non licet eſſe probis, Claudianus. Natura beatis omnib[9] eſſe dedit ſi quis cognouerit vti. Nobis iam licet eſſe fortunatiſſimos. Melius eſt eſſe diuitem ꝙ pauperem ſup. hominem quemuis. De genitiuis autem & ablatiuis putant quidã apud authores non reperiri.

.i. ſubſtantiuũ .i. verbũ vtm̃ ſup. verbũ .i. habet ſ. ỹbi ſibi & vti.

Subſtans atqꝫ vocans: vel quod vim ſeruat eorum Verba cũ gtõ

.i. gtm̃ ſup. gtm̃ .i. ſubſtãtiua .i. regunt

Sepe regunt patrium: quem nomina fixa gubernãt

ſup. regũt .i. gtm̃ vel .i. abltm̃

Sic patrium aut ſextum partis vel proprietatis

(Exempla prioris) Liber eſt vel videtur fratris. Epiſtola eſt vel dicitur Pauli. Cũ fact[9] eſſet Ieſus annorũ duodecim. Noe erat quingentorũ annorũ. Quintil. Nõ æſtimandũ eſt cuius quiſqꝫ ſit ætatis. Dicimus itẽ recte teſte Sulpitio. Aldo, aliiſqꝫ. Quot annorũ es? Sũ viginti annorũ. (Sic patriũ aut ſextũ) vt Eſt honeſta & liberali facie. Populus hic eſt duræ ceruicis, vel dura ceruice. Cicero fuit magnæ eloquentiæ, vel magna eloquentia. Sueto. Cibi minimi erat. Idem. Somni breuiſſimi erat.

ſup. verba

Hec memoror/recolo/reminiſcor/ſicqꝫ recordor. Recordandi

obliuiſcor .i. accm̃ pro vel .i. gtm̃

Oblitus/memini dant quartum ſiue ſecundum.

vt Memorari teſtamenti ſui ſancti. Cice. Sui oblitus aliĩ memoratur. Gtũs eſt aliĩ. In Eccleſiaſtico. In die tribulationis commemorabitur tui. Memorare nouiſſima tua et in eternũ nõ peccabis. Sed memoro pro recito, vel ad memoriam reduco, accm̃ tãtũ admittit. vt Muſa mihi cauſas memora. Item Memorat nomẽqꝫ genuſqꝫ. Tuã glorioſam recolimus paſſionem. Grego. Cũ prioris vitæ recolo. Putant quidã recolo alicubi cũ gtõ non reperiri. Reminiſcere miſerationũ tuarum dñe. Virg. Dulces reminiſcitur agros. Recordatus eſt petrus verbi Ieſu. Si rite audita recordor. Ne obliuiſcaris pauperum. Pomaqꝫ degenerant ſuccos oblita priores. Memento noſtri dñe. Hora. Vt valet? vt meminit noſtri? Vergi. Numeros memini ſi verba tenerẽ. Cũ aũt ſignificat alicuius rei mentionẽ facio, abltm̃ exigit, de præpoſitiõe mediãte, ꝟ interdũ gtm̃ vt Ne ſemel quidẽ de te meminit, ꝟ tui. i. mentionẽ nõ fecit. ¶ Venit in mentẽ ſiſr cũ gtõ cõſtruitur. Ci. Fac tibi Aciliæ legis in mentẽ veniat. Idẽ. Venit enim mihi Platõis in mentẽ. Plaut. Vt lepide atqꝫ aſtute in mentẽ venit de ſpeculo. Dicere igitur licebit. Eius rei mihi venit in mentem, vel ea res, vel de ea re.

Memoror, Memoro, Recolo, Reminiſcor, Recordor, Obliuiſcor, memini, Venit in mẽtẽ

.i. verbũ accuſandi dãnandi reprehendendi .i. regunt

Accuſans/damnans/reprehendens/dant genitiuum Accuſandi Damnandi Reprehendendi

ſ. admittunt .i. ſignificatione ſimilia

.i. quandoqꝫ .i. abltm̃ & contraria

Nonnunqꝫ ſextum/quorum confinia iungis

.i. hæc quinqꝫ nomina .i. excipies

Alter/vterqꝫ/ambo/neuter remouebis/vterve

¶ Hæc verba gtm̃ exigunt, preſertim ſi ſit ꝓpriũ criminis nomẽ. Si non ſit criminis propriũ, modo gtm̃ modo abltm̃. Hæc tamen nomina, alter, vterqꝫ, ambo, neuter, et vter et ſi qua ſunt ſimilia, in abltõ tm̃ apponũtur. (Accuſandi) vt Accuſauit eũ fur Accuſo

ti. Accuſat collegã male geſtæ rei, male obitæ legationis. Virũ ambitus accuſas an ſa
Incuſo — crilegĳ an vtroq;, ſiue de vtroq;, de plurimis. Qui aliũ incuſat probri, ipſum ſe intue
criminor — ri oportet. Qui aliũ mendacĳ criminaris, deſine ipſe mentiri. Maieſtatis delatus ẽ. Si
Defero — herũ inſimulabis auaritiæ male audies. (His confinia) Ne quem vnq̃ innocentẽ capi
inſimulo — tis accerſas vel arceſſas Appellatus eſt veneficĳ. Poſtulabatur iniuriarum. Capitonem
Arceſſo — repetundarum interrogant vel de pecunĳs repetundis. Suſpectus eſt coniurationis
Appellor — in remp. Apul. Capitis me periclitatum memini. (Et contraria) vt Purgauit ſeu ex
Interrogo — cuſauit ſe parricidĳ. (Damnandi) Damnauit eũ peculatus. Capitis hominem innocen
Periclitor — tẽ condẽnauit. (Et contrariũ) Abſoluit iniuriarũ eũ qui poetã in ſcæna nominatim
Damno — læſerat. (Confinia) vt Hic furti ſe alligat. Sacrilegĳ ſe aſtringit. i. obligat ſeu obnoxiũ
Abſoluo — facit. Conuictus eſt mendacĳ. Tenetur repetundarũ. (Reprehẽdendi) Notatur impo
Alligo — litiæ. Mendacĳ eũ repræhendi. Fabiũ moræ increpabãt. Arguũt ſeu corripiunt adul
Aſtringo — terĳ. (Contraria) Laudamus prætores ſuæ humanitatis. Miror te iuſtitiæ. Sĩi. Fœlix
Conuictus — heu nimium & vitæ laudandus opacæ. (Rarius autẽ admittunt abltm̃) vt Capite dã
Reprehendo. — natus eſt. Nulla ignominia notatus. Ita eum furto alligat. (Si non ſit criminis propri
Increpo — um) Apud maritũ eum falſi criminis detulit vel falſo crimine. Non intelligis quos
Laudo — homines ſummi criminis arguas, vel ſummo crimine. Plau. Argutus malorũ facino
Argutus — rum. Liui. Sed nequaq̃ tantũ relictũ eſt quantæ ſummæ dãnatus fuerat. Vergi. Hos
iuxta falſo damnati crimine mortis. Ouidi. Criminibus falſis inſimulaſſe virũ. Vale.
Mulierẽ capitali crimine damnatã. ¶ Huius ferme ordinis ſunt conſulo & moneo,
cũ compoſitis, vt Conſulã amicos huius rei vel de hac re, vel etiã hanc rẽ cõſulã ami
Conſulo — cos. Monui vel admonui eũ periculi vel periculũ vel de periculo. Sũt em̃ conſulo &
Moneo — moneo vehemẽtiſ. etiã tranſi. Sal. Quẽq; cõmonefacere beneficĳ. Boe. Me horũ iã ſe
cũdo cõmemoras. Quod verbũ putãt hoc modo cũ gtõ alibi nõ legi. Aequi boni
cõſulo æſtimãdi eſt. Pro eodẽ licet dicere. Accuſo te negligẽtiæ ł negligẽtia, ł de negli
gentia, vel accuſo tuã negligentiã. Inertiã incuſas adoleſcẽtiũ, potius q̃ inertiæ incuſas
adoleſcentes. Miror te iuſtitiæ, vel iuſtitia, vel tuam miror iuſtitiam.

.i. exigit .i. v̄bũ egẽdi .i. replẽdi ł plenitudinis .i. abltm̃ .i. gtm̃ .p vel

Egendi — **Vult ꝛ egens/ verbumq; replens/ ſextum/ patriumue/**
Replendi — **Multa tamen ſexto tantum coniuncta videbis.**

(Egẽdi) vt Aeris eget, vel ære. Curatoris eget. Sæpius cũ gtõ. Cato apud Gelliũ accũ
Egeo — iunxit, vt multa egeo. Quaſi tu huius indigeas patris. Malo virũ pecunia, q̃ pecuniã
Indigeo — viro indigentem. Poſtq̃ dextra fuit cædis ſaturata. Agni pabulo ſe ſaturãt. Implẽtur
Saturo — veteris bacchi pinguiſq; ferinæ. Nauẽ mercibus implet. Cice. in ver. Completus iam
Impleo — mercatorũ carcer eſſet. Plaut. Erroris ergo illos & dementiæ complebo. Gel. Vẽtus
compleo — a latere ſæuiens nauẽ vndis cõpleuerat. Referta eſt Græcia ſceleratiſſimorũ hominũ,
Refercio. — vel ſceleratiſſimis hominibus. Refertũ eſt mare predonũ & p̃donibus. Lactis abũdat
Abundo — vel lacte. Lucil. Quarũ & abundemus rerũ & quarũ indigeamus. Omnibus abũdo
Participo — rebus, vel omnes mihi res abundant. Participo illũ auri vel auro, vel de auro. Plaut9
Expleo — Paternum ſeruũ ſui participabat con filĳ. (Sexto tantũ) Expleo te fabulis. Ingurgita
Obruo — uit ſe cibo. Vino ſe obruit. Tantis exundat peſtibus aer. Et inundant ſanguine foſſæ.
Inundo — Onero aſinum ſalibus. Satio ſeruos pane. Diuitĳs affluis, & diuitiæ tibi affluunt. Af
Satio — fluit incautis deſidioſus amor.
Affluo — .i. rei carẽtiã ſeu priuationẽ .i. v̄bũ .i. iũgis .i. abltõ .i. gtõ

Atq; carere notans das ſexto/ raro ſecundo/

Carentiæ — vt Carere debet omni vitio qui in alium paratus eſt dicere. Nullũ tempus vacare cu
careo — ra debet. Leua me hoc onere. Ego hoc te faſce leuabo. Qui ſerere ingenuum volet a
Vaco Leuo — grum Liberet arua prius fructicibus. Purgo me ſordibus. Expurgant pectora culpa
Libero Purgo

Peſtilentia liberis me orbauit. Viduauit ciuibus vrbẽ. Hoſtem armis ſpoliauit. Exo Orbo
nero ſeu euacuo nauem frumento. Deficio pecunia, & mihi pecunia deficit. Inopẽ Spolio
deficiũt omnes amici. i. deſerũt. Abſtineo ira vel ab ira, vel abſtineo me ira vel ab ira Deficio
(Raro ſecus) Terẽ. Oẽs labores mihi leues fuere præterq̃ tui cauendũ q͂ erat. Hora. Abſtineo
Mox vbi luſit ſatis abſtineto dixit irarũ calidæq; rixæ. Teren. Riſus abſtine, gtũs eſt Genitiuus ab
riſus. Vbi recte etiã dixeris gtĩm græco more poni vice ablri, ſicut & hic. Diſcruci latiui vice
or animi. Pendet animi pro animo. Is ſuarũ rerũ ſatagit. i. de rebus ſuis ſolicitus eſt. Diſcrucior a.
Hora. Deſine molliũ tandem quærelarũ. Ouid. Succeſſorumq; Mineruæ Indoluit Pendet animi
Turpil. Faſtidit mei. Lucil. Faſtidimus bonorũ. Sed hoc magis accõ gaudet, vt Inue
nies aliũ ſi te hic faſtidit Alexis. ¶ Careo & abſtineo apud vetuſtiſſimos etiam cum Careo
accõ reperiuntur. Plau. Collus collaria caret. Idem. Caruit ne febris te heri aut nudi Abſtineo
uſtertius. i. deſeruit. Turpil. Meos parentes careo tibi. Plau. Abſtine iſta.

.i. verbũ appreciandi regit hos gtõs, ſine ſubſtantiuis.

Apprecior tanti quanti pluriſq; minoriſq; Appreciandi

.i. abltm̃ .i. reget

Aſt alias tertium verbum dabit appreciandi.

vt Id emi duobus ſolidis & pluris. Magis illa iuuant q̃ pluris emuntur. Quãti emiſti
viginti minis. Quanticunq; locabis præſtiterit vendidiſſe. Aſſe emi, tantidem quo Emo
q; ſum tibi traditurus. Sub tanti enim & quanti comprehendes compoſita tantidẽ Loco
quantiuis, quantilibet, quanticũq;. Magno, nimio, plurimo emiſti, aut dimidio, pau Trado
lo, minimo, vili reuendíturus. Vendidit hic auro patriam. Quare hoc non venijt tre Vendo
centis denarijs. Miror tantas ædes tã paruo inſcriptas. Quanti indicas frumentũ. teu Veneo
to. hoe veel looſdi &c. Multo ſanguine ac vulneribus ea pœnis victoria ſtetit. Paruo Reuendo
fames conſtat, magno faſtidium. Paruo locat ædes. Hodie boues pluris licebant q̃ ho Inſcribo
mines. i. ad emendum pluris æſtimabantur. Hanc rem tanti liceor vel licitor vel pro Indico   Sto
hac re tantum liceor. ¶ Imo & per quælibet ferme verba ad hanc formã. Neminẽ conſto
minoris docet talento. Magno pranſi ſumus, pluris cœnaturi. Hic magno etiã tacet Liceo
Aduerbia etiã apponimus in eandem ſententiam, vt Care bibis, Care viuitur Lutetiȩ Liceor
ſed carius Romæ. Care emiſti, ſed vilius reuendes. Carius ſeu peius emitur oleum q̃
vinum. i. pluris. Vilius ſeu melius emitur ſiligo q̃ hordeum. i. minoris. Cariſſime cõ
ſtat quod precibus emptum eſt. ¶ *Valeo non ſolum genitiuũ & ablatiuum huius re*
gulæ admittit, verũ etiã accm̃, vt Aeſtimandus fundus quanti valet. Valet ſeſtertijs Valeo
vicenis. Regnũ cœlorũ tanti valet quantum habes. Plus valet ſanctio promiſſione.
Hæ voces idem ſignificant atq; idem valent.

.i. verbum æſtimandi.

Aeſtimitans verbum perſæpe regit genitiuum. Aeſtimandi

vt Id parui æſtimo. Eius minas flocci pendo, nihili pendo, parui duco, parui facio. In
telligo inter aulicos te plurimi fieri. Te pili non facio, æqui boniq; facit. Aſſis non fa
ciunt. Aſſifacio autem compoſitum eſt, ſicut lucrifacio, & ſumptifacio. i. expendo.
Pluris eſt oculatus teſtis vnus q̃ auriti decem. Parui curas. Tu tamen hæc quæſo cõ
ſule miſſa boni. Optimi conſule. Aequi boni conſule. i. in bonam accipe partem. Ho
nores magni non putemus. Infiniti æſtimabis bonũ, ſi agnoueris. Conſtruuntur autẽ
æſtimandi verba fere cũ his genitiuis. Magni maioris maximi, parui minoris minimi
multi pluris plurimi, tanti, quanti, flocci, nauci, nihili, æqui, boni, aſſis, infiniti. Ad
mittũt quoq; hæc verba nonnũq̃ ablm̃, vt Haud equidem tali me dignor honore. i.
dignũ nõ æſtimo &c. Nec deus hunc menſa dea nec dignata cubili eſt. Boeti. in pro
logo topicorum. Paruo æſtimare videtur. Vale. libro. 5. Magno vbiq; præcio virt9

æſtimatur. Seneca. Data magno æſtimas, accepta paruo. Perſius. Et centum græcos curto centuſſe licetur. i. æſtimat. Liceor tamen proprie eſt appreciandi.

miſereor

Auxilior
Dominor
Miſereor

Auxilior/dominor/miſereri/dant genitiuum
Vel ternum/miſerere tamen magis adde ſecundo
Auxilior/dominor potius coniungo datiuis.

Auxilior
Dominor
Miſereor
Miſeror

¶ In Eſaia. Auxiliatus ſum tui. Auxiliatus es ei in bello. Reges gentiũ dominãtur eorum. In Eccleſiaſti. Et dominatus eſt beſtiarũ. Dominamur victis, & in victos. Cic. Fœlix ſenectus, ſi vſq; ad vltimum ſpiritũ dominabitur in ſuos. Nil noſtri miſerere. Cice. 2. Tuſcula. Perge, illachrima, patris peſtibus miſerere. At miſereor actiuũ q̃ eſt deplango vel miſereor, accũ exigit. Vergi. Me liceat caſum miſerari inſontis amici. Nec eſt miſeratus amantem.

het berout, vel .i. dolore ac
parũ videtur het v̄driet het iãmert malo afficit het beſchaemt

Penitet/et tędet/miſeret/piget/et pudet iſta
Accuſatiuis iunguntur cum genitiuis.

Pœnitet
Tædet
Miſeret
Piget
Pudet
Pudent
Miſereo
miſereſco
miſereſcit
miſeretur imperſonale
Pœniteo
Pœniteor
Perteſus
Veretur

vt Me pœnitet facti. Noſtri noſmet pœnitet. Tædet me vitæ, vel tædet me viuere. Si non pertæſum thalami tædæq; fuiſſet. Me miſeret pauperũ. Ita dĩj me ament vt me tuarũ miſertũ eſt fortunarũ. Piget nos militiæ, & piget militare. Fratris mei quidem pudet pigetq;. Non te pudet vanitatis. Depudet fornicationis. i. non pudet. Diſpudet varie ſeu valde pudet. Suppudet parũ pudet. ¶ Nonnunq̃ hæc verba pſonaliter accepta recipiunt etiã nt̃m ſuppoſitũ. Teren. Ne plus minuſve faxit quod nos poſtea pigeat. Idem. Hei mihi non te hæc pudent. Plau. Neminis miſereri certũ eſt. quia mei miſeret nemo. Ab ãtiquo verbo miſereo es, a quo miſereſco cũ gtõ. Verg. Arcadĩj quæſo miſereſcite regis. Et miſereſcit imperſonale cũ accõ & gtõ. Terẽ. Inopis te nunc miſereſcat mei. Et miſeretur imperſonale. Ci. pro ligario. Fratrũ ꝑ fratris ſalute precantiũ vos miſereatur. Simile eſt pœniteo. In Eccleſia. Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factũ nõ pœnitebis. Et pœniteor deponens. In actis apoſt. Pœnitemini igitur & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra ¶ Perteſus pro gtõ admittit ſubinde accm̃. Suet. Pertæſus ignauiam ſuã. ¶ Veretur pro pudet inuenitur ſimiliter accõ iunctũ cũ gtõ. Actius apud Noniũ. Veretur te progenitoris. Et Cice. 2. de finibus. Quos nõ eſt veritũ in voluptate ſummũ bonũ ponere. ¶ Hæc imp̃ſonalia pœnitet, tædet &c. in infinitiuo alĩjs verbis appoſita faciũt ipſa quoq; imperſonaliter accipi, vt Pœnitere eũ facti ſui non poteſt. Cœpit te pigere. Te deſinet tædere

.i. hos quinq; gtõs primitiuos mei, tui, ſui, nr̃i et vr̃i, loco quorũ ẽ regit
.i. hæc verba eſt, interest, & refert ſup. exigunt .i. gtm̃ ntõs meũ, tuũ &c. Intereſt et refert .i. excipias abltõs mea, tua, ſua, noſtra, veſtra.

Eſt, intereſt, refert, eſt

Inter et eſt patrium. Demas pronomina quinq;

Intereſt
Refert

vt Eſt adoleſcentis maiores natu vereri. Regis eſt tueri leges. Prudentis eſt multa diſſimulare. Non eſt mearũ viriũ. Non opis eſt noſtræ. Moris eſt vel mos eſt. Iuris eſt vel ius eſt. Itẽ perſonaliter. Hæc magnorũ hoĩm ſunt, hæc apud maiores noſtros factitata. Nõ eſt meũ cõtra authoritatẽ ſenatus dicere. Si memoria mihi forte defuerit tuũ erit vt ſuggeras. Nõ tã intereſt regis q̃ totius reip. Refert omniũ aĩaduerti in malos. Minus intereſt mea q̃ tua. Tua quod nihil refert percõtari deſine, p̃ſonale ẽ. Nõ

tua vnius refert, ſed noſtra omniū. Tua ipſius refert. Tua ſoli⁹ intereſt. Mea refert de
vita periclitantis. Tua nihil intereſt in portu nauigantis. ¶ His additur cuia. Cice. pro Cuia
mure. Ea cædes potiſſimū crimini datur ei cuia interfuit, nō ei cuia nihil interfuit. Re
cte etiā dixeris. Cuius intereſt, vt cuius ſit a quis. Idem. 3. offi. Cuius magis intereſt vt
ſua vel reip. cauſa viuere. ¶ Addūtur & hi gti, tanti, quanti, quanticūq̧, tantidē, ma
gni, parui. Nōnūq̄ ablti quoq̧ ad formā fere verborū eſtimādi, vt Magni mea inter
eſt hoc tuos omnes ſcire. Permagni intereſt quo tibi tpe hæc epiſtola reddita ſit. Ma
gni refert. Permagni referre arbitror. Cetera huiuſmodi p aduerbia efferūtur, vt Ma
ximopere refert. Nihil intereſt. Plurimū refert. (Abltūs) Iuue. Nec minimo ſane di
ſcrimine refert. Quo geſtu lepores & quo gallina ſecetur. Plautus. in muſte. Pluma
haud intereſt, patronus an cliens propior ſit homini cui nulla eſt in pectore audacia
¶ Quare apponuntur ablatiui fœminini mea, tua, ſua noſtra, veſtra & cuia? quia in Refert cū dtō.
tereſt & *refert cōponuntur ex ablatiuo re, vt Intereſt mea. i. in re mea eſt. Refert tua.*
i. re tua vel pro re tua fert. Gratia cuius ablatiui & gtm̄ exigunt, ſicut & ſimplicium
verborum cauſa, nonnūq̄ etiā dtm̄. Hora. 1. ſaty. Dic quid referat intra naturę fines
viuenti iugera centū an mille aret? i. quid magis proſit, aut quid differentiæ ſit homi
ni contento his que ſuæ naturæ ſunt neceſſaria, an aret centū iugera an mille. Hui⁹ itē
cauſa, refert hoc modo acceptū, primā producit, cū ex præpoſitione cōpoſitum ean
dem corripiat, vt Pedēq̧ refert quaſi tactus ab angue. Nā refero ex præpoſitione cō
poſitum, ſignificat iterū vel retroferre, vt Refert librum, refert pedē, vel narrare, vt
Mira refert. ¶ Intereſt ex inter præpoſitione compoſitū ſignificat inter aliqua eſſe, vt
Paries intereſt, omnibus rebus interfuit. Inter ambitū & ambitionē id intereſt. i. ea eſt Intereſt cū dtō
differentia. Rarius autē ſine præpoſitione. Seneca de vita beata. Nihil intereſt hos et
illa, vel cū dtō, ſicut & cætera differendi verba. Teren. in Eunu. Stulto intelligēs qd
intereſt? id eſt, quid differt intelligens a ſtulto.

.i. omne verbū acquiſitiue poſitū .i. petit .i. a tergo habere .i. dtm̄
Acquirens verbum ſibi poſtulat addere termum. Verba cū dtō
vt Mihi iſtic ſeritur nec metitur. Mihi peccat ſi quid peccat. Huic habeo non
tibi. Dicta mihi iuſiurandū. Platoni corp⁹ eſt vox. Ariſtoteli ſpongiæ ſentiūt. Parcit
pecuniæ. Parce ſubiectis. Parce lachrymis. Parce lachrymari. Multa talenta natis par Parco
ce tuis. i. conſerua. Gelli. Meſſem hanc nobis adiuuent. Quū iuuo & adiuuo alias fe Iuuo
re accm̄ poſt ſe habeant Omnia enim verba tā tranſitiua q̄ abſoluta acquiſitiue poſi Adiuuo
ta poſſunt cū dtō aliqñ cōſtrui. Etiā vehementiſſimæ tranſitiōis verba, vt Docebo ti Nota
bi filiū bonas literas. ¶ Sū cū dtō elegāter ponitur pro habeo. vt Sunt nobis mitia po Sum
ma. i. mitia poma habemus. Eſt mihi nāq̧ domi pater eſt iniuſta nouerca.

.i. ſi verbū acqui- quorū alter ſignificat rē acgrētē
ſitiue ponatur alter modū habēdi ſeu acquirēdi
Verbo ſepe duos dabis acquirendo datiuos
vt Sum tibi oneri nō vſui. Tibi nuptiæ hæ ſunt cordi. i. placent tibi. Sum tibi odio. i.
odio me habes. Eſt omnibus ludibrio, oēs eū illudunt. Scandalo ſunt eccleſiæ, vel ſcā
dalū. Nobis ſunt documento vel documentū. (Et per verba adiectiua) vt Do tibi id
dono, muneri, mutuo, fœnori. Pignori do veſtem. Filiæ dedit agrū doti vel dotem.
Emit eam dono mihi. Tu tibi id laudi ducis. Veniam tibi ſubſidio An id ſibi ſtudio Habeo
habet. ¶ Habeo tamen fere vno dtō eſt contentum. Habet me odio. Nolo ludibrio
haberi. Habeo negocium curæ, id eſt, negocium curabo. Riſui vel oſtentui hominē
habent. i. derident. Deſpectui habent, hoc eſt deſpiciunt. Habere quæſtui rempu. non
modo turpe eſt, ſed ſceleratum etiam & nefarium.
Circum/ ante/ in/ cōtra/ inter/ ſub/ poſt/ pre/ ſuper/ ob/ con.

.i.exigere

Ad/ faciunt verbum depoſcere ſæpe datiuum.

circum Ante, In contra Inter Sub Poſt Præ Super Ob con Ad Aſſentior

(Circum) vt Circumpoſuit aquã igni. Natã mediæ circũligat haſtæ. (Ante) Te oĩbꝰ antepono. (In) Amori multa inſunt mala. In amore hæc oĩa inſunt mala. Innitor haſtæ. Indormis ſaxis. Inuigilas chartis. (Contra) Contradicit Cæſari. (Inter) Intermitte tuis interdũ gaudia curis. Omnibus rebus interfuit. (Sub) Multa ſubiacent fortunæ. Succedo oneri. Suboleuit patri. Et inexorabile fatũ ſubiecit pedibus (Poſt) Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo. Poſtpono pecuniam famæ. (Præ) Summũ credo nefas animã preferre pudori. Cæteris nititur præire. (Super) Parum ſupereſt vitæ. Ne blando nequeant ſupereſſe labori. (Ob) Obſtrepis legenti. Occurſare capro, cornu ferit ille, caueto. (Con) Nolo hunc conferre vel comparare illi vel cũ illo. Cõmigrauit huic viciniæ. Si parua licet cõponere magnis. i. cõparare cum magnis. Nec telis concurrere virginis audet (Ad) Admolitus eſt illi manum. Accubat fratri. Brabãtia adiacet flandriæ. Aduolutus eſt genibus. Adegit gladiũ pectori. Senatus mihi aſſenſus eſt, vel tranſitiue, Cætera aſſentior Craſſo. ¶ Quædã etiã cum dictis præpoſitionibus compoſita admittunt pro eodẽ dtĩm vel accm̃. vt infra dicetur ibi. Tertiũ vel quar.

.i.contingit het geualt idem idem het beliest

Contigit/ accidit/ euenit/ et placet/ adde datiuo

het is ghe .i.manife .i. ociũ eſt

het luſt orloeſt ſtum eſt vel licet vtile eſt

Et libet atq; licet/ liquet/ et vacat/ expedit atq;

.i.ſufficit vel

ſuccurrit .i.contingit .i. vtile eſt vel prodeſt

Suppetit/ obtingit/ confert/ conducit/ et iſta

.i.conuenit .i.manifeſtum eſt

Competit/ et conſtat/ iungis ſimiles quoq; voces

vt Paucis contingit animi ſecuritas. Id accidit vel euenit inopinanti. Vndiq; mihi obtigit voto potiri. Mihi placet literis nauare operam. Ei non libet vel collibet prandere. Omnibus liquet. Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui. i. non ocium eſt. Verg. Hactenus indulſiſſe vacat. i. licet vt docti quidam declarant. Non expedit reipub. Confert huic rei & ad hanc rem. Conducit rebus tuis, & ad res tuas. Quod tuã in rem bene conducat. Et potu & fletu ſtomacho conducit acetum. Pauper enim non eſt cui ſuppetit vſus. Mihi non ſuppetit facultas alendi liberos, non ſuppetunt vires, nõ ſuppetunt diuitiæ. ¶ Liquet impersonale, teſte Phoca caret preterito. Omnia item actiuæ vocis imperſonalia carere futuro imperatiui, futuro infinitiui gerundijs & participijs idem Phocas eſt author.

Liquet imper. actiuæ vocis

ſ.verba, & omnia paſſiue ſignificantia .i.dtĩm ſ.dtĩm in abltĩm mediante præpoſitione a vel ab

Hunc paſſiua regunt ternum quem ſæpe reſoluis.

(Paſſiua) vt Videris mihi vel a me. Nec cernitur vlli. i. ab vllo. Deſpectꝰ tibi ſum. i. a te. Nõ deſpero probatũ iri Varroni vel a Varrone (Verba paſſiue ſignificãtia. Primo neutrapaſſiua) vt Ioſeph venijt fratribus ſ a fratribus. Maluit a ciue ſpoliari q̃ ab hoſte venire, a veneo iui. i. vendi. Ab eo fuſtibus vapulauit. A dño factum eſt iſtud Caue tamen dixeris, Exulat a principe. Nubet a me fœmina. (Secũdo deponẽtia paſſiue ſignificãtia) Meditata ſunt mihi oĩa mea incõmoda. i. præcogitata ſunt mihi ſ a me. (Tertio cõia in ſignificatiõe paſſiua) vt criminabit mihi ſ a me. (Quarto impſo)

Neutrapaſſiua, Deponentia communia.

ſnalia vocis paſſiuæ) Nĩl ibi ꝙ nobis eſuriat erit.i.a nobis. Nihil eſt a me inſeruitũ tē
pori cauſa. Minus eſt erratũ nobis vel a nobis. ¶ Verba differẽdi, vt Differo, diſcor
do, diſcrepo &c. Et ſeparandi, vt Separo, auſero, eripio, & ſimilia, quandoq; etiã ad
mittunt dtm̃ reſolubilẽ in abltm̃ a vel ab præpoſitione intercedẽte (Differẽdi) Hora. Imperſonalia
Nec ſic enitar tragico differre colori.i.a tragico colore vel ſtilo. Idẽ. Scire volo quã paſſiuæ vocis.
tũ ſimplex ilariſq; nepoti Diſcrepet, & quantũ diſcordet parcus auaro.i.quantũ diſ Differendi
crepet a nepote, & diſcordet ab auaro. (Separandi) vt Abſtulit eripuit mihi ł a me Separandi
Abduxit vel ſubtraxit parentibus. Non potuit mihi auelli. Nulli ciuiũ qcq̃ ademit
Sueto. Cũ immolanti aufugiſſet hoſtia. Vergi. Quid furis, aut quonã noſtri tibi cura
receſſit. ¶ Bellãdi verba figurate nonnunq̃ etiã admittũt dtm̃ qui declarari poteſt per
abltm̃ interueniente cum. Et verba motus dtm̃ qui exponi poteſt per acc̃m mediãte
præpoſitione ad vel in, ſed apud poetas tantũ. (Bellandi) Solus tibi certet Amyntas.
.i.tecũ, hoc eſt contra te. Certent & cygnis vlulæ.i.cũ cygnis. Placido ne etiã certabis
amori. Impar congreſſus Achilli. Non ineleganter etiã Pugnat in hoſtẽ. Extra ordi
nẽ in hoſtẽ pugnauit. (Motus) It clamor cœlo.i.in cœlum. Compellere hibiſco.i.ad Bellandi
hibiſcum. Mercurius agit manes orco.i.ad orcum. Cõmigrauit huic viciniæ. (Sic et Verba motus
alia verba) ad hanc formam. Poſco te pœnæ, paro me pugnæ.i.ad pugnã & ad pœ
nam. Non ſum natus laudi nec armis. Cano receptui.i.do ſignum recipiendi ſe, &
ceſſandi a pugna vel alio negocio.

.i.regunt
Tertium vel quartum ſenſu tribuunt in eodem
.i.expecto vel præſto ſum — .i.laudo — retro aſpicio vel aſpicio
Preſtolor/noceo/benedico/reſpicioq;/
verſpreken — .i.falſam actionem intento — .i.cũ quadã inuidia vincere ł imitari ſtudio — blandior
Obiurgoq;/calumnior/emulor/addio adulor/
.i.comes ſum — tempero tergo — .i.medelam adhibeo — .i.occultor. — .i.inſtare vel futurum eſſe.
Et comitor/moderor/medicor/lateo/maneoq;/
ſup.verba — .i.hæ præpoſitiones
Et que componunt pre/ad/ante ꝛ in addito dictis.

Ci.1.Inuec. Qui tibi ad forũ aureliũ præſtolarentur. Teren. Quẽ hic præſtolare Par
meno? Ci. Te præſtolor vſq; ad tertiũ nonas maias. Cæſar. Huius aduentũ prẽſtolãs
Quidam ita præcipiunt. Præſtolor tibi.i.preſto ſum. Præſtolor te expecto. Iuro me
nociturũ nemini. Plau. Iura te nociturũ eſſe hominẽ hac de re neminẽ. Iudica dñe no Præſtolor
centes me. Benedicere reip. haud abſurdũ eſt. Benedicã dñm in omni tempore. Nũc
autẽ noceo, benedico & maledico tantũ dtm̃ admittunt. Neſcis cui maledicas. Re Noceo
ſpicio potius cũ accõ vt Reſpice me, in me vel ad me. Apu.li.4. Reſpicio pilę medię Benedico
quæ ſtabuli trabes ſuſtinebat. Si illũ obiurges vitæ qui auxiliũ tulit, quid illi facias qui Reſpicio
damnum dedit aut malum. Obiurgat filio vel filiũ. Oremus pro calũniantibus nos, ł Obiurgo
nobis. Aemulatur veteribus vel veteres. Quorũ æmulari exoptat negligentiã. Item calumnior
æmulor pari.i.inuideo. Adulatur mihi potius q̃ adulatur me. Tacit⁹. Tigillinũ aut æmulor
quẽ aliũ potentium adulatus eſt. Pro eodẽ Adulo. Lucre. Longe alio pacto gannitu Adulor
vocis adulant. Va. Max. Si Dionyſiũ adulares iſta non eſſes.i.nõ comederes. A quo
Ci.1 offi. paſſiuũ protulit. Neq; adulari nos ſinamus. In Tobia. Credo ꝙ angel⁹ dei comitor
bonus comitetur ei. Potius cũ accõ. Comitatur me. Paſſiue autem acceptũ ablatiuũ

exigit. Vno graditur comitatus Achate. Linguæ moderandū eſt. Sueto. Nec ſucceſ
moderor ſum victoriæ moderatus eſt. Terē. Qui ex ſua libidine moderatur nos. Senibus me
medicor dicantur anhelis. Gnato vt medicarer tuo. Sed nō dardaniæ medicari cuſpidis ictum.
Semina vidi equidem multos medicare ſerētes, pro medicari, teſte Seruio. Medeor
medeor potius dtm̄ habet, vt Philoſophia medetur animis. Medeť vulneribus. Luca. de eſtu
Lateo maris. At mihi tu quecunq; moues tam crebros cauſa receſſus (vt ſuperi voluere) la
tes. Plau. Mihi latitabat. Me latet. i. ignoro. Nec latuere doli fratrem Iunonis & iræ.
maneo Manet te & tibi ſuppliciū, ſed manet te vſitatius. Ver. Qui te cūq; manent iſto certa
Præ, præſto, mine caſus. Item. Hæc eadem matriq; tuæ generiq; manebūt. Et rurſum. Et tibi pœ
Præcello na manet. (Præ) Homo cæteris præſtat animantibus. Præſtat ingenio alius aliū. Vel
Excello magnum præſtat Achillem. i. præſtantior & melior eſt. Præcello illi vel illum, ſicut
Aduenio & excello illi vel illum Ci. Qui eloquentia cæteris excellit. (Ad) vt Aduenerunt no
Aſſideo bis dies pœnitentiæ. Tyriamq; aduenerit vrbem. Aſſidet inſano. Hyemſal Adherba
Attendo lem dextra aſſedit. Attendit alienis rebus vel res alienas. Pli. Noſti facetias hominis
Antecedo quas velim attendas. (Ante) Hac etiam anteceſſit. Magnificētia omneis antecedit. Omni
Antecello bus ingenīj gloria antecellit. Eloquentia cæteros antecellis. Virtus omnibus reb⁹ an
Anteeo teit. Incredibile dictu eſt quanto herum anteeo ſapientia. Cæteris antiſtat vel cæteros.
Antiſto Gel. Vocis claritudine cæteris antiſtabat. (In) Intende precibus noſtris. Intēde p̄ces ſer
Intendo uorū. Certant illudere capto. Verbis virtutē illude ſuperbis. Inuideo gloriæ tuæ vel
illudo gloriā tuam. Vel cū dtō & accō. Liber pampineas inuidit collibus vuas Sueto. Exeo
inuideo inſultaturus omniū capitibus. Sal. Multos a pueritia bonos inſultauerat. Quint. Ne
inſulto alienis demū veſtigijs inſiſterem. Ver. Nulli fas caſto ſceleratum inſiſtere limē. Inſto
inſiſto potius cū datiuo. Inſtant operi regniſq; futuris. Reperitur tamen cū accō. Parte alia
Inſto marti currūq; rotaſq; volucres Inſtabant. Plau. Rectam inſtas viam. ¶ Palpo illi vel
Palpo illum. i. adulor, docent quidam. Sed palpo potius accm̄ habet, palpor dtm̄. Iuuena.
Palpor Quem munere palpat. Plaut. Obſeruatore q̄ blande mulieri palpabitur. Cui male ſi
palpere recalcitrat vndiq; tutus.

¶ Multa verba conſtruūtur cū dtō vel alio caſu, ſed in diuerſa ſignificatiōe

¶ Ternum alium vel petunt caſum ſenſu variato — Verſus.
Audio, & auſculto, commendo, conuenioq;
Dimitto, timeo, metuo, vaco, do, referoq;
Fœneror, inceſſit, credo, accedo, ſociabis
Conſulo, & impono, conduco, deficioq;
Sufficio, recipit, contingit iungito dictis.

¶ Audiui dicta tua, Ic heb ghehoort. Dicto nō audierūt vel vſitatius per participiū
Audio Dicto audientes nō fuerūt. i. nō obtēperarunt, vel per duos datiuos. Dicto audiens
erat flamen pontifici. Nōnūq̄ etiā per accm̄ in eo ſenſu, vt ſi me audies vitabis inimi
Auſculto citias. i. ſi mihi obtemperabis. Auſculta pauca, vel p ablm̄, auſculta paucis. Auſcul
ta me. i. audi luyſtert. An auſcultem ſeni. i. obtemperē. Vin tu homini ſtulto auſcultа
Commendo res Vel per accm̄ in eodem ſenſu. Plau. Niſi me auſcultas atq; hoc q̄ dico facis. Cō
Conuenio mendo te regi. i. committo. Commendo te apud regem. i. laudo. Cōuenit mihi. i. cō
Dimitto ueniens mihi eſt. Conuenit me. i. alloquitur me, vel ad loquendū accedit. Dimitte no
Timeo bis debita. i. remitte. Dimitte nos, laet ons gaen. Timeo & Metuo tibi tāq̄ amico, ne
metuo malum tibi eueniat. Timeo te tanq̄ inimicū, Ic vreeſe oft ontſie v. Vaco philoſophiæ
Vaco .i. operam do. Vaco philoſophia vel crimine. i. vacuus ſum. Do tibi literas. i. trado
Do vt ad aliū perferas. Do ad te literas. i. ad te mitto. Refero tibi. i. narro vel reporto. Re
Refero fero ad ſenatū. i. in cōſultationē pono. De his referam ad ſenatū potius, q̄ hæc ad ſena
Fœneror tum referam. Refero tibi acceptum. i. fateor me accepiſſe ab te. Fœneror tibi. i. do ti
bi pecuniam ad vſuram. Fœneror abs te. i. pecuniā accipio ad vſuram. Inceſſit mi
hi cupiditas id eſt ſubijt. Inceſſit me ille id eſt me offenſur⁹ petit & accuſat me, hoc eſt

preſentis tp̄is ab inceſſo .i. illud p̄teriti ad incedo. Cedo tibi .i. locū tibi do. Cedo tibi ius meum .i. cōcedo, Ic ouergheue, vel cedo iuri meo. Vel per ablt̄m̄, ceſſit loco, .i. receſſit ex loco. Cedamus patria. Cædo te per æ diphthōgon .i. verbero vel occido. Accedit huic rei vel dolori .i. additur. Accedo te vel ad te .i. adeo. *Conſulo tibi .i. conſiliū tibi do*, vel ꝓuideo. Cōſulo te .i. cōſiliū abs te peto. Impono tibi .i. decipio, quaſi fraudem tibi impono, habet plerūq; hoc modo impoſitū in ſupino, vnde impoſtor, deceptor, impoſtura deceptio. Impono onus humeris. Ic opſette oft opleggHe. Conducit tibi .i. tibi vtile eſt. Conducit te .i. ducit, hi leydt oft huert. Deficit tibi .i. deeſt. Deficit te .i. deſerit. Sufficio tibi .i. ſatis tibi ſum. Sufficio te .i. in locum alterius te ſubſtituo. Recipio tibi .i. promitto. Se curaturum recepit .i. promiſit. Recipio te cum honore .i. accipio. Contingit mihi .i. accidit. Contingit me .i. tangit. ¶ Interdico ſæpe & elegāter cōſtruitur cum datiuo & ablatiuo, rarius autē cū datiuo & accō. Ci. Interdictum erat mihi aqua & igni. (Cū datiuo & accuſatiuo) Iuſtinus li. 5. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerat. Seneca. Interdico mihi inſpectionem rerum naturæ. Oui. Cui quondam regia coniunx orbem interdixit.

Cedo
Cædo
Accedo
conſulo
Impono
Conduco
Deficio
Sufficio
Recipio
contingit
Interdico

.i. verbū tranſitiuum .i. accm̄ .i. regit
VErbum quod tranſit ſibi quartum iure gubernat.
vt Amo deum. Numeras arenam. Saluta patrem. Bibis vinum. Iuua vel adiuua nos. Loquor veritatem. Oſculatus eſt Chriſtum.

Verba cū accō ſuuo
Adiuuo

.i. poſco .i. rogo bedeecken, helen
Poſtulo, poſco, peto, doceo, rogo, flagito, cælo
.i. veſtio
Exuo cum veſtit, monet, induo, calceo, cingo.
.i. doceo .i. poſco
Hortor, erudio, exigo, ſic interrogo, et oro,
conſiliū peto .i. interrogo valde oro .i. duos
Conſolo, percontor, iubeo, obſecro dant tibi binos
.i. diuerſas
Accuſatiuos varias res ſignificantes,
.i. verborum vehementiſſ. tranſitionis .i. accm̄ .i. ſignificantē rē inanimatam
Sed paſſiua regunt quartum tibi non animatum

vt Id poſtulat. Popoſcit me mutuū. Tu modo poſce deos veniā. Petit, rogat, flagitat, orat, exorat te veniam, vel petit, orat &c. ex te veniam. Docuit me literas. Dedocebo te iſtos mores. Cælo te hanc rem, vel hac re, vel de hac re, vel cælo a te hanc rē, vel cælo tibi hanc rem. Cælo autē pro ſculpere nō eſt vehemētiſſimæ tranſitionis. Exuo me veſtem, vel veſte, vel exuo mihi veſtem. Induo te tunicam vel tunica, vel induo tibi tunicā. Veſtio te diploidē vel diploide. Moneo & conſulo ſupra de verbis accuſandi. Calcia te caligas, vel caligis. Cingo me cingulū vel cingulo. Id te iamdudū hortor. Erudiuit eum ſcientiam. Te veritatē exigunt, vel vſitatius, abs te veritatē exigunt. Interrogabant me multa, vel multis, vel de multis, vel interrogabant ex me multa. Sūt que volumus te percontari. Iubeo te aliquid, vel iubeo tibi aliquid. Ci. Te aliquid iuberent. Teren. Imo filium iube potius. (Sed paſſiua regunt) Inutile ferrum cingitur. Induiturq; togam. Per legatos cuncta eſt edoctus. Græcas literas doctus aut eruditus, vel literis græcis. Sal. Sempronia literis græcis atque latinis docta. In Iob. Multi

cælo
Exuo
induo
cingo
Hortor
Exigo
Percontor
iubeo

to minora exigaris a deo q̃ meretur iniquitas tua. ¶ Omnia rogãdi verba admittunt
duos diuerſos accõs, præter Supplico quod dtĩm exigit, vt Deo ſupplica. Ipſum hũc
Rogandi Supplico — orabo, huic ſupplicabo. Antiqui tamen cætera etiã rogandi verba datiuo interdum
iunxerunt teſte Seruio. Ver. S. Cui me fortuna ꝑcari. Et vitta comptos voluit ꝑten
dere ramos. Teren. Ad ꝑcatorẽ ibo, credo qui mihi ſic oret. Sed hic mihi, dtĩuſ ẽ cõis,
Precor inſtruo — vt ſit ſenſus, qui mihi ſic oret. i. ꝓ me. ¶ Inſtruo apud Pſalm. legitur cũ duob⁹ accis
Viã iuſtificationũ tuarũ inſtrue. Nos pro vno accõ ablt̃m addemus, vt Inſtruo, im
buo, vel inſtituo liberos bonis literis, non bonas literas.

.i. verbum abſolutũ .i. ſi capiatur trãſitiue .i. regit .ſ. accm̃

Verba abſoluta cum accõ — **Abſoluens verbum (ſi tranſit) habet quoq; quartum**

ſ. v̄bũ abſolu. .i. intellecta .i. accm̃ .i. præpoſitione

Idq; ſubaudita dat quartum præpoſitura

ſ. v̄bũ abſolu. .i. accm̃ .i. ꝓpriæ .i. ſignificationis

Exigit hoc quartum proprie quoq; ſignificati

(Abſoluens verbũ) Formoſum paſtor Coridon ardebat Alexim. i. ardenter amabat
Nec vox hominẽ ſonat. i. ſono exprimit. Pars ſtupet innuptæ donum exitiale Mi
neruæ. i. ſtupens miratur. Perit ſeu deperit virginem. i. inſane & perdite amat. Callet
muſicam. i. optime ſcit. Ludit aſſidue aleam. Olet vnguenta. i. olendo refert. Id ſapit
Ardeo Sono Pereo Calleo — mel vel aduſtionem. (Idq; ſubaudita) Lætor fortunã tuã. ſ. propter. Hunc ſcio mea
ſolide gauiſurũ gaudia. Suſpirat longo non viſam tẽpore matrem. Id nunc ſuccẽſe
mihi. Id operã do. i. propter id. Ne vicẽ noſtram iraſcaris. Doleo vicem tuã. Lugeo
patrẽ. Plango amici caſum, ſubaudi propter. Itẽ. Gẽs inimica mihi tyrrhenũ nauigat
æquor. ſup. per Similiter Terrã, mare, ſydera iuro. i. per terrã &c. Lauinaq; venit li
tora. ſ. ad. (Exigit hoc quartum) vt Morior mortẽ. Quã hic vitam viuitis! Endimi
Lugeo — onis ſomnũ dormis. Itẽ vitã. Redite viã. ¶ Et quemadmodũ hæc verba admittunt
poſt ſe accm̃ *propriæ ſignificationis, ita eorũ veluti paſſiua ãte ſe talis acci ntm̃.* Oui
iã tertia viuitur ætas. Iuue. Dũ luditur alea pernox. ¶ Aliquoties pro accõ harũ regu
Ardeo Oleo Calleo — larũ legitur ablatiuus. Hora. Donec non alia magis arſiſti. i. donec non aliam magis
amaſti q̃ me. Ouidi. Perq; locos ſacros & olentia ſulfure fertur. Gell. Omniũ rerum
vſu callere oportet. Lætor tua fortuna, tuo gaudio. Vita viuet & non morietur. Eſt
enim plærũq; huiuſmodi ablt̃us cauſæ vel modi.

ſup. verbi perſonalis .i. accm̃ .i. exigit .ſ. ante ſe

Infinitiuus — **Infinitiuus quartum poſcit præeuntem.**

vt Patricidas viuere eſt pernicioſum. Principem philoſophari expedit reipub. Meũ
gnatum rumor eſt amare. Lætor te affuiſſe. Audiuit filio non datum iri vxorem.
¶ Qui ſciemus an accũs ab infinitiuo a fronte regatur? Qñ accũs ipſe, in ntm̃ poteſt
mutari & verbum infinitum in finitum præpoſitio ꝙ vel vt, vt Cupio te literas di
ſcere id eſt cupio vt tu diſcas literas. Audiuit filio non datum iri vxorem. i. ꝙ vxor
non daretur vel non danda eſſet filio. ¶ Dicitur in declaratione literæ (Infinitiuus ver
bi perſonalis) Nam ab imperſonali infinitiuus non habet ante ſe accuſatiuum, vt Au
dio cantari. Accepi acriter pugnatũ eſſe, ab imperſonalibus, cantatur, pugnatur. Si ta
men tales infinitiui a paſſiuis intelligantur deducti, vtiq; admittunt a fronte accuſati
uum, vt Audiui pſalmos cantari. Expedit noxios plecti. ¶ Ex his collige, verbi ve
hementiſſimæ tranſitionis infinitiuum plures admittere accuſatiuos, vnum a fronte
in quantum videlicet infinitiuus eſt, duos a tergo in quantum vehementiſſimæ trãſi
tionis, & accuſatiuos communes, vt Conſtat præceptorem hoc bienniũ docuiſſe pu
eros grammaticam.

Regũt. i.accm̃ hæc verba dedecet oblectat

Dant quartum iuuat/atq; decet/delectat/oportet/

Preterit/ & fallit/fugit/ & latet addito dictio.

vt Me iuuat ſeu delectat ludere. Me iuuat luſus. Nũc oẽs arbuſta iuuant. Habebis q̃ tuã ſenectutem oblectet. Pueros decet eſſe verecundos. Decet pueros verecundia. Dedecet virginem impudentia. Nos autẽ gloriari oportet in cruce dñi noſtri Ieſu chriſti. Id factum non oportuit. i. non oportuit fieri. Nonne prius communicatũ oportuit. Adoleſcenti morem geſtũ oportuit. i. morem gerere. Manſum oportuit. i. manere oportuit, ab imperſonali manetur. Me latet, me fugit, præterit, fallit. i. ignoro. Nec latuere doli fratrẽ Iunonis & Iræ. Admittit lateo etiã datiuum vt dictũ eſt ſupra. ¶ Oportet apud antiquos ſimiliter reperitur perſonale cũ nominatiuo ſuppoſito. Teren. Quæ aſſolent quæq; oportent. Varro de re ruſtica. Tertia res eſt nutricatu quæ obſeruari oporteat. ¶ Decet & iuuat apud veteres cũ dtõ quoq; legũtur. Terẽ. Facite vt vobis decet. Salu. Locum editiorem q̃ victoribus decet. Plau. Quando ita tibi iuuat, vale atq; ſalue

Lateo
Oportet
Decet
Iuuat

.i.abltm̃ i. ſignificantẽ tp̃is q̃n vel intra quod

Omne regit verbum ſextum de tempore quando/

pro & vel q̃dudum .i.accõ .i.abltõ p̃ vel .i. ponis.

Quanq̃ diu tempus quarto ſexto ve reponis.

(De tẽpore quando) Quando veniſti: hora tertia. Nocte vigilas. Luce dormis. Hyeme nauigas. Aeſtate domi deſides. Superioribus diebus ad te ſcripſi. Anno p̃ximo te viſam. Media nocte profectus eſt, vel de media nocte. De ſecũda vel tertia vigilia copias eduxit. Hora. Vt iugulent homines ſurgũt de nocte latrones. Vt teipſum ſerues non expergiſceris. (Intra quod) Hoc opus tribus abſolui mẽſibus. i. intra tres mẽſes. His diebus paucis pontifex factus eſt. Paucis diebus hoſtem in cathenis eſt habiturus. Ouidi. Si quoties peccant homines ſua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit. i. intra tẽpus exiguum. (q̃diu) vt q̃diu commoraturus eſt apud nos: duos annos, vel duobus annis, vel per duos annos, vel ad duos annos. Ver. Totidẽ durare per annos. Cor. Ta. Armeniã petiuit id temporis importunã. Idẽ. Apud finem ligurũ id temporis erat. i. per id temporis, vel per antiptoſim elegãter pro eo tẽpore Cice. Dormiit ad horas treis. i. circiter treis horas, vt quidã exponũt. Sed elegãtius per accm̃ ſine præpoſitione. Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. Vna cũ gente tot annos Bella gero. Menſes treis abeſt. Stertit noctes dieſq;. Rarius aũt per ablm̃, vt Manſit autẽ Maria cũ illa quaſi menſibus tribus. Plinius li. 4. epiſt. Egerã horis tribus & dimidia. (q̃dudum) vt q̃dudũ obijt pater ſab hinc treis menſes, vel tribus menſibus Sed ſæpius per accm̃. Horum pater ab hinc duos & viginti annos mortuus eſt. Ab hinc ſexaginta annos occiſus. Annos ſexaginta natus es. Putant quidam hic intelligi præpoſitionem ante. Dicitur autem q̃dudum de re non adeo diu præterita. q̃pridẽ vero de re ante multos etiam annos facta.

De nocte
De ſecũda vigilia
q̃dudum
q̃pridem

.i. verbũ motus vel diſtantiæ .i.accm̃ .i.abltm̃ p̃ vel .i. regit

Motus vel diſtans quartum ſextum ve gubernat.

ſup. prædictis

His quoq; menſure verbum coniunxeris apte.

Motus
Diſtantiæ
Menſuræ

(Motus.) vt Perrexit duo miliaria, duo milia, duo paſſuum milia, vel duobus miliarijs, duobus milibus, duobus paſſuum milibus, vel Feci iter duum milium vel

ad secundū lapidē. Latū pedē, latum digitum, latū culmū ne abieris, latum vnguem hinc ne discesseris. Hora. Milia tum pransi tria repsimus. (Distantiæ) Abest a continenti quingentis passuum milibus, vel quingenta milia. Est ab vrbe sesquimiliariū, vel sesquimiliario. i. vno miliario & dimidio. Absum viginti passus vel passibus. Duo milia hostes aberant, iter vnius diei aberant, ecu dachreyse. Ouidi. Milia qui non dissat ab vrbe decem. Idē. Iugeribusq; nouē summ⁹ qui distat ab imo. Ver. Nec longis inter se passibus absunt. ¶ Nonnunq̄ subauditur accūs vel abltūs. Cice. Nos properabamus in castra que aberant bidui sup. iter. (Mensuræ) vt patet in longū quingenta stadia. Patebat quoquouersus pedes triginta. Verg. Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo) Treis pateat cœli spaciū non amplius vlnas. Persius. Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat. ¶ Verbū autē significās aliquid fieri vł factū esse, construitur cū abltō certæ distentiæ, nō cum accō, vt Captus est latro sexto ab vrbe lapide, vel sexto miliario, nō sextū lapidem, neq; sextū miliarium. Quod si nō sit distantiæ nomē, interponitur præpositio. vt Captus est in agro tiburtino, obtruncatus in foro, vel clare subauditur, vt eodem loco obtruncatus. i. in eodem loco

Nota regulā.

.i. accm̄ vel
.i. verbo cōpositæ figuræ abltm̄ .i. adiunges

Verbo composito casum quandoq; locabis

sup. accm̄ vel .i. præpositio cum
abltm̄ .i. regit qua cōponitur .i. domum

Quem dat componens: vt vis exire penates.

(De accō) Vulcanū alloquitur. Affaturq; deos. Aliquot me adierunt. Quas vēro se cesserit oras. Itē. Traiecit copias iberū. Traduxit exercitum Isarā, vbi alter accūs virtute præpositionis regitur, alter virtute simplicis. (De abltō) Expulit me vrbe placidū caput extolit vnda. Detrudūt naues scopulo. Tectis excedere iussa. Egrediturq; domo. Exeat aula qui vult esse pius. ¶ Excedo, egredior. exeo. et si qua sunt similia nonnunq̄ etiā accm̄ admittunt quasi intelligantur componi ab extra. Luca. Patrios excederem muros. Sue. quis statuisset non egredi tabernaculum. Teren. Cum limē exirem. Exeo hominē. i. morior, apud Solinū. Apul. Exibis asinū. i. exues figurā asini. Sed sæpius abltm̄. Dicitur in litera (q̄n̄q;) Nā cōpositū non semper habet accm̄ vel abltm̄ suæ præpositionis, sed q̄n̄q; datm̄ vt dictū est ibi (Circū, ah, in, contra) Q̄nq; alium casum. vt Debello hostē, expugno vrbē, deridet me. Præcedam vos in galileam Multorū cogitationē lingua præcurrit. Euado gradus & ad gradus. i. ascendo. Sic exeo illum. i. longior illo sum legitur nonnunq̄. Videntur enim hoc modo vim habere transitiuorū. ¶ Simplex interdū pro composito acceptū constructionē significationē q; habet cōpositi. Ludis ne me. i. illudis. Rideo patronū cui opus aduocato. i. derideo. Scandūt rursus equū. i. ascendūt. ¶ Præpositio in compositiōe q̄n̄q; mutat significationē simplicis, vt Inuenio, impono ꝓ decipio. Defero pro accuso &c. Q̄nq; auget, vt Perficio, perlego. i. vsq; ad finem lego. Perfero ad finē vsq; fero. Nōnunq̄ etiam minuit, vt Subrideo modicum rideo. Subirascor, subpauidus. Quandoq; item præpositio mutat genus & coniugationem, vt Sperno is, & Aspernor aris.

Excedo
Egredior
Exeo
Exeo hoīem

Euado
Exeo

sup. verbum
.i. aliquid ꝓ & .i. significans .i. abltm̄

Verba cum ablatiuo

Remq; notans fieri sextum causeq; modiq;

.i. exigit sup. ex qua vel circa quam.

Aut instrumenti sibi poscit materieq;

¶(Cauſæ) Viribus eum vicit non dolo. Eo fine vel ea cauſa dixi. Concordia paruæ res creſcunt, diſcordia maximæ dilabũtur. Illius ergo venimus. i. illius cauſa. Nomẽ eſt indeclinatum ergo. Plurimũ valet authoritate. Pollet ingenio. Præſtat virtute. Plus valet carmine q̃ oratione ſoluta vel proſa. (Modi) Summa eloquentia cauſam egit. Mira celeritate rem peregit. Summa humanitate tractauit hominem, vel ſumma cũ humanitate. Quod fors feret feremus æquo animo. Iniquo animo tulit. Ioco dixi nõ ſerio. Forti animo iſtam tolera militiam. (Inſtrumenti) Petijt me ſaxo, ſtricto, ferro, fuſte. Cecidit loris. Argumentis facile refellam. Nititur haſta, ſed innititur haſtæ (Materiæ ex qua) vt Cudit ære, vel ex, vel de ære. Multo cælauerat auro. Hora. Vetuſtis extruit lignis focum. (Materiæ circa quam) Veſtitur purpura. Ornauit parietes auleis. Poetæ lauro coronantur. Inſtrue liberos honeſtis artibus. Affecit me gaudio, mœrore, dolore. Pluit lapidibus, lacte, ſanguine, vel Pluit lapides, lac, & ſanguinem. Summo te honore proſequitur, id eſt, plurimum te honorat. Dono te libertate, vel Dono tibi libertatem. Impartio te rebus meis, vel impartio tibi res meas. Augeo te fortunis, & augeo tibi fortunas. Cumulo te lucro, & cumulo tibi lucrum. Materia ex qua, eſt ex qua aliquid fit. Materia circa quam, eſt circa quã verſatur authoris ſeu operantis intentio & induſtria, vt Domus eſt materia circa quam fabri, calciamentũ ſutoris, artes docentis.

Nitor
Innitor
Pluo
Proſequor
Dono
Impartio
Materia ex qua & circa quam

.i. certificantẽ certam vel incertam
.i. ablatm̃ .i. regit quantitatem exceſſus

Exceſſus verbum ſextum dat certificantem

vt Præſtat illi duobus aureis. Excedit illud quatuor pedibus. (De incerta quantitate) vt Multis partib⁹ te vincit, ſuperat, excellit, antecellit. Multo præſtat beneficij q̃ maleficij immemorem eſſe. Abeat multo malo quouis gentium. Incredibile dictu eſt, quanto herum anteeo ſapientia. ¶ Verba cum præ, ante, & poſt compoſita, ponuntur cum his ablatiuis. Multo, paulo, aliquanto, tanto, quanto, eo, quo, vel cum his aduerbijs, Multum, paulum, aliquantum, tantum, quantum. Cætera autem verba habent. Multum, parum. &c.

.i. regunt .i. ablatm̃

Dant ſextum potior/veſcor/fungor/fruor/vtor

vt Hoſtes potiti ſunt caſtris. Potitus eſt amica. Auro vi potitur. Potitus eſt voto. Veſcor pane. Nõ veſcitur caſeo, carnibus, lacte, vino. Fungitur ſummis honorib⁹. Functus eſt officio. Fungitur magiſtratu. Defunctus eſt magiſtratu. i. abſolutus eſt. O tãdem magnis pelagi defuncte periclis. Fruimur partis. Vita ipſa qua fruimur breuis eſt. Fruiturq; deorum colloquio. Fruitur ſuauiſſimi amici conſuetudine. Cic. Amœnitate ſumma ſemper fructus. Et alius quidam. Summa gloria fruiſcor. i. fruor. Id abs te peto ſumma tua in me fretus humanitate ac liberalitate. i. confiſus humanitati &c. nomen eſſe putant fretus. Vtitur aliena ſupellectile. Rebus ſuis abutitur. Expedit reipub. ne quis re ſua male vtatur. ¶ Inueniuntur hæc verba apud vetuſtiſſimos accm̃ nonnunquam admiſiſſe. Teren. Ille alter ſine labore patria potitur commoda. Tute illorum officia fungere. Meretricem abuſus. Tectiq; auro iã veſcimur aurum. Potior etiam gtm̃ interdum. Cice. Ocium nobis exoptandum eſt quod ij præſtatum videntur, qui potiuntur rerum. i. qui omnium rerum obtinent imperium ſeu arbitrium. Lacedemonij longe lateq; rerum potiti ſunt. i. vicerunt. Salu. Vt prius q̃ legatos conueniret Adherbalis potiretur.

Potior
Veſcor
Fungor
Fruor
Fruiſcor
Vtor
Potior

¶ De caſibus abſolute poſitis.

.i. multi .i. ponũtur abſolute loco orationis p̄ dũ, ſi, ſ quia

SVnt ablatiui plures rectore ſoluti

Me dormiente tu potas. Veniunt ad monumentũ orto iam ſole. i. dũ ego dormio, dum ſol ortus eſſet. Tonante cœlo lauro coronabatur. Tyberius contra fulminum ictus. Saturno rege aurea fuere ſecula. Te põtifice hæc fiunt, Cicerone conſule Catilina oppreſſus eſt. Te impulſore feci. Eraſmo præceptore tantus hic euaſit. Me duce carpe viam. Plini. Rex apũ procedit foras non niſi migraturo examine. Luca. Vero Cæſare Romã ignaue liquere manus. Sed id raro per participium tẽporis futuri.

.i. abſolute .i. antecedens .i. gratia relatiui interpoſiti

Quandoq; abſolutis precedens iure relati

Sal. idẽ velle & idem nolle ea res demũ firma amicitia eſt. Cice. of. Ludo ex ioco illo quidem vti licet, ſed ſicut ſomno cæteriſq; quietibus, tum cũ grauibus ſeriiſq; rebus ſatiſfecerimus. Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. Ver & æſtatem tu plaſmaſti ea. Ponuntur aũt caſus hi omnes abſolute, nã propter relatiuũ interpoſitũ, antecedens nõ habet v̄bũ, neq; regens. Relatiuũ enim identitatis non reciprocũ, et aliũ ſemp̄ requirũt duo verba vel vnũ verbũ bis poſitũ. Relatiuũ tñ diuerſitatis, vt alius, alter & reciprocum, vt ſui & ſuus vnico eſt verbo contentũ, vt Paulus & alius quidã naufragio perierunt. ¶ Hæc autẽ conſtructio (in conuertendo dñs captiuitatẽ ſion) eſt alias inaudita et nõ latina vt inquit Valla. Auguſti. aũt in pſalmos ſic legit. Dũ conuerteret dñs captiuitatem ſion. Siue igitur dixeris nominatiuum abſolute poni ſiue non, parui refert.

¶ De caſibus aduerbialiter poſitis.

vel motus .i. conſtruunt cũ gtis oppi- .i. noĩa op-
in loco dorũ aduerbialiter poſitis pidorum ſu p. tales gtĩ

Quietis
Motus
in locum

VErba quietis habent genitiuos, oppida ſi ſint

.i. ſingularis & primæ declinationis vel ſecundæ

Vnius numeri, flexus primi, alteriuſue,

.i. plis .i. tertiæ ſ. verba quietis ł mot' in loco,
.i. dtm̃ vel .i. ablm̃ numeri declina. pro vel .i. petunt

At ternum aut ſextum pluris ternę ve requirunt.

(Sententia) Oppidorũ noĩa ponũtur aduerbialiter in gtõ cũ verbis quietis vel mot' in loco, ſi ſint ſingularis numeri, & primæ vel ſecundæ declinatiõis. Si vero ſint aut numeri pluralis aut tertiæ inflexionis, in dtõ aut abltõ. (In gtõ) Didicit bonas literas Louanij & Lutetiæ. Negociatur Lugduni. Iã diu fuit Romæ, Rhodi græciſſat. (In dtõ aut abltõ) Philoſophatus eſt Athenis. Diu vixit Gabijs. Mortuus tandẽ Gadib' Pugnatum eſt Carthagini vel Carthagine. Fuere Sicyoni iã diu Dionyſia, vel Sicyone, Cice. ad Atti. Conuento Antonio Tiburi. Idem ad eundem. Sextũ nunciauit cũ vna ſolum legione fuiſſe Carthagini. Idem de ſenectute. Lacedæmone eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis. Plin. xxxv. cap. x. Effectum eſt Sicyone primum, deinde & in tota Græcia. Adiectiuum tamen apponitur ablatiuo tantum. Vergi. Tyria Carthagine qui nunc expectat. ¶ Adduntur & hi datiui veſperi, luci, ſorti, tẽpori, & ruri aduerbialiter etiã cõſtructi. Quid quoq; die dixerim, audierim, egerim, cõmemoro veſperi. Venit ad nos veſperi. Gelli. Si id luci feciſſent. i. per diẽ. Cicer. Quis enim audeat luci & in militari via. Vergi. Sunt quibus ad portas cecidit cuſtodia ſorti id eſt per ſortem. Plau. Sorti ſum victus. Idem. Venturus tempori. i. tẽpeſtiue. Idẽ.

Veſperi
Luci
Sorti
Tempori

Veniā aduorſum tēpori. Aduorſum .i. obuiā. Et iterū. Nō ſatis tēpori. Teren. Ruri
ſe continebat. Ci. Hunc ruri eſſe patiebatur. Pro dtīs leguntur interdū ablti, vt Eodē Ruri
veſpere eſt reuerſus. Luce dormis. Rector nauis eligēdus eſt nō ſorte ſed arte. In tpē
ad eam venit. O valeant fruges ne ſint non rure puellæ. Ci. ad At. Quā equidē rure
eſſe arbitror. Si autē addideris adiectiuū per abltm̄ fere loq̄ris. Perſi. Rure paterno ē
tibi far modicum. Columel. Iā eo rure quod paſcuo caret poteſt contineri. Pli. tamē
epiſt. Summo veſperi abeuntibus nobis, per datiuum ſcripſit.

.i. hi gtī ponantur etiā aduerbialiter cū verbis quietis vel motus in loco

Militię atq; domi, belli, reſidebis humiq;

.i. aduerbialiter .i. hos gtōs

Hic etiam poni terręq; togęq; videbis.

Domi militiæq; præclara facinora fecit. militiæ ſpectata domiq; virtus. Cice. 2. offi.
Quibuſcūq; rebus vel belli vel domi poterunt augeant remp. Verg. Qui legitis flo- Militiæ
res & humi naſcentia fragra. Idem. Condidimus terræ. Gratus principi belli togæq; .i. Domi
bello & pace. Sil. de Varrone conſule temerario. Idem vt turbarū lator atq; attende- Belli
re ſolers inuidiā, prauilq; togæ, ſic debilis arte belligera. i. vt erat prauus domi, ſic e- Humi
rat ineptus foris & rei militaris plane ignarus. Toga autē veſtis erat Romanorum, Terræ
qua paucis tantū tēpore vtebantur, vnde factū eſt vt pro pace accipiatur. ¶ In eadem Togæ
ſignificatione hæc nomina ſubinde per abltm̄ quoq; efferuntur, Plini. Vt dubiū ſit
toga ne an bello præſtantior fuerit. Salu. in Catil. Mari atq; terra præclara facinora fe-
cit. Ci. Domo me contineo. Vergi. Abde domo .i. in domo, authore Seruio. Colu-
mella. Nec denſa naſcitur humo. Idem. Vt pinguiſſima vel macerrima iacitur hu-
mo. Imo hoc modo addito adiectiuo per genitiuū loqui non liceret. ¶ Humi etiā iū- Humi
gitur verbis motus ad locum. Deiecit humi mœſtior vultum. Strauit humi pronā.
¶ Hi genitiui, die quinti, die noni, die priſtini, & ſimiles apud antiquiſſimos reperi-
untur quaſi aduerbialiter prolati, vbi nūc per abltōs dicimus, die quinto, die nono,
die priſtino &c. vt inquit Gel. li. 10. Mitte mecū Romam equitatum die quinti. Die
noni prætor dicit quiritibus compitalia erunt. De his autem genitiuis die & ſ[illegible]ibus,
vide Etymologiam quinta declinatione.

verbū motus ad locū cōſtruitur cū accīs oppidorū aduerbialiter poſitis.

Adq; locum motus quarto ſimul oppida iungit Ad locū mot⁹

Profectus eſt Romam, Louanium, Athenas. (Etiam addito appellatiuo) Iuſtinus.
Pictuam vrbem conceſſit. (Et per græca) Idem. Lacedæmona proficiſcuntur. Nea-
polim eſt conceſſurus.

.i. nominibus .i. hos tres accōs appellatiuos etiam aduer-
oppidorū .i. etiā bialiter poſitos cū verbis motus ad locum

His quoq; coniungis rus, adde domumq; domoſq; Rus Domum Domos

Dū ruſeo cœpi egomet mecū cogitare. Abi domū propere. Iuue. Inde domos abe-
unt. Oui. quo ruitis quiſq; veſtras redite domos. ¶ Hi acci, ſuppetias, inferias, & infi-
cias nonnunq̄ veluti aduerbialiter verbis motus ad locū iungūtur vt Suis fugientib⁹
ſuppetias ire cōtēdit. i. ad ſubſidiū vel auxiliū. Nunciabatur auxilia magna eq̄tatus
oppidanis ſuppetias venire. Dixit etiā Sueto p̄ verbū tranſitiuū. Ferre ſuppetias. Ore- Suppetias
ſtes occiſo patri matrē miſit inferias .i. ad vel in ſacrificia quę p̄ mortuis fiebāt inferis inferias
Vergi. Viuētes rapit inferias quos immolet vmbris. It inficias. i. inficiatur ſeu negat. inficias
Iuit inficias, negauit. Si hæc palā, p̄ſerim⁹ ille inficias ibit. ¶ Alij quoq; ac. i aduerbia- Alij acci
ſcunt, tam ſubſtantiui quam adiectiui. (Subſtantiui) Hora. Paſtorem ſaltaret vti Cy-
clopa rogabat. i. inſtar paſtoris, ſeu (vt ita loquar) paſtoraliter. Boeti⁹. Aſinum viuit

.i.aſinine.Iuue.Bacchanalia viuūt.i.bachanaliter ſeu delitioſe.(Adiectiui) vt Longū
Alīj caſus formoſum vale.i.in longū ſeu diu. Aeternūq; vale. Tranſuerſa tuentibus hircis id ē
tranſuerſe. Suaue rubens hyacinthus.i.ſuauiter. Sublime expulſam.i.ſublimiter. Et
mœſtū illachrymat. i.mœſte.Iuue.Si rectū minxit amicus.i.recte.Horat.Indomita
ceruice feros vbicunq; locorū viuitis.i.more ferorū. Alīj etiā caſus, vt Fors & vota
facit.i.fortaſſis. At qui huiuſmodi ſtructuris vti volet, ijs demum vtatur quæ a pro-
batis ſunt authoribus vſurpatæ.

i.verbū motus de loco, cōſtruitur cū abla-
tiuis oppidorū aduerbialiter acceptis.

.i. verbū motus per locū ſiſ-
cū ablatiuis oppidorū aduer-
bialiter acceptis.

Mot⁹ de loco.

Motus deq; loco ſexto coniungitur, & per.

(Motus de loco) Venit Roma. Reuerſus eſt Louanio, Athenis.i.de Roma.&c.Cice.
2.off. Aratus profectus Argis Sitionē, clandeſtino introitu vrbe potitus eſt (Per lo-
cū) Ex vrbe rediens feci iter Agrippina.i.per Agrippinā. Louanio ſum facturus iter
i.per Louaniū. Sed ſæpius addimus præpoſitionē vitādæ ambiguitatis cauſa. ¶ Nec
excluſeris a regulis oppidorū iā datis nomina compoſita, cum ipſa quoq; aduerbia-
ſcant interdum, ſiue græca, vt Neapolis, Nicopolis, Conſtantinopolis, ſiue latina, vt
Nouūcomū, Regiūlepidū vel Regiūlepidi &c. Sueto. in Cæſare Rettulit etiā vt colo-
nis quos Nouumcomum duxiſſet ciuitas adimeretur. Idem a Galba. Carthagine no-
Vicorum no-mina ua conuentū agēs tumultuari gallias cōperit. Quorū multi ſunt Regijlepidi; ſet ipſi
quidā. ¶ Huc reducito etiam vicorū ſeu pagorū nomina, quæ ſimiliter vice aduer-
biorum poſita leguntur, vt Romani inauſpicato cōtulerunt ſe Cannas. Et cannis cō-
ſumpta iuuentus. Cannæ arum, nomen vici Apuliæ. ¶ Appellatiuis ſiue maiorum
locorum nominibus fere præpoſitio additur, vt Egit cauſam in foro. Negociatur in
Britannia. Profectus eſt in Hiſpaniam. Reuerſus in prouinciam, Abijt in forū. Redijt
e Gallia. Ex templo. (Vel ſubauditur præpoſitio.) Virg. Non Libyæ non ante Tyro
deſpectus Hiarbas.i.in Libye. (Dicimus enim Libye es, & Libya æ) & in Tyro, teſte
Seruio. Item, Ibitis Italiam. ſup. ad, vel in. Deuenere locos lætos. Etiā oratione ſoluta.
Sueto. Ab Actio quum Samum inſulam in Hiberna ſe recepiſſet. Cæſar. Varro cū
itinere conuerſo ſe Italiam venturum promiſiſſet ¶ Interdum etiam ciuitatū proprijs
legimus additam præpoſitionem ſed rarius q̄ vt libenter imitemur, vt Eo die Ver-
res ad Meſſanam venit. Ita & apud Cæſarem, & alios nonnunq̄.

i.hi duo ablatiui rure et domo
ſimiliter aduerbialiter ponun-
tur cū verbis motus de loco.

ſc3. militia, bello, & humo, que
non ponuntur aduerbialiter.

Rure Domo.

Rure, domoq; venit dicis, ſed cetera ſperne.

Timeo ne pater iā rure redierit. Domo progreditur. ¶ Quia iā egimus de locorū vo-
cabulis, nō ab re fuerit aliquantulum obiter ſubijcere de eorū interrogatiuis, & quem-
Interrogatiua locorum admodū ad ſingula reſpondeatur. Quatuor igitur ſunt interrogatiua locorū. Quo
i.ad quem locum. Qua, i.per quem locum. Vbi, in quo loco, & Vnde. i.de quo lo-
Quo Huc co. ¶ Quo abis? Louaniū, Lutetiam, rus, domum, in Germaniam, ad nūdinas. Item
illuc iſtuc Huc.i.ad hunc locum vbi ego ſum. Iſtuc ad iſtū locū vbi videlicet tu es. Illuc ad illū
locū vbi neq; ego ſum neq; tu. Intro.i.ad locum interiorem. Foras buytēvvaert. Eo
.i.ad eū locū, eodē, alio, aliquo, quolibet, quouis, nuſq̄. Legitur item hoc, illo, iſto, pro
Quorſum huc, illuc, iſtuc. Virgi. Hoc tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto. Plaut. Neq; iſto
redire his octo poſſem mēſibus. Ci.li.1.epiſt. Illo ſi veneris. Taci. Illo propinqua ve-
ſpera tribunus venit. Quorſum idest verſus quem locum, compoſitum ex quo &
verſum, vt Quorſum diuertis? Antuerpiam verſus, ad forum verſus, vel ſine ad-

Dextrorſum, ſiniſtrorſum, leuorſum, ſurſum, deorſum, retrorſum, antorſum non antrorſum, horſum, aliorſum. Quoquouerſus. i. circūcirca. Legitur etiā quorſus ꝓ quorſum. Quouſq; perueniſti? Hucuſq;, iſtucuſq;, illucuſq;, eouſq;, hactenus &c. Itē Romā uſq;, ad alpes uſq;, ad forū uſq;. ¶ Qua veniſti? vel qua feciſti iter? Colonia. i. per Coloniam, per forū, per templū. Itē hac. i. per hanc viā, illac, iſtac, Ea. i. per eā viā alia. i. per aliā viā, recta. i. per rectā viā. Quaqua, i. per quācunq; viā, quaq;. i. per quā q; viā. Qualibet, ſiqua, nequa, aliqua, alia, vtraq;. Plaut, Is deriſui eſt quaqua incedit omnibus. Teren. Cur non recta introiſti? ¶ Vbi ſe continet? Louanij. Romæ, Neapoli. Carthagine, Militiæ, Domi, belli, ruri. Item hic, illic, iſthic. Intus binnen. Foris buyten. Vbiq;. i. in omni loco. Aliubi & alibi. i. in alio loco. Alicubi. i. in aliquo loco. Ibi ibidem, ſicubi. i. ſi alicubi. Necubi. i. ne alicubi. Inibi. i. in eodem loco. Neutrobi. i. in neutro loco. Vtrobiq;. i. in vtroq; loco. Vſq̄. i. vllo in loco. Nuſq̄. i. nullo loco. ¶ Vnde venis? Roma, Louanio, rure, domo, de foro, de templo. Item hinc, illinc, iſtinc. i. de hoc illo & iſto loco. Foris van buyten. Intus van binnen. Vtrinq;. i. ex vtraq; parte. Hinc inde van hier eñ van daer. Extrinſecus, intrinſecus. Aliunde. i. ex alio loco. Alicunde. i. ex aliquo loco. Necunde. i. ne ex aliquo loco. Sicunde. i. ſi ex aliquo loco. Vndeuis, Vndecunq;. Vndiq; id eſt ex omni loco. Superne id eſt ex ſuperiore parte Inferne ex inferiori parte ſeu loco. Hora. Mulier formoſa ſuperne. Luca. Lapſuſq; ſuperne. ¶ Nuſq̄ & vſq̄ reſpondentur ad vbi cum verbis quietis, vel ad quo cum verbis motus ad locum. Oui. Et quam non inuenit vſq̄ eſſe putat nuſq̄. Teren. Nuſq̄ abeo. Ita & peregre variat, vt peregre viuit, peregre abijt, peregre redijt. Et ſimiliter foris & intus. vt Foris ſum, foris venio. Intus eſt, intus venit. Foras autem & intro ad locum duntaxat denotant, vt Abijt foras vel intro. ¶ Nominibus aduerbialiter acceptis adduntur ſubinde adiectiua. Ouidi. In epiſto. Atq; aliquis doctas iam nunc eat inquit Athenas. Iuue. Laudo tamen vacuis q; ſedem figere Cumis deſtinet. Cice. ad Atti. Malo cum timore domi eſſe q̄ ſine timore Athenis tuis. Idem. Nonne mauis ſine periculo domi tui eſſe q̄ cū periculo alienæ? Ouidi. Quo ruitis veſtras quiſq; redite domos. Porro obliquis nominis domus aduerbialiter acceptis, hæc fere adiectiua iunguntur, mea, tua, ſua, noſtra, veſtra, & aliena. Salu. tamen in Iugur. aliud addidit Aurum atq; argentum, & alia q̄ prima ducuntur domū regiā cōportant. Addūtur item aliarum dictionum genitiui, vt Eram domi illius, domi Cæſaris vel Pompeij, vt placet Vallæ

Quouſq;
Qua
Vbi
Aliubi
Sicubi
Necubi
Inibi
Neutrobi
Vnde
Nuſq̄ Vſq̄.
Peregre
Intus Foris
Intro Foras.

De conſtructione Supinorum. Gerundiorum, & Participiorū.

i. verbis motus ad locum.

Verbis motiuis coniunge priora ſupina

i. poſteriora ſupina ſæpe conſtruunt̄ cū q̄buſdā nominib⁹ adiectiuis

Poſteriora ſibi ſociabit mobile ſepe.

Supina.

(Priora ſupina) vt Eamus ſpectatum ludos. Abijt piſcatum. Stultitia eſt inuitos canes ducere venatū. (Poſteriora) vt Turpe dictu. i. turpe ſi dicat̄ vel vt dicat̄. Miſerabile viſu. Difficile creditu, Facile auditu, Procliue factu. Sunt autem poſteriora ſupina fere paſſiuæ ſignificationis. At in his, Surgit cubitu, redit venatu nomina potius cēſenda ſunt q̄ ſupina. Tametſi quidam contenderint eſſe ſupina cum verbis motus de loco constructa.

.i. quēcunq; caſum regit verbum poſt ſe, eundem & participium.

Quem caſum verbo iunges et participanti.

Participia

& gerundia .i. in eadē ſignificatione in qua & verbū regit talem caſum

Gerundia

Atq; gerundiuus ſimili ſed ſignificatu

(De participijs) vt Conſulens tibi. Donaturus tibi veſtē. Donaturus te veſte. Fruiturus te. Tuarū miſertus fortunarū. Diligēdus omnibus vel ab omnib⁹. Semp etenim eandē oportet obſeruare ſignificationē in pticipio q̄ eſt in verbis, vt oſculās & oſculaturus te, ſicut & oſculor te, in ſignificatione actiua, & a te oſculādus in paſſiua duntaxat. Participia vero pterita v̄borū oīm, cū vtranq; habeāt ſignificationē, vtriuſq; etiā obtinēt conſtructionē, vt oſculat⁹ eū, & ab eo rurſum oſculatus. Participia itē a verbis ſubſtātiuis, vocatiuis, & eorū vim habētib⁹ deducta more ipſorū & v̄borū ntī quoq; a tergo admittūt etiā ſi pceſſerit vtūs, vt Nate meæ vires mea magna potentia ſolus .i. ens. Aue cæſar ſummus imperator. .i. ens. Pli. Salue primus omniū parens patriæ appellate. Dñe dñs noſter .i. dñe ens dñs noſter. Ad hāc quoq; formā poteris non male reducere. Popule meus quid feci tibi. q. d. popule ens meus vel qui es me⁹, niſi dixeris meus eſſe vim vetuſto more prolatū. In vtō tñ concordantiā ſubinde ſecuti ſunt authores potius q̄ ſubſtantiuorū conſtructionē, in his pſertim factus, habit⁹

Factus
Habitus
Creditus

& creditus. Propertius. Lectule delitijs facte beate meis. Seruius. Anchiſa digne habite coniugio Veneris. Catul. Ruffe mihi fruſtra ac nequicq̄ credite amice. At ſi nō preceſſerit vtūs, talē ſemper habent caſum a tergo, qualē & a fronte, vt Ciceronē tradunt parentē patriæ appellatū, cū homine credito fure. (De gerundijs) Legendo libros doctus euades. Ad diſcendū literas veni, ad inſeruiendū tibi, ad fruendū amico. Vergi. Pacem troiano ab rege petendū. Varro li. 2. Frenos ſuſpendendum. ſip. eſt. ¶ Vertuntur eleganter gerundia caſum regentia in nomina gerūdiua ſine regimine, vt cauſa viſendi te, & cauſa viſendi tui. Ad diſcendū literas & ad diſcendas literas, Legēdo libros doctus euades, Legendis libris doctus euades. Etiā in diuerſo numero p gtīm præſertim. Pli. Cū illorum videndi gratia me in forū contuliſſem. Ita Liuius. Veſtri adhortandi cauſa. Differunt ne huiuſmodi adiectiua gerūdiua a participijs in dus, cū ipſa gerūdiua per omnes etiam caſus declinentur more participiorum? Differūt ſcilicet, nēpe ſignificatione. Nā gerūdiua neceſſitatē ſignificant, aut officiū ſine tpe, participia vero paſſionē cū tpe futuro, exponūturq; per verbū paſſiuū futuri tpis modi indicatiui, vt Cædendi ſunt pueri. i. officiū eſt ſeu neceſſum eſt pueros cædi, ſi gerūdiuum eſt. Sin participium id ſignificat quod cædentur pueri.

ſeu gerundijs i. ex propria natura & præter caſum ſui verbi.

Sepe gerundiuis proprio dabo iure datiuos.

Abeundū eſt mihi. Si vis me flere dolendū eſt primū ipſi tibi. ¶ Hæ autē conſtructiones. In conueniendo populos in vnū. In deficiendo ex me ſpiritū meum, ſunt preter latinorū morē ad imitationē græcorū prolatæ. ¶ Gerundia inueniūtur nōnunq̄ etiā paſſiue accipi, vt Vritq; videndo fœmina. i. dū videtur. vel per hoc q̄ videt. Amoruieiū creſcitq; tegendo. i. dū tegitur. Memoria excolendo augetur. p hoc q̄ excolit. Iuſtinus. Athenas erudiēdi gratia miſſus. i. vt erudiretur. ¶ Gerūdia in di pendēt a quibuſdā nominib⁹ ſubſtātiuis, vt Nūc non eſt narrādi locus, opportunitas cōueniēdi amicā, vel ab adiectiuis verbalibus & ſimilib⁹, vt Audiēdi auidus. Prudētiſſim⁹ adulandi. Gerūdia in do a quibuſdā verbis. Incedit fabulando. Tacēdo receſſit, vel cū prepoſitionibus. In defendendo maior labor eſt q̄ in accuſando. In pugnādo viribus eſt opus. Pro recte ſcribēdo noctē inſomnē duxi. De apte dicendo pcepimus. De tranſeundo in Epyrū cogitare cœpit. Ex defendendo maior gloria q̄ ex accuſando comparatur. A ſcribendo vocabā. Ratio recte ſcribendi iuncta cum loquendo eſt. In dum gerundiantī caſus cū verbo eſt conſtruuntur, vt Studendū eſt. ferendum eſt. Accuſatiui vero cū præpoſitionibus, vt iuit ad capiendū hoſtem, ad audiendū præceptorē.

Gerūdia paſſiue accepta

Gerūdia in di.

ſndo.

Inter cœnandum audiui.i.dū cœnaretur.Inter agendū veni ob te, vel propter te roſt
mendum. Namq; ante domandum lugentes tollent animos.

.i.quando regit alium caſum
ꝙ ſuū verbū a quo deſcendit. *i.participium*

Dum mutat regimen fit participans tibi nomen/
pro quando .i. quando comparatur.
Dum perdit tempus/dum comparat/aſſociamus
.i.quādo participiū cōponitur cū aliqua dictione
ſup.participiū cū qua ſuum verbum componi non poteſt,
Iſtis compoſitum/dum ſimplex ſit tibi verbum.

Participium fit nomen

(Dū mutat regimē)vt Fugitans litiū.doctus grammaticæ,expertus medicinæ.(Dū perdit tēpus)vt Amandus.i.dignus amari.Reuerendus.i.dignus quē reuereamur. ſin exponantur per verba paſſiua futuri tēporis modi indicatiui,vt amandus q amabitur,colendus qui coletur,participia ſunt.(Dū comparat)vt Doctus ior iſſim9,cupiens entior entiſſimus.(Aſſociamus iſtis compoſitū)vt Indoctus,immaculat9,inexpertus noīa ſunt,quia indoceor,immaculor &c,non dicim9.Quædā ſunt noīa,ꝙ q̄uis formā ſeu vocē habeāt participiorū nō tamē participia ſunt,qa carēt tpibus & vbis a qbus formētur, vt galeatus,pileatus,tunicatus,prætextatus,comatus,criſtatus,haſtatus,ſtellatus,literatus,turritus,cornutus, aſtutus, hirſutus &c. Quædā etiā ſunt participia abuſiua ſine origine verbi vt inquit ſeruius, vt Regnatus,laboratus, nō enim dicitur laboror nec regnor in ſignificatione paſſiua. Sūt tamē participia nō noīa,qa cū tpe ſignificāt. Verg. Arte laboratæ veſtes.i.labore pfectæ. Idē. Acri quōdā regnata Licurgo.i.recta ſeu gubernata. Talia quoq; dici poſſunt pigendus,pœnitendus,carēdus,dolendus. Multa tū participia,tū noīa participijs ſimilia in voce paſſiua actiuā habēt ſignificationē,vt Cautus qui cauet,vel qui nouit cauere ſibi. Argutus.i.ſonor9 callidus ł breuis. Tutus actiue q tuetur ſeu defendit,vt tutus portus q tuetur naues.Conſideratus qui agenda conſiderat.Inconſideratus contrariū. Circūſpectus qui circunſpicit.ſed conſpicuus qui ab omnibus cōſpicitur.Concretus qui cōcreuit,vt concreta flumina.i.congelata.Concreti ſanguine crines.Diſertus qui bene diſſerit.minus eſt ꝙ eloquens.Contentus qui continet quod aīo ſuo ſatisfacit,te vreden. Scitus.i.ſciens vel ſcite factus. Fluxū qui fluit,vt fluxa eſt huius mundi gloria.i.tranſitoria.Iuratus qui iurauit.Profuſus ,qui profundit ſua,hoc eſt pdigus.vt Catilina erat ſui profuſus,alieni appetens.Inueteratus qui ſenuit. Defectus qui deficit,vt Defecta labore ſenect9.Mar.Dulcia defecta modulatur carmina lingua.Cantator cygn9 funeris ipſe ſui.Excretus qui excreuit volvvaſſen,vt Excretos hedos ſcripſit. Verg. Exoletus qui exoleuit volvvaſſen. Adultus qui adoleuit.Ignotus qui ignorat.Quinti.Si quis tamen erat ignotus,vel etiā qui ignoratur. Tacitus qui tacet vel qui tacetur Verg.Quis te magne Cato tacitū aut te coſſe relinquat. Tacitū paſſiue.i. cælatū.Falſus qui fallit vel qui fallitur,vt falſus eſt.i.deceptus.E diuerſo quædā in voce actiua, paſſiuā habēt ſignificationē,vt Euidens negotiū,quod videtur aperte.Indulgentior facies.i.pulchra & cui indulgetur ab alijs,nō ꝙ indulget. Magnificentiſſima & honorificentiſſima res.i.magnifice et honorifice facta,vel actiue.homo magnific9,magna faciens.¶ Participia præſentis tēporis quandoq; præteritū ſignificāt.Cic.Cū e Sicilia diſcedens Rhodum veniſſem.i.poſtꝙ e Sicilia deceſſerā & Rhodū veniſſem. Nam apud latinos verba actiua carent participijs præteriti temporis. *Non recte igitur dixeris.*Cū e Sicilia proficiſcens Rhodum veniſſem,cum dicendum foret.cum e Sicilia profectus &c.per participium præteritum.

Regnatus
Laboratus
Pœnitendus
cautus
Argutus
Tutus
conſideratus
circūſpectus
concretus
Diſertus
contentus
Scitus
Fluxus
Iuratus
Inueteratus
Defectus
Excretus
Exoletus
Adultus
Ignotus
Tacitus
Falſus
Euidens
Indulgentior
Magnificus
Honorificus

De conſtructione aduerbiorum

Aduerbia de-
monſtrandi
Ecce
En
Hem
Eccum &c
Ellum &c.

.i.aduerbium
demonſtrandi .i.ntm̄ .i.accm̄ ꝑ vel

Demonſtrans rectum quartūve poteſt dare caſum

vt Ecce agnus dei. Ecce tibi ſtatus noſter, vbi datiuus quoq; apponit̄. Ecce me. Ecce rem, ſed cū acc͞o rarius, Poniturq; ecce plærunq; vbi quid de improuiſo fieri ſignifi-camus. En priamus. En quatuor aras. En agros & quā bello Troiane petiſti. Porro en exprob rātis acc͞o gaudet. Hē Dauus. Hē aſtutias. Hē hoīs audaciā. Eſt enim hem etiā demonſtrādi aduerbiū nedū interiectio, vt infra habebis. ¶ Ab ecce veniūt eccū, eccā, eccos, eccas, & ecca. i. ecce hic eū de quo agebamus vł eos &c. vt Ecca fundi noſtri calamitas. Et ab en ellū, ellā, ellos, ellas. i. en illic eū de quo agebamus, Suntq; pronomina cū genus ac numerum recipiant. Reperitur etiam eccū vetuſto more poſitū ꝓ ecce, vt donicū pro donec. Teren. in Adel. Eccū Mitio progreditur foras.

Aduerbia tē-
poris & loci
Tunc. Tum.
Pridie
Poſtridie

Temporis atq; loci patrijs aduerbia iungis

(Temporis) vt Tūc temporis. Tū temporis. Interea temporis. Interea loci. i. tempo-ris. Pridie calendarū, & pridie calendas ſup. aū. Poſtridie eius diei venit quo tu, vł q̄ tu veniſti. (Loci) Eo impudentiæ, eo diſcordiæ ventū eſt. Huccine rerum venimus. Eo loci redacta eſt res. Quoquo terrarū iturus. Aliquo terrarū. Vbi terrarum ſim neſcio. Tu autē abes longe gentiū. Cice. ad Atticū.

ſ. prædictis tu .i. quantitatis q̄ ſitr gtm̄ admittunt.

Quantitatis
Partim
Affatim
Abunde

Iſtis coniunges aduerbia quantificandi.

Satis eloquentiæ, ſapientiæ parū. Nō ſigni ſat eſt. Partim hominū. i. quidā homines. Affatim viriū. i. abunde & ſatis viriū. Liui. Habetis affatim lignorū. Verg. Terro-rū & fraudis abunde eſt. Sed vice nominū poni videntur.

.i. nomē ad- ſ. aduer- .i. facit ſ. aduerbium.
iectiuum bium ſ. de ſe .i. cū dtō .i. etiā .i. regit .i. dtm̄

Mobile quod format cum terno dat quoq; ternum.

Si adiectiuum nomē cū dtō conſtruatur, aduerbiū quoq; ab eo deductū aut adver-biū ſignificatione cū fine, ſimiliter datiuū admittit. vt Obuius mihi. Obuiā mihi. Vi-uere naturæ ſi conuenienter oportet. Noſti ne locū potiorē rure beato, ſicut cōue-niēs naturæ. Cōgruens naturæ cōgruenter naturæ. Prope eſt dn̄s omnibus inuocanti-bus eū, ſicut propinquus omnibus iuxta eſt dn̄s ijs qui tribulato ſunt corde ſicut ꝓ-pe & propinquus ꝓ, niſi iunxeris datiuos verbo eſt,

ſ. exigit .i. accm̄ .i. ablm̄ ſ. aduerbiū .i. loco præpoſitionis.

Verſus
Procul
Pridie Subtus
Verſus

Quartum vel ſextum poſitum vice p̄poſiture

vt Romā verſus vel verſum. Forū verſus, vł ad forū verſus. Procul dubio. i. ſine du-bio, Haud procul vrbe Roma. Ouidi. At mihi iam videor patria procul eſſe tot an-nos. Curtius tū ſcripſit, Procul vrbē. & Plini. Haud procul Neapolim. Liui. Haud procul muros. Pridie calendas. i. ipſo die ante calendas. Dilataſti greſſus meos ſubtus me. i. ſubter me. Taci. Subtus vndas, Sene. Subtus tot maria. ¶ Verſus fere ſuo poſt-ponitur caſui. Et id quidē cū verbis tam quietis quam motus ad locum. vt Romam verſus ſteterunt, & Romā verſus profectus eſt. Orientem verſus. Quandoq; tamen acc͞o præponitur euphoniæ cauſa. Varro. Verſus capitolium vetus.

ſ. aduerbiū .i. ablm̄ .i. diuerſitatis ꝑ &

Exceſſus diuer-
ſitatis

Exigit exceſſus ſextum diuerſificanſq;

(Exceſſus) vt Duobus paſſibus longius ꝓſiliit. Ne momento quidem diutius mora-bor. Paulo melius. Multo elegantius, vel longe elegantius. Catoquo minus pe-

ſebat gloriã eo magis illã aſſequebatur. Multo ante denunciauit. Longo poſt tem-
pore venit. Paucis ante annis emerat, vel paucos ante annos. Ante paulũ, & paulo an- Ante
te. Poſt paulum, & paulo poſt. Rarius autẽ ante paulo, & poſt paulo. (Diuerſitatis) Poſt
Multo aliter euenire intelligit. Multo ſecus euenit ac ſperaueram, vel atq; ſperaueram
.i. multo aliter q̃ ſperaueram.

.i. regũt ꝓ & ſup. caſus

Dantq; vocatiuos aduerbia ſepe vocandi Vocandi

O Melibœe. O Pamphile ſalue. Heus iuuenes monſtrate viam. Heus enim aduerbi- O Heus
um eſt reuocandi authore Seruio. ¶ O item eſt interdum optandi. vt adſis o placi-
duſq; veni. O ſi ſub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule Legitur etiam
O vtinã. Nonnunq̃ O eſt interiectio, vt infra videbitur.

DE CONSTRVCTIONE PRAEPOSITIONVM

.i. accm̃ .i. triginta .i. exigunt .i. præpoſitiones

Quartum ter dene ſibi poſcunt pꝛepoſiture.

.i. ablm̃ .i. quindecim .i. præpoſitionibus.

Sextum quindenis coniungo pꝛepoſitiuis

¶ Præter fere accõ ſeruit, ſicut & clam abltõ. vt Præter deum timendus eſt nemo, ꝑ Præter
præter q̃ deus timendus eſt nemo. Clã cuſtodibus. Clã viro. Legitur tñ præter cũ ab- præterq̃
latiuo quaſi ꝓ ſine, & clã cũ accõ. Sal. apud Priſcia. Præter rerum capitaliũ cõdem- Clam
natis. Plin. li. 24. ca. 11. Aduerſatur venenis & venenatis præter anguibus .i. angui-
bus exceptis. Plau. Ratus clã patrẽ poſſe habere. Idẽ. Nihil poteſt clã illũ haberi. ¶ A A
præponitur dictionibus incipientibus a conſonãte. A foro, a caſtris. Ab incipientibꝰ Ab
a vocali. vt ab omnibꝰ. & a liquidis. & i cõſonante. Ab lege, ab rege, ab re, ab Ioue. Nõ-
nunq̃ ab alijs quoq;. Abs incipientibus a t, & quandoq; a q. vt Abs te, abs quolibet. Abs
Tenus gaudet abltõ ſingulari, & gtõ pl̃i. ac fere poſtponitur. vt Crurũ tenus, pube te- Tenus
nus. Sed hæc (quicquid dicat Seruius) videntur velut compoſita, quemadmodum
& illa, hactenus. catenus, quatenus. Ouid. tamẽ abltõ pl̃i iunxit. Pectoribuſq; tenus
molles erectus in auras. Et rurſum, per iugulum pẽnis tenus acta ſagitta eſt. Cor. Cel.
Inguinibus tenus. Et Pau. Oroſius præpoſuit tenus. Tenus Schythico mari. Lectum
eſt aliquando cũ accõ. vt Tanaim tenus deſcẽdit. Daciam tenus venit. Tenus autem Tenus cũ accõ
genitiuo iunctũ, dicas eſſe aduerbiũ, aut præpoſitioni accidere tres caſus, gtm̃, accm̃
& ablm̃. Tenus nomen eſt extremitas arcus, vel potius laqueus. Tenus nomẽ.

.i. he præpoſitiones .i. cõſtruuntur cũ accõ ſup. ad locum.

In/ ſub/ dant quartum/ ſi motum ſignificamus In ſub

ſup. ad locũ

Si non deſigno motum: coniungito ſexto.

Abijt in templũ. Egit cauſam in foro. Properemus ſub vmbram. Recubat ſub arbo- In
re. Plures acceptiones præpoſitionis in ad hanc etiã normam poſſunt reduci. Licaon
verſus eſt in lupũ. Fortuna parcit in pœnã .i. ad pœnã Facio in tuam ſalutem. Dicam
tibi in aurẽ. Dabo te in caueã. Potauit in multam noctẽ. Bibit in lucẽ .i. vſq; ad lucẽ,
& vſq; ad multã noctẽ. Eſt in venerem putris. Curuatus in arcum .i. in ſimilitudinẽ
arcus. Tũ vero in numerum faunoſq; feraſq; videres ludere .i. in ſimilitudinem vel
ad imitationem numeri ſeu cantilenæ. Non ꝓbantur in vulgus. In vulgus ignotus
.i. vulgo & quaſi apud vulgus. Seruius in æneida, ꝑ accm̃ dũ cõmentatorẽ dicimus
Sed Vergilius in æneide ꝑ ablm̃ quũ authorẽ ipm̃ ſignificamus. Prodigus viuit in
diẽ vł in horã .i. nõ habet rationẽ craſtini aut futuri, ſed in dies aut in horas eruditior
euadit .i. de diẽ in diem & de hora in horã. cum exceſſum atq; incrementum denotat

mus. Porro hæc oīa occultā ſignificāt motionē. ¶ In variat ſubinde conſtructionem etiā reſpectu eiuſdē verbi, diuerſa tamen ratione, motus videlicet ad locū, aut ſecꝰ ve Rapuitq; in fomite flammā, & in fomitē rapuit flammā. Conditus in nub ē. & Nota conduntur in aluo. Vulnus in capite accepit, & in caput. Accepit eū in vlnas. In æs inciſæ leges, rarius autē in ære inciſæ. Incluſus in carcerem, & in carcere. In rē tuā eſt, & in re tua eſt, vel ere tua. i. vtile tibi eſt. Plau. in amphi. Mihi in mentem fuit, vt legit Gellius. i. in mente. Et Cice. apud eundem. In prædonū fuiſſe poteſtatē ſciatis. i. in prædonū poteſtate. ¶ Sub (quādo iungitur tēpori ſignificās circa vel per) accō ſeruit etiā cum verbo quietis, nonnunq̄ etiā abltō. (Accō) Sub noctē cura recurſat. Leniſq; ſub noctem ſuſurri. Simulachra modis pallentia miris viſa ſub obſcurū noctis Sub lucem exportant calathis. i. circa lucem vel noctem, & luce ſeu nocte inſtante. (Ablatiuo) Hæc amat obſcurum volet hęc ſub luce videri. Sub nocte ſilenti. Sub cōticinio vrbē inuaſerunt. i. in luce, in nocte, & in conticinio vel per. &c. Significat ēm ſub accō iunctum fere circa, cum ablatiuo vero in, vel per. Notabis igitur ferme per accm̄ clandeſtinam motionem, non ſic per ablatiuum.

In æs inciſæ
In rem meam.
Sub

.i. hæc præpoſitio ſignificans vel erga .i. adiuncta.

Inq; notans contra/quarto ſolet eſſe locata.

In pro contra.

(In pro contra) vt In adulterū & in deſertorē. Quid me? Aeneas in te committere tātum? quid Troes potuere. Impius in parentes. Ingratus in amicos. (In pro erga) Pius in deū, patriā & parentes. Liberalis in ſorores. Capitur autē contra in malū. Erga plerūq; in bonū, vt Contra hoſtes. Erga propinquos. Dico (plærūq;) Nā erga in malā quoq; partem acceptum legitur. Plau. Erga te imprudens peccaui. Tacitus. Odiorū inuidiæq; erga Fabium admonebatur. Liui. Ob ingratū animū erga Romanos

Contra
Erga

.i. accm̄ .i. ablm̄

Sed ſuper & ſubter dant quartum rarius imum.

Sup & Subter

vt Sæua ſedēs ſuper arma. Super ſoliū Dauid ſedebit. Hic tamē hac mecū poteris requieſcere nocte. Fronde ſuper viridi. Gemina ſuper arbore ſidunt. i. in fronde viridi & in gemina arbore. (Etiā ſuper pro vltra) Super Garamantes & Indos proferet imperium. Vigilaui ſuper mediā noctē: quod & Verg. per ablm̄ expreſſit. Nocte ſuper media. (Subter) vt Subter ſcamnū delituit, & ſubter ſcamno. Vergi. Cum tamē omnes ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.

Super p vltra
Subter

pro quando .i. ponitur .i. abltō

Cum ſuper eſt pro de/vel pro/ſexto ſociabis.

Super pro de.

Multa ſuper Priamo rogitās ſuper Hectore multa. i. de Priamo & de Hectore. Itē. Hæc ſuper aruorū cultu pecudūq; canebāt. Multus ea ſup re variusq; rumor. Plau. in aulu. per accm̄ dixit. Iuxta rem mecū tenes ſuper Euclionis filiā. i. de (Super ſignificans pro) Nec ſuper imperio moueor. Nec ſuper ipſe tua moliris laude laborē. i. p imperio, & pro tua laude. ¶ Quęq; præpoſitio cū ſuo caſu admittit ante ſe aliā præpoſitionē ſine caſu, vt De poſt ferantes accepit eū dñs. De ſub velaminis ora me aſpexit. De ſub alpibus & de ſub ipſis Italiæ faucibus. In ante diem quintū diſtulit. Præter propter vitam viuitur. i. præter aliud q̄ propter vitam.

Super pro de, cum accō
Super ſignificans pro
Nota
Præter
Propter

De conſtructione interiectionum

.i. has interiectiones .i. aliquando

Hei/ſimul hem/cum veh nonnunq̄ iungo datiuis.

Hei Hem
Vah

Hei mihi qualis erat. Hei mihi q̄ dño nō licet ire tuo. Hem tibi lupꝰ ē in fabula. Hem tibi reſciuit omnē rem. Vah nobis quia peccauimus. Martial. Vah tibi, vah mortale genus q̄ ſemper ad alta niteris, vt lapſu grauiore cadas. ¶ Vęh etiā cū

Vah

accõ legitur.ſed apud veteres tm̃.Plau.in aſi. Vęh te. Eſt autẽ veh interiectio cõmi
nantis & pducitur. At coniunctio encletica ve, corripitur. Luca. Nec quenq̃ iã ferre Ve
poteſt Cæſar ve priorem. Hei interiectio eſt dolentis ſeu ingemiſcentis. Hem corripiẽ Hei
tis ſeu indignantis. Nonnunq̃ demõſtrantis aduerbium, vt ſupra. Hem

O petit/heu/cum proh/primo quartoue locari. O heu proh

O beatus ortus ille, O fortunati quorũ iã mœnia ſurgunt. O infortunatũ ſenẽ. O arti
ficem probũ. O diẽ lætũ. Verg. O fortunatos nimiũ ſua ſi bene norint Agricolas. O
miſeræ ſortis ſup. nos. Heu pietas, heu priſca fides. Heu ſtirpẽ inuiſam. Heu me miſe
rum. Heu dementiam. Sed heu cũ nominibus frequentius per exprobrationẽ d'r cũ
ꝓnominibus vero dolentis eſt. ¶ Illud autẽ pſalmiſtæ. Heu mihi quia incolatus meꝰ Heu cũ noĩb
prolongatus eſt. Valla dicit in curia librariorũ eſſe deprauatũ, aliã quoq; tranſlatio Heu mihi
nẽ habere heu me. Proh pudor, proh dolor, proh deũ atq; hominũ fidẽ. ſ. teſtor. Pin
uoco ſi placet. ¶ O interiectio eſt exclamantis, & quia quouis affectu ſaltẽ vehemẽti
fit nonnunq̃ exclamatio. O cuilibet ſeruit affectui, vt inquit Valla, ſiue dolẽtis, vt O O
me miſerũ. O infelicẽ. Siue admirantis, vt O qualis facies. Siue indignantis, vt O tpa.
O mores. ¶ Heu quidã faciunt aliquãdo diſſyllabũ. Alij geminant heu heu. Alij di
cunt Eheu; que ſine caſu ponũtur. Boe. de mor. Eheu q̃ ſurda miſeros auertitur aure Heu
Verg. Heu heu quid volui miſero mihi. Heus quoq; interiectio eſt dolentis, ſil'r ſine Heu heu
caſu, vt Heu etiã menſas cõſumimus. Supra etiã habuiſti heus reuocandi aduerbiũ. Eheu
¶ Hui minoris affectus interiectio apud Terẽ. accõ iũgitur. Hui tam graues raſtros Heus
queſo. Inuenitur interdum accũs interiectione ſubaudita. Me miſerũ. ſup. o vel heu. Hui
Indignum facinus & hominẽ nequã qui non dubitauit in foro alea ludere.

¶ Tertiũ Capvt de ordine partiũ in cõſtructione.

IN ordine conſtructionis primo collocandus eſt { **Vocatiuus. Deinde nt̃us Deinde vbũ.** Prima regula

vt o Melibœe deus nobis hæc ocia fecit

¶ Nt̃us tamen a tergo rectus a verbo ſubſtantiuo, vocatiuo, aut eius vim habente, poſtponendus eſt.

Genitiuus Datiuus. Accuſatiuus Ablatiuus { **ponendus eſt poſt dictionem a qua regitur a parte poſteriori.** Secũda regula

Accũs a fronte rectus ab infinitiuo: preponendus eſt. Tertia regula.

vt Pueros literis dare operam eſt vtile.

Aduerbiũ Prepoſitio Infinitiuꝰ } **debet poni poſt verbũ/participiũ vel nomẽ adiectiuum quod determinat.** Quarta regla.

Antecedens relatiuo eſt preponendum. Quinta regla.

vt Quem mihi commendaueras tibi reddo Vergilium. Patrẽ ſequitur ſua proles

Sexta regula.

Ablatiui abſolute poſiti poſſunt preponi vel poſtponi.

vt Saturno rege aurea fuere ſecula. Allato vino cœnabimꝰ. ¶ Relationis tamē cauſa huiuſmodi abltī qñqȝ neceſſario preponūtur. vt Cōuenientibus diſcipulis Ieſus ait eis. Q̄ñ qȝ neceſſario poſtponūtur. vt Cōuenientibus diſcipulis ſuis Ieſus ait. Nōnunq̄ etiam de neceſſitate in medio collocātur. vt Conuenientibus diſcipulis ſuis Ieſus ait eis.

Quis/Qualis/Quantus/ Exceptiones

Prima exceptio

Cuius/Cuias/
Quotus/Quot } **debent preponi**
Et eorum aduerbia.

Cuius, a, um
Cuias atis

vt Cuius finis bonus eſt ipſum quoqȝ bonū eſt. Quē vidiſti? Qualis eſt hic? Cuiū pecus? an Melibœi? Cuia pena eſt? vel cuius pecus? cuius penna? ſi cuius ſit a quis vel qui. Cuias eſt ſodalis iſte tuus? id eſt de qua gente, patria vel ſecta. Veſtras, Germanus, Romanus, Stoicus: Cuiatē ſe dicit? peripateticū. Quotus fuiſti? primus, ſecundus, vndecuſ

Quotus

geſimus. Quotus venies? id eſt quot eritis venientes. Tertius veniā. i. tres veniemus. (Et eorū aduerbia) Quomodo fiet iſtud? Quoties fuiſti Romæ? Qui id fieri potuit? Qualiter erat adfectus? ¶ Quid eſt ſubſtātiuū, vt quid negocij? quid rerū? Quod vero adiectiuū, vt quod negociū? quod ius? ¶ Quis & quid tm̄ interrogatiue vel infinite accipiuntur, nunq̄ autē relatiue, vt Venit ad me neſcio quis. Scio quis, aut quiſnā ſit. Incidit neſcio quid ſuſpitionis. Scio quid moliantur. Neſcio quid monſtri alant. Sed qui, qualis, quantus, & cætera in litera poſita, & aduerbia ab ipſis deducta, vt Quō, quo, qua, qualiter, quoties, & ſiſr vbi & vnde poſſunt interrogatiue, relatiue, vel infinite accipi, vt Qui finis erit diſcordiarū? i. quis. Neſcio qui vir ſis Parmeno. i. qualis vir. Hic infinite accipit q. illic interrogatiue. Verūtamē q in ſingulari fere accipit relatiue. Qualis tibi videor? Neſcio qualis ſis. Nequā mihi videris qualis & parēs. Quotū me putas fuiſſe? Reſcius quotus fueris. Tertius fuiſti quotus & ego. Quot ſunt tibi conuictores? Satis opinor te audiſſe quot ſint nobis conuictores. Tot ſunt mihi liberi quot & tibi. Nā decem ſunt mihi, quot & tibi. Ita de aduerbijs quoqȝ. Quo abis? Profectus eſt Romam quo & pater. Me latet quo abierit. Vnde venis? Roma venio vnde & tu. Scis vnde veniam.

Quid
Quod
Quis & quid,
Qui

Secūda exceptio

Caſus negatiuus vel eſt pponēdus/ vel reſoluēdus p non.

Neminem verecundari decet ad menſam. i. nō decet aliquē verecūdari. Fraus & doli is nemini patrocinantur. i. non patrocinātur alicui. Caſum tamē negatiuū a fronte pendentē non oportet hoc modo reſoluere, vt Nemo poteſt duobus dñis ſeruire. Scio nullam peperiſſe hic. Spero nihil periſſe rerum tuarum.

Tertia except.

i. aduerb. ſimitudinis demōſtrādi i. interrogādi, i. eligēdi .i. vocandi optandi
Quod ſimilat/monſtrat/petit/ eligit ꝛ vocat/ optat/
i. aduerb. negandi i. præponitur aduerbium
Sicqȝ negatiuum/ preceduut/ ꝛ prohibendi
i. hæ dictiones ſup. cōiunctiones i. pponuntur
Cum/quia/dum/donec/quoniam ſimileſqȝ precibunt.

vt ſicut miſit me pater, ſic & ego mitto vos. Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi. Cur non canis. Orat te, imo obſecrat. Vtinā dirūperes cœlos. Ne feceris &c.

EXEST SYNTAXIS.

terieccthones etiā ſole ꝑponuntur
erbis/

Sequitur introductorium in artem verſificatoriam.

INTRODVCTORIVM IN ARTEM VERSIFICATORIAM

De Literis, & earum diuiſione.

Vocales. Conſonantes. Semiuocales. Mute. Diphthongi. I & u. Duplices conſonantes. Liquidæ.

Literarũ aliȩ ſunt vocales: aliȩ conſonantes. Vocales ſunt quinq̃, a, e, i, o, & u. Reliquæ literæ oẽs ſunt conſonãtes. Conſonãtes aliæ ſunt ſemiuocales, aliæ mutæ. Semiuocales ſunt ſex, l, m, n, r, s, & x. ſic dictæ eo q̃ a vocaliũ ſono incipiẽtes in conſonantiũ deſinũt ſonũ. Mutæ vero nouẽ, b c d f g k p q t, vocatæ mutæ, q̃a e cõtrario a conſonantium ſono in ſonũ mutãtur vocaliũ. ¶ Ex vocalibus quatuor diphthongos conficimus, æ œ au & eu. (æ) vt cædo muſæ. (œ) vt pœna. (au) vt audio. (eu) vt euge, tydeus ¶ I & u, ſi in principio ſyllabæ ponantur ſequente vocali, ſimplices ſunt conſonantes. vt Iuno, Venus, adiungo aduenio, vel diuinus. ¶ X & plerunq̃ z duplices ſunt conſonantes vt axis, gaza. I quoq̃ poſitũ inter duas vocales, pro duplici accipit cõſonante, q̃ſi in medio dictionis ab eo incipitur ſyllaba, ſic vt in eadẽ ſyllaba iungat̃ cũ vocali poſteriore. vt maior, peior, troia. Q̃d veritatẽ habet in ſimplicibus præſertim. In cõpoſitis autẽ ſic poſitũ plerunq̃ eſt ſimplex tñ, vt biiugus triiugus, Ver. Biiugiq̃ ad frena leones. Idẽ. Nõ tã ꝑcipites biiugo certamine campũ corripuere. Et rurſum. Centũ quadriiugos agitabo ad flumina currus. Nã ſi in dictis, duplex eſſet, ꝓcedentẽ vocalẽ ꝓduceret poſitione. Liq̃dæ ſunt duæ l & r. Addiderunt etiã quidã m & n.

De quantitatibus ſyllabarum.

Compoſitio. Diminutio. Deriuatio. Accentus. Exemplum. Regula.

Syllabarũ quantitas ſex cognoſcitur modis, cõpoſitione, diminutione, deriuatione, accentu, exemplo, & regula. ¶ Cõpoſitione ꝑcipitur quãtitas primæ ſyllabæ, ſi dictio diſſillaba figuræ ſimplicis, cũ aliqua dictione componatur. vt pono primã producit, quia dicimus cõpono media longa. Tego vero primam corripit, nã dicimus protego media breuiata. Sola autẽ penultima ſyllaba cognoſcitur compoſitione aut accentu. ¶ Diminutione cognoſcitur media ſyllaba, vt ſi velis ſcire quãta ſit tu, in noĩe fortunarũ, tollerũ, & ſupeſt fortuna media longa: ſic tabularũ abiectarũ, tabula penultima breui remanet. ¶ Deriuatione cognoſcit̃ quantitas ſyllabæ, q̃m deriuatiuũ ſapit naturã primitiui, vt donũ primã ꝓducit, quia dono as producit eandem. Verg. Hac te nos fragili donabimus ante cicuta. Inuenitur id interdũ fallere, ſed raro, vt nato primã corripit. Iuue. Res fiſci eſt vbicunq̃ natat quocunq̃ receſſu. & Hora. Si fractis enatat expes nauibus Et tamen deriuatur a ſupino vbi Nonas natu q̃d eandem producit. Ita & in paucis aliis q̃ paſſim poetarũ lectio mõſtrabit. ¶ Accentu penultima tantũ ſyllaba cognoſcitur, vt fortuna penultimam producere indicat accentus, ſicut & tabula eandẽ breuiare. ¶ Exemplo cognoſcitur q̃libet ſyllaba, quando ad probati alicuius poetæ recurritur authoritatem, vt ſi neſcias quanta ſit prima aut ſecunda in noĩe pecunia, ex hoc Horatii verſu doceberis, Et genus & formã regina pecunia donat. Ita quoq̃ ꝑcipies ea, in noĩe caput ex hoc eiuſdẽ poetæ verſu. Humano capiti ceruicẽ pictor equinã. In omnibus enim poetarũ vſus eſt requirendus, tanq̃ firmiſſima lex & certiſſima. ¶ Regula quoq̃ cognoſcitur q̃libet ſyllaba. Pro cuius explanatione ponentur aliquot regulæ generales.

Prima regula

Omnis poſitio eſt producenda.

vt Cantans, cuius vtraq; ſyllaba poſitione producitur. Poſitio autem eſt quando v-
Poſitio nam vocalem duæ ſequuntur conſonantes. vt pars, vel vna conſonans geminata. vt
tellus, vel duplex conſonans. vt axis maior gaza.

Secūda regula **Si vocalē natura breuē ſequatur muta cum liquida/ ta-
lis ſyllaba in qua ponitur vocalis/ſaltē in metro: erit cōis**
.i. indifferenter longa vel breuis vt tenebræ. Ver. Deſpiciunt clauſæ tenebris & car
cere cæco. Luca. Interea phœbo gelidas pellente tenebras. Diximus (ſaltē in metro)
Nam in oratione ſoluta huiuſmodi vocalis ſemper breuiatur.

Tertia regula. **Omnis diphthongus producitur. vt**
Audio, euge, cædo, pœna. Corripitur tamē diphthongus ſequente vocali in cōpo-
ſitione, vt apud Vergiliū, Stipitibus duris ſudibuſve præuſtis.

Quarta regula **Vocalis ante alterā vocalem in latinis dictionibus bre-**
Fio uis eſt vt Pius, iens, eō. Excipitur primo fio, qđ i ante ſequentē vocalē producit, niſi
In ius genitiui. poſt e ſequatur r, nā tūc breuiatur. vt fierē, fieri. Secđo excipiunť gtī in ius, vt vnius il-
lius ipſius, in quibus i ante u ſaltē in vſu modo lōga modo breuis inuenitur. Verg.
Vnius obnoxā & furias Aiacis oilei. In alius tñ gtō, ſp. pducitur, ſicut cōtra in alte-
Ei quinta rius ſp corripitur. Excipiuntur item gtī & dtī quintæ declinationis, q e ante i pducūt
vt diei ſpeciei Et hoc verū, ſi ante e ponatur vocalis. Sin precedat cōſonans breuiať.
Greca vt rei, fidei. In græcis vero dictionibus vocalis ante vocalē non raro producitur.

Quinta regula. **Omne preteritum diſſyllabum primam producit. vt**
Moui, noui, paui, creui, luſi. Excipitur preteritū in quo eſt vocalis ante vocalē, vt fui
rui, qđ ſemper breuiatur. Excipiunť itē hæc ſex, bibi, dedi, fidi, ſcidi, ſteti, & tuli. A-
lexander. Oīa præterita pones diſſyllaba lōga. Quæ breuiant geminæ vocales demē
bibitq;, Et dedit atq; fidit, ſcidit, & ſtetit, & tulit, hæc ſex.

Sexta regula. **Omne preteritum geminatum primam corripit. vt**
Momordi,

Ceterorū autē pteritorū tāta eſt prima quanta preſentis.
Excipiuntur genui, poſui, & coegi, q̄ a longis deducta breuiātur. Itē reppuli, reppe
ri, & rettuli, q̄ licet a breuibus in pñti veniāt, primā tñ poſitione producunt.

Septima regula **Omne ſupinum diſſyllabum primam producit. vt**
Luſum, riſum, motum. Excipiūtur quitum, ſitū a ſino, citū a cieo es, ſatū litū & itū.

Octaua regula. **E/de/pre/ et ſe/ prepoſitiones ſemper producuntur in cō-
poſitione ſicut et extra compoſitionem.**
H Niſi corripiantur vocali ſequente, vt deamo, præeo, ſeorſum, dehiſco. H enim non
Di eſt litera, ſed aſpirationis nota.

De ubiq; producitur. vt
Diduco, diuido, præterq̄ in dirimo & diſertus.

Re **Re vero pppoſitio inſeparabilis oībus locis breuiatur. vt**
Reduco, remoueo. Reijcio vero producitur poſitione, nam i fit duplex conſonans.
Refert pro inter eſt. Similiter in repperi reppuli & rettuli. Quod autē refert .p. diſtat ſeu intereſt primā
producit, nihil obſtat, componitur enim a re nomine, non reppoſitione.

Pro producitur. vt Pro

Propono. Niſi in iſtis Propero, protervus, procella, propheta, pronepos, profugus, prophanus, profundus, profundo, profeſtus, profatus, profiteor, profecto, procuro proficiſcor. Et niſi ſequatur vocalis. vt Proauus, prohibeo.

De quantitate vltimarum ſyllabarum.

In A deſinentia producuntur. vt A

Vltra, ama. Excipiuntur ita & quia & puta aduerbium. Caſus in a corripiũtur præter abltõs & vtõs venientes a ntis productis vt o Aenea. Numeralia vero inginta, vt triginta & quadraginta finalẽ habent indifferentẽ. Sunt tamen qui putent inginta ſemper produci. ingenta ſemper corripi.

In e monoſyllaba producuntur. vt E

Me, te, ſe. Excipiuntur ꝙ pro &, ne pro an, & ve coniunctio diſiunctiua, & ſyllabica adiectio te quæ ſemper breuiantur.

Poliſyllaba vero in e corripiuntur. vt

Mare. Niſi ſint diphthongata in fine. vt muſæ. Excipiuntur græca in e. vt Helene. Penelope, & his ſimilia nomina, quæ e finale ꝓducunt. Vocatiui quoꝗ primæ declinationis veniẽtes a ntis ꝓductis, ꝓducunt. vt Anchiſe, Pelide. Vnus etiam ablatiuus tertiæ declinationis. vt fame, producitur Antiqui enim fames ei inflectione quinta declinabant. Producuntur itẽ quidã abltĩ græci. vt Eufrate & Ariſtotele. Itẽ abltĩ quintæ declinationis. vt die cum compoſitis pridie & poſtridie hodie. In verbis imperatiui modi ſecundæ coniugationis numeri ſingularis producitur e finale vt doce, vale, quod tamen ſequente vocali corripi inuenitur, vt apud Vergi. Et longum formoſe vale inquit Iola. Inſuper aduerbia quæ veniũt a noĩbus. vt a tardo tarde a pulchro pulchre, a docto docte, & huiuſmodi alia finalẽ producũt. Bene tamen & male breuiantur. Fere vero & ferme producuntur. Fame Eufrate Ariſtotele

I finalis producitur. vt I

Legi. Mihi aũt, tibi, ſibi, ibi, & vbi indifferenter ponuntur. Niſi & quaſi & dtĩ græci. vt Palladi. Et vtĩ græci. vt amarilli corripiuntur.

In o deſinentia monoſyllaba producuntur. vt O

O, do, ſto.

Poliſyllaba vero in o finalẽ habent indifferentẽ vt

Lego. Excipiuntur dtĩ & abltĩ in o terminati. vt dño, magiſtro, illo quorum finalis tantum ꝓducitur. Gerundia. vt legendo. ſcribendo, & alia indifferenter ponunt. Gerundia

V finale ſemper producitur. vt V

Cornu.

In B, D, M, T deſinentia finalem corripiunt. B, D, M, T.

Niſi poſitio, vel diphthongus aut ſyncopa interueniat. Poſitio, vt legunt. Diphthõgus, vt aut, Syncopa, vt fumat pro fumauit.

In C literam deſinentia producuntur. vt C

Sic, halec. Excipiuntur lac, nec, donec quæ breuiantur. Hic pronomẽ indifferẽs eſt. Aduerbium vero longũ, Hæc diphthongon habet. Hoc quidã dicunt indifferẽter poni aliĩ autẽ authoritate Priſciani corripi debere. Nonnulli in abltõ ſemp ꝓduci. Lac Hoc

L **In l terminata corripiuntur: vt**

Sol Hannibal, pugil, Sol autem et nil producuntur. Barbara quoq; in el ſyllabā deſinentia produci ſolent, vt Daniel, Michael.

N **In n literam deſinentia producuntur. vt**

Titan. Deme an, forſan, forſitan, en et tamē cū compoſitis. Et corripientia penultimā creſcentis gtī, vt Nomen inis. Et accōs græcos in yn terminatos, vt Capyn, & pcyn. Et in on græca quædā deſinentia, vt Ilion, pelion, quorum finalis breuiatur.

R **In r terminata vltimam corripiunt. vt**

Cæſar. Excipiuntur Aer, æther, & crater, & plæraq; alia in er tertiæ inflexionis græca, vt Character, pſter, &c. Et monoſyllaba, vt Lar, far, ver, cur, fur, & par, cū ſuis cōpoſitis, vt diſpar q̄ producuntur. Ex monoſyllabis tamen breuiantur Fer cū compoſitis, vt confer & per, vir & ter,

As **In as deſinētia latina et græca finalē producūt ſyllabā: vt**

Pietas, palas antis. Ex græcis excipiuntur terminantia genitiuum in dis, vt Arcas adis. Pallas adis. Et accuſatiui plurales tertiæ declinationis, vt Troas, lampadas, quorum finalis breuiatur.

Es **In es deſinentia finalem producunt: vt**

Doces. Excipe penes præpoſitionē: & es verbū ſubſtantiuū cū compoſitis. Itē græca pluralia, vt troades, arcades, garamantes, et corripientia penultimā creſcentis gtī, vt diues, quorū finalis corripitur. Ex ipſis tamē corripientibus penultimā creſcētis gtī demuntur, abies, paries, aries, Ceres & pes cū compoſitis que producuntur.

Is **In is terminata vltimam corripiunt: vt**

Ignis. Deme velis cū cōpoſitis et v̄ba ſecūde perſonæ ſingu. indicatiui quartæ inflexionis, vt audis. Tolle etiā ntōs, p̄ducentes penultimā creſcentis gtī, vt ſamnis itis, et plurales caſus dtōs. ſ. accōs et abltōs in is deſinentes, vt muſis populis. Et oīa monoſyllaba, vt vis, ſis, et ab eis cōpoſita, vt q̄uis, adſis quoꝝ oīm finalis p̄ducit. Ex monoſyllabis ſubtrahimus duos rectos, is & quis. Item nis, tis, bis que breuiantur.

Os **In os deſinentia finalem producunt ſyllabam: vt**

Nepos. Excipe os oſſis, compos compotis. Et græca in os, vt ilios quorū finalis breuiatur. Heros tamen & tros producuntur.

Vs **Vs finale corripitur vt**

Pectus, vlcus. Demuntur monoſyllaba, vt Plus, thus: & producentia penultimam creſcentis gtī, vt virtus virtutis, tellus telluris &c, quorū finalis producitur. Genitiui ſingulares & ntī accī & vtī plurales quartæ declinationis, vt manus producuntur. Item græca, vt Melampus vltimam producunt.

De pedibus verſuum.

Pedes qui in frequentiori ſunt vſu fere ſunt hi.

Dactylus, ex prima longa & reliquis duabus breuibus, vt Omnia.

Spondæus, ex duabus longis, vt Cantans

Trochæus, ex priore longa & altera breui, vt Diuus

Anapeſtus, ex duabus prioribus breuibus & tertia longa, vt Dominos

Iambus ex priori breui & altera longa, vt Deos.

Tribrachus, ex tribus breuibus, vt Dominus

proceleumatices, ex quatuor breuibus, vt pariete
Pirrhichius, ex duabus breuibus, vt Deus
Choriambus, ex prima & vltima longis duabus breuibus interpoſitis, vt Olpotẽs.

¶ De aliquot verſuũ et carminũ generibus.

Triplex eſt carminis genus/Heroicum/Elegiacum et lyricum. Carmen heroicum: eſt quod verſibus tantum hexametris conſtat — Carmen heroicum.

Dicitur autẽ heroicũ ab heroib⁹, ꝙ eo ferme genere carminis in rebus heroũ ſeu principũ vtimur, cuiuſmodi ſunt res diuine, res bellice, et cetere res graues et magnifice.

Verſus autẽ hexameter eſt qui ſex conſtituitur pedibus. — Verſus hexameter.

Quẽ verſum hi tantũ pedes dactylus, ſpõdæus & trochæus ingrediuntur. Dactyl⁹ in hexametro verſu vbiq; ſtare poteſt præterq̃ ſexta ſede. Spondæus etiã vbiq; præterq̃ in quinta. Trochæus vero vltimo tantũ loco. Ponitur tamẽ nõnunq̃ ſpondæus pro dactylo in quinta ſede, vt apud Luca. Altus cæſorũ ponit cruor armentorum. Alij quoq; reperiuntur quanq̃ rarius, vt proceleumaticus et anapeſtus. Proceleumaticus vt apud Verg. Hæret parietibus ſcalæ poſteſq; ſub ipſos. Anapeſtus. Idẽ. Fluuiorum rex Eridanus campoſq; per omnes.

Elegiacum carmen eſt quod dupl'ci verſuum genere cõſtat/hexametro/videlicet et penthametro. — Elegiacum carmen.

Dicitur aũt ab elegia que miſeria interp̃tat. Nã eo gñe carminis res miſeræ & lamẽtabiles deſcribi cõſueuerunt, Quale eſt hoc primũ carmẽ Boetij de conſo. Carmina qui quondã ſtudio florẽte peregi, Flebilis heu mœſtos cogor inire modos.

Verſus aũt pentameter dicitur: q̃ q̃nq; conſtat pedibus. — Verſus pentameter.

Quiquidẽ pedes ita locãtur vt in primis duabus regionibus dactylus et ſpondæus, indifferẽter ponãtur. Poſſunt enim eſſe duo primi pedes vel ãbo ſpõdæi vel ambo dactyli vel alter dactylus, alter ſpõdæus, quos duos pedes, poſtq̃ ſcanderis. ſequẽtem ſyllabã proferas, eãq; ſolã relinquas, deinde facias ſemp̃ duos dactylos, rurſus relicta in fine vltima ſyllaba v̾ſus q̃ poteſt eſſe lõga vel breuis. Si longa, ex ipſa & illa q̃ relicta eſt in medio poſt primos duos pedes que fere ſemper longa eſt, fiet ſpondæus. Sin aũt eſt breuis fiet trochæus. Sicq; vltimus pes pentametri poteſt eſſe ſpondæus, vel trochæus, Hic autẽ videtur facilior & melior modus ſcandendi verſus pẽtametri. Quod totum clarius fiet hoc exemplo, Nil mihi reſcribas attamẽ ipſe veni. Qui verſus ſic ſcanditur. Nil mihi, reſcri, bas at, tamen ip, ſe ve, ni

Lyricum vero dicitur quodlibet carmen extra heroicum et elegiacum. — Lyricum carmen.

Et dicitur Lyricum a lyra, ꝙ ea carminũ genera ad lyrã cani conſueuerũt. At quia lyricorũ oẽs explanare ſpecies, maioris foret negocij, q̃ nos in præſentia ſuſcepimus, nempe in introductorio tantũ, aliquot dũtaxat eorũ carminũ ſpecies paucis perſtringere eſt animus, eorũ videlicet quæ in frequẽtiore eſſe vſu, quæq; teneriori adhuc puerorum ætati magis futura vſui arbitrabimur. Cuiuſmodi ſunt Sapphicum, Adonium, Aſclepiadaum, Phalæcium & Iambicum.

Sapphicum pedes quinq; poſſidet. — Sapphicum.

Nam ſede *prima* Trochæum, *ſecunda* Spondæum, *tertia* Dactylum, *quarta* Trochæum, quinta Spondæum vel Trochæum ſuſcipit.

Adonium

Adonium ex duobus tantum pedibus/ Dactylo videlicet et Spondeo ſiue Trocheo conficitur.

Sapphicis Adonia ita plærunq; coniunguntur, vt poſt tres ſapphicos verſus vnus ſequatur adonius. vt apud Horat. Iam ſatis terris niuis atq; diræ Grandinis miſit pater & rubenti. Dextera ſacras iaculatus arces Terruit vrbem.

Aſclepiadæū

Aſclepiadeum quattuor pedibus conſtat.

Nam in prima regione Spondæum, *in ſecunda* & *tertia* Choriambum, & in nouiſſima Pyrrhichium ſiue Iambum frequentiſſime inuenies. Horati. Mecœnas atauis edite regibus.

Phaleucium

Phaleucium carmē ex quinq; pedibus componitur.

Nam in *prima ſede* Spondæum, *in ſecunda* Dactylum, *in tertia* & *quarta* Trochæum, in vltima Trochæum vel Spondæum recipere ſolet, vt apud Catullum. Paſſer delitiæ meæ puellæ.

Iambicum

Iambicū/ ab iambo ſic dictū/ primum ab Archiloco ſex Iambis compoſitum eſt. Mox poetarū licentia effectum, vt Spondæus *in quauis huius* carminis regione recipi poſſet, dempta ſecunda & quarta, in quibus(niſi poetarū maior obſtet licentia) Iambus perpetuum locum obtinet. *Interdum tamē in prima* pro ſpondæo anapeſtus, & *in ſecūda* pro iambo tribrachus *reperitur*. Quale eſt hoc carmen, Nec fonte labra prolui caballino. Nota generalem regulam in omni genere verſus fere ſemper ſeruatam.

Nota

In diuerſis dictionibus eiuſdē verſus/ non ponemus vocalem poſt vocalē/ neq; vocalē poſt m/ niſi fiat colliſio ſeu abſumptio precedentis vocalis vel ipſius m.

Vt in hoc verſu eſt colliſio & literæ m, & vocalis. Multum ille & terris iactatus & alto. Inuenitur tamen nonnunq̄ vocalis poſt vocalem etiam ſine abſumptione, vt apud Vergilium Sub Ilio alto, & apud eundem. Et longū formoſe vale, vale inquit Iola. Itē. O pater, o hominū diuumq; æterna poteſtas. Sed id quū rariſſime a poetis factitatum inuenies: ne paſſim ac temere imiteris.

FINIS

ILLEM
W V
VORSTERMĀ